

POŠTNINA PLAČANA PRI POŠTI 61102 LJUBLJANA

Planinski vestnik

5

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1992

Planinski vestnik

glasilo Planinske zveze Slovenije

maj 1992

5

letnik XCII izhaja od leta 1895

vsebina

Janez Bizjak	Krajinski park Logarska dolina	193
M. R.	Hoja za užitek	195
	Slovenca gresta na deviško goro	197
	Plezanje v svet športa	198
Božidar Zega	Sveženj dopisnic kralja Julijcev	199
Božo Jordan	Planinska steza	201
Igor Maher	Preživetje narave in človeka	203
Cene Griljc	Ledena indijanska gora	204
	Na vrhovih sveta	208
Rudi Zaman	Misli bivanja	212
Marjan Bradeško	Prečuden cvet je v grapi črni	213
Aleš Potisk	Zveneča tišina	215
Jana Štern	Samotna pot na Vremščico	216
Dario Cortese	Valovi večnosti	217
Aleš Potisk	Prijazen spomin na Boč	218
Darinka Pajenk	Sočo sem videla, Trente pa ne	220
Miran Kos	Čudovito zimsko doživetje	224
	Prvi plezalni vzpon	225
	Lokvanj v Kačjem jezeru	226
F. Bernot	Zima 1991/92 na Kredarici	227
	Odmevi	228
	Iz planinske literature	230
	Društvene novice	232

Slika na naslovn strani: **Pod vrhovi sveta - Kangčendzenga**

Foto: Marko Prezelj

Planinski vestnik izdaja Planinska zveza Slovenije, 61000 Ljubljana, Dvofakova ulica 9, p.p. 215. Revija izhaja vsak mesec. Ureja uredniški odbor: Marjan Raztresen (glavni in odgovorni urednik), Janez Bizjak, Sonja Doiņšek, Mitja Košir, Edo Kozorog, Silvo Kristan, France Malešič, Dragica Manfreda, Marlen Premšak, Tone Strojın, Tone Škarja in Franček Vogelınik. Predsednik založniško-izdajateljskega sveta Tomaž Banovec. Prispevke pošiljajte na naslov Planinske zveze Slovenije. Rokopisov in slik ne vračamo. Tekoči račun pri SDK 50101 -678-47046. Naročnina za drugo trimesečje leta 1992 znaša 400 SLT, posamezna številka stane 150 SLT. Letna naročnina za tujino znaša 30 ameriških dolarjev. Reklamacije upoštevamo dva meseca po izidu številke. Ob spremembi naslova vselej navedite tudi stari naslov, in sicer s tiskanimi črkami. Upoštevamo samo pisne odpovedi do 1. decembra za prihodnje leto. Tisk Tiskarna »Jože Moškrič« v Ljubljani.

Glasilo spada med proizvode informativnega značaja iz 13. točke tarifne številke 3 Zakona o prometnem davku (Ur. list RS, št. 4/92) in mnenja Ministrstva za informiranje Republike Slovenije, št. 23/117-92 z dne 24. 2. 1992, za katere se plačuje davek od prometa proizvodov po stopnji 5%.

PLANINSKI INTERESI MED BESEDAMI IN DEJANJI

KRAJINSKI PARK LOGARSKA DOLINA

JANEZ BIZJAK

Za osvežitev spomina najprej nekaj uvodnih podatkov:

1931: Narodni park Okrešelj-Logarska dolina v poveljih; Savinjska podružnica SPD je od Ljubljanske škofije odkupila območje Okrešlja in zgornjega dela Logarske doline na črti dolinski zatrep pod slapom Rinka-Planjava-Kamniško sedlo-Turska gora-Rinke-Savinjsko sedlo-Mrzla gora-Rinka. Namen odkupa je bila ustanovitev in razglasitev narodnega parka Okrešelj-Logarska dolina, ali, kot so tedaj zapisali, »ohraniti naravne lepote pred interesi tujskega prometa«.

1987: Krajinski park Logarska dolina; razglasila ga je občina Mozirje s posebnim odlokom.

1991: Minilo je 60 let od odkupa za narodni park Okrešelj; obletnice ni nihče opazil; nasprotno, v delu planinske javnosti smo opazili veliko hude krvi zaradi prvega in povsem prostovoljnega poskusa konkretizacije varstvenega režima za krajinski park iz leta 1987 (glede omejitev precej milejši kot narodni park).

Sposojena misel: »Za ljubitelja narave je najvažnejše, ako more občudovati prirodne lepote v njihovem prvotnem, od človeka čim manj dotaknjenem stanju... Vsi tisti, ki želijo videti naravo še takšno, kakršna je bila pred desetletji, naj pohitijo v naše planinske predele. Da ne bo prepozno!... Lansko leto sem se v Logarski dolini pogovarjal s starejšim navdušenim planincem, ki že precej let ni bil v Logarski. »Kaj so naredili iz moje prelepe Logarske doline! Kje je nebeški mir, ki je vladal prej tukaj? Kje je tista domačnost, ki sem jo srečaval?« so bila njegova bolesta vprašanja, ko je strme gledal na hotele in na brzeče avtomobile.«

Stavki niso citirani iz lanske polemike, ampak so stari 52 let. Zapisani so v dobrem, starem PV iz leta 1940 na strani 278, v članku o narodnem parku Okrešelj. Če z zelo uvidevnim nasmehom pomislimo na tedanje razmere, ko je večina gornikov hodila po Logarski in na Okrešelj peš (mimogrede: ali ni pešhoja eden od temeljnih ciljev gornišтва?) in so bolj po pomoti kot po pravilu kakšno nedeljo lahko srečali tudi kakšen avto, zelo redek in edini tisti dan, je dandanašnje prometno stanje v dolini, predvsem konec tedna v poletnih mesecih, uničujoče za dolino, naravo in okolje.

VEČPLASTNI PROBLEMI

Razglasitev območja zavarovane narave ali krajine za naravne rezervate, narodne, regijske

Logarska dolina

ali krajinske parke je le pesek v oči, kadar tisti, ki posamezne parke razglašča (občina oz. država), ne poskrbi tudi za učinkovite izvedbene odloke. Pristojnosti za razglaševanje so vezane na odgovornost. Razglasitev sama je navadno sprenevedanje, če ni urejenega financiranja za izvajanje varstvenih režimov, če ni organizacije za varstvo in za izvajanje varstva, če ni učinkovitih kazni za kršitelje in če niso zagotovljena denarna nadomestila (odškodnine, stimulacije, dotacije) tistim lastnikom zemljišč, ki so zaradi varstvenih ukrepov prisiljeni drugače gospodariti.

Cilji in nameni zavarovanih območij niso bili nikjer in nikoli doseženi, kadar se prebivalci, ki žive znotraj takih območij, niso identificirali s svojim parkom, ga niso vzeli za svojega in ga s ponosom vrednotili kot nekaj več, zase in za druge.

Problemi Logarske doline so večplastni: naravovarstveni, krajinski, okoljevarstveni in ne nazadnje eksistenčni za domačine, ki se preživlja-

jo s kmetijstvom. Predvsem je narobe, da je zanemarjen argument lastništva, da so lastniki odrinjeni od javnih razprav in polemik, saj se včasih neobremenjenemu opazovalcu zazdi, da je v Logarski vse naše.

In ker večina objestnih obiskovalcev misli, da je vse naše, je podoba Logarske doline ob poletnih nedeljah dovolj zgovorna: pomendrani in razvoženi nepokošeni travniki, nasilno polomljene ograje, da lahko avtomobili parkirajo kjerkoli, pranje avtomobilov na vodnih bregovih, pikniki sredi pašnikov kljub jezi in nasprotovanju lastnikov, nogometno vreščanje vsevprek, prenapolnjene gozdne jase in nezmotljivi dim čevapčičarske rekreacije, kupi smeti in razbitih steklenic po pašnikih ter poškodovana in razrezana kravja stopala kot posledica tega, nemočni bes domačinov, ki jim množični obisk doline prinaša samo škodo in gore odpadkov.

Najbrž ni nikogar, ki bi upal trditi, da je taka podoba v redu. Torej je potrebno nekaj spremeniti, da se nemogoče razmere sankcionirajo, popravijo in uredijo v dobro lastnikov in obiskovalcev.

Toda voljo po urejanju skušajo zavirati nekateri posamezniki, ki popolnoma neprizadeto menijo, da je po vsej pomendrani travi in neobvladljivi avtomobilski stihiji še potrebno izdelati nekakšne študije in analize, ki bi pokazale, če je res tako hudo.

Kaj storiti in kako? Nasprotovati spremembam pomeni strinjati se z obstoječim stanjem in priznavati, da je vse v redu. Govoriti, da tako ne gre več naprej, hkrati pa nasprotovati vsem pobudam za spremembe in interventno ukrepanje ter se zgovarjati na druge, da še niso storili, kar so dolžni storiti, pa pomeni sprenevedanje, cinizem in neodgovornost.

SVETLI PREBLISKI NAŠE ZGODOVINE

Slovenski planinci, še posebno nasledniki Savinjske podružnice SPD, so dediči zavidljivo velikega naravovarstvenega in moralnega kapitala, za katerega so zaslužni prosvetljeni in ozaveščeni gorniki, ki so leta 1931 odkupovali parcele na Okrešlju, da so lahko na svoji zemlji uresničili parkovno idejo, v katero so verjeli in ki je bila tista leta vizionarska in enakovredna podobnim naporom drugod po Evropi in Ameriki. Za povprečno večino pa tako takrat kot dandanes nepotrebna, potratna in nerazumljena. To je velika in plemenita stran v kulturni zgodovini slovenskega planinstva. Isto velja za leto 1924, ko je SPD sodelovalo pri zakupu Doline Triglavskih jezer in pri razglasitvi prvega triglavskega narodnega parka. Žal takih smelih dejanj z odkupi zemlje po vojni ni bilo. Za razliko od avstrijskega Alpenvereina, ki je pred nekaj leti odkupil ledenike in grebene Hochalm-spitze (Kraljica Visokih Tur) ter tako preprečil

Robanov kot

gradnjo zimskošportnega središča visoko v gorah.

Zakaj omenjam te svetle prebliske v naši planinski zgodovini? Ker sem prepričan, da je spet čas, da slovenski planinci obrnemo nov list v knjigi varovanja naših Alp z novimi, tveganimi in za marsikoga norimi dejanji, s katerimi bi prevetrili današnjo naravo in okolju neprijazno miselnost. Vsaka generacija ima svoj izziv časa. Saj nas je lahko sram, da po 60 letih ne zmremo niti tega, kar so postorili v SPD leta 1924 in 1931!

V tem smislu me je presenetila reakcija dela naše gorniške srenje na poštene in iskrene pobude za drugačno reševanje Logarske doline. Presenetila in prizadela. Preprosto nisem mogel verjeti nekaterim trditvam in argumentom, češ, planinci pa že ne bomo dovolili nikomur, da nam omejuje vožnje skozi Logarsko. Smo res tako prepojeni z miselnostjo, ki se podreja avtomobilu? So izvirna načela planinstva v tem, da se je treba za vsako *ceno* pripeljati čisto pod hrib in nemara še malo v njegovo pobočje, da bi bili hitreje na vrhu in nato spet čimprej v dolini? (Preberite urednikov komentar Čas za gore v PV 3/92!)

V vzdušju razvnetih strasti za in proti zaprtju Logarske za avtomobilski promet, v vzdušju nepremišljenih očitkov, osebnih zamer in užaljenosti ter nepreverjenih trditev je izhod samo eden: trezen in strpen pogovor, usklajevanje in sodelovanje. Prepričan sem, da časopisna polemika med štajerskimi planinci na eni strani in med domačini ter firmo Epsi (ki je pripravila program urejanja) na drugi strani ni bila potrebna. Škodila je medsebojnemu razumevanju. Morda je v ozadju nesporazumov tudi nerešeno vprašanje nasledstva Savinjske podružnice

SPD glede na velika posestva (tudi gozdove), ki sta jih podružnica ali osrednji odbor SPD nakupila pred 1. in 2. vojno. Kdo je pravni naslednik Savinjske podružnice SPD, ki je imela svoj sedež v Gornjem gradu in ga je pozneje prenesla v Celje? Je pravi naslednik le PD Celje ali sodijo zraven še vsa PD, nastala iz Savinjske podružnice: PD Solčava, Luče, Ljubno, Mozirje, Gornji grad? Taka vprašanja sem večkrat slišal v Zgornji Savinjski dolini.

KAJ JE ZADAJ?

Včasih je dobro, da se znamo živjeti v mišljenje nasprotni strani. Samo tako bomo lažje razumeli, recimo, legitimne pravice celjskih in drugih planincev. Lastništvo zgornjega dela doline, slapa Rinke in vsega Okrešlja predstavlja močne argumente, zaradi katerih ne morejo in ne smejo biti izločeni iz skupnega dogovarjanja o prostorski in prometni ureditvi Logarske doline. Ali: nihče se ne razburja, ko se pripelje v Ljubljano in mora povsod plačati parkiranje; da mora odpeljati nazaj, če je, denimo, parkirišče pred Cankarjevim domom polno; vse je samo po sebi razumljivo. Nasprotno pa je del slovenske javnosti ogorčen, če mora plačati parkiranje v najbolj obiskanih predelih (Bohinj, Bled, Logarska ipd.), saj so ljudje prepričani, da so tisti kraji last vseh, narava pa zastoj. Dvolično je tudi, kadar se ljudje iz urbanih naselij na izletih zunaj domačega okolja zapodijo po privatnih travnikih, mendarajo travo, kurijo ognje in so nesramni ter celo napadalni do domačinov, ki se razburjajo nad škodljivim početjem, istočasno pa bi isti ljudje neusmiljeno in z vsemi

sredstvi nagnali vsakogar, ki bi se drznil zapejljati na njihov domači vrt, tam zakuriti ogenj in se sprostiti ob tranzistorju in čevapčičih.

Gnev domačinov Logarske doline, ker jim obiskovalci uničujejo kmetijske površine, je sprožil pobudo o lastni organizaciji za urejanje doline na podlagi usmeritev iz odloka o krajinskem parku. Povsem legalna in nujno potrebna pobuda! Ne pa prikriti tržni in profitni interesi, kot jim nekateri očitajo - v prepričanju, da je nekaj »zadaj«. Nič drugega ni zadaj ali spredaj kot propadajoča narava in okolje kot posledica stihijskega izkoriščanja Logarske doline.

Zato sem prepričan, da zasluži d. o. Logarska dolina vso podporo in družbeno pomoč. Navsezadnje živimo ljudje od svojega dela in od svojega imetja. Bojazen, da bodo domačini na svoji zemlji in s svojim delom nekaj zaslužili, preveč spominja na kolhozniško uravnilovko in na mistificiranje prevare »vse je naše«.

Zavarovana in zaradi izjemnih naravnih lepote obdarjena območja se povsod v Alpah in po Evropi otepajo s problemom preštevilnih obiskovalcev. Stanje obvladujejo le z omejevanje prometno ureditvijo: usmerjanje, zadrževanje, omejevanje in prepovedovanje avtomobilskega prometa. Omejevalni ukrepi so povsod neprijetni; v Logarski nič manj kot drugod po Alpah. Potrebna je višja kulturna raven, ki je sposobna uspešno izvesti samoomejevalne in samoodpovedovalne ukrepe. Osnovno vodilo pri urejanju varovanih območij je, da ima absolutno prednost pešec, pohodnik ali popotnik, nikakor pa ne avto. Kjer se križajo različni interesi, imajo prvo prednost domačini. Obe načeli sta zapisani v alpski konvenciji.

namesto komentarja

HOJA ZA UŽITEK

Zdajle, ko bodo dnevi vse toplejši in ko se bo iz dolin videlo, kako po gorah vidno pobira sneg, se bodo začeli kovati veliki gorniški načrti: »padali« bodo vrhovi, izdelani bodo natančni plani o mogočnih turah, marsikje bodo dolge razprave o najprimernejših poteh, najboljših planinskih kočah, najlepših razgledih in najdržnejših vzponih.

In bo v teh pogovorih slišati: pravzaprav je bil že vsak na Triglavu, torej ni nobenega vzroka, da tudi mi ne bi šli! - In se bodo nemara res odpravili in morda res srečno prišli tja in nazaj - mogoče velik del zato, da bodo »izpolnili svojo državljansko dolžnost« in pripešačili na najvišjo točko države.

V resnici pa sploh ne pride »čisto vsak« na

Triglav - in če že pride, pogosto sploh ne ve, da je bil tam gori, ker sploh nič ne vidi in nič ne sliši in nič ne zazna od prevelike utrujenosti in prevelike želje, da bi se to trpljenje že enkrat nehalo.

Kar lepo je, da bi že zdaj začeli delati načrte za poletne planinske ture, a ne le za mizo, temveč tudi »na terenu«. Ideje za planinski izlet ni težko dobiti, v Planinskem vestniku in v številnih vodnikih in planinskih kartah jih je dovolj, od najlažjih do najzahtevnejših. Samo opremiti se je treba in vzeti pot pod noge - vedno napornejšo in daljšo. Na prvih izletih bo nemara srce še divje tolklo in bo treba zaradi sape delati daljše postanke, pozneje pa bo tura užitek: hoditi po strmih, hoditi za užitek, in gledati okoli sebe živo in mrtvo naravo, oblike in barve, poslušati in vonjati in čutiti. Vrh vsake gore bo potem doživetje.

Tudi vrh Triglava, če se bomo že odločili

^{zav} J-

M. R.

AVTOMOBILI - KUGA ZA GORE

Vsak prostor, alpske doline in prelazi pa še posebno, ima glede avtomobilskega prometa svojo prostorsko zmogljivost. Ker in kjer tega nočemo priznati, se avtomobili izletnikov s prenapoljenih cest nenadzorovano razlivajo vsepovsod: od travnikov do vodnih bregov. Načelo urejanja atraktivnih in najlepših alpskih dolin je v sosednjih deželah zelo jasno: individualni avtomobilski promet izločajo oziroma ga v prvi fazi zelo drago zaračunavajo. Avtomobili ostajajo na začetku dolin ali blizu začetka dolin, doline same pa so gostoljubno odprte vsem - za pešhojo ali za različne oblike lokalnih javnih prevozov (konji, mali avtobusi, kombiji). V tem smislu tudi koncept urejanja Logarske doline ne more biti sporen. Dolina bo rešena, kadar se bo otrsela avtomobilske in druge motorne stihije. Rešitev je več, tudi izvedbe so možne v nekajletnih postopnih fazah. Navsezadnje se nobena juha ne poje tako vroča, kot se skuha. Možni predlogi za razmišljanje: začetna faza z ureditvijo manjših parkirišč pred Logarsko dolino, na teh prostorih bi bilo parkiranje brezplačno (da bi zajelo čimveč obiskovalcev), vsako parkiranje v dolini (na označenih prostorih) pa je treba plačati; obenem pa dosledno kaznovati parkiranje zunaj urejenih prostorov. Naslednja faza: parkiranje za vse obiskovalce v bližini vstopa v dolino ter prometna zopora za vso dolino - od kapele naprej, tako da tranzit v Matkov kot in na Pavličovo sedlo ni prizadet ali moten. Iz prometne zopore so izvzeti domačini, PD za oskrbovanje postojank, turistične organizacije za oskrbo svojih objektov v dolini, interventni in reševalni prevozi. Faza popolne zopore za individualni motorni promet je mogoča

Velika razstava ob 100-letnici SPD

Osrednja prireditev ob 100-letnici Slovenskega planinskega društva - Planinske zveze Slovenije, ki jo bomo praznovali v začetku prihodnjega leta, bo razstava, na kateri bo predstavljen celostni pregled razvoja slovenske planinske organizacije od njene predzgodovine do današnjih dni. Tako so se odločili najvišji organi PZS. O tej razstavi, ki naj bi bila maja prihodnjega leta na Gospodarskem razstavišču v Ljubljani (kot je bila, na primer, razstava mojstra **Jožeta Plečnika**), so prvič razpravljali letošnjega 31. marca v prostorih Planinske zveze Slovenije v Ljubljani v širokem krogu tistih, ki bi lahko pomagali postaviti na noge to zahtevno prireditev.

Načelno so govorili o tem, kateri vsebinski

tedaj, ko bodo urejeni stalni lokalni javni prevozi po dolini za tiste obiskovalce, ki ne morejo ali ne žele hoditi peš.

Na potezi je tudi občina Mozirje, saj mora svoj odlok o krajinskem parku dopolniti z učinkovitimi sankcijami za divje parkiranje, šotorenje in kurjenje. Potrebne so informacijske table ob cesti od Solčave navzgor, da bodo obiskovalci seznanjeni z ureditvijo Logarske doline.

Kakšni so ob vsem tem avtentični planinski interesi in kje so razhajanja med besedami in dejanji?

Kaj si predstavljamo pod pojmom avtentičnih planinskih interesov, bomo morali razčistiti sami. Večkrat! Ali prisegamo na tisto: nazaj k naravi? Da, toda čimdlje z avtomobilom - ali pa to razumemo drugače: nazaj k naravi, peš in v miru? Bomo v Logarski podpirali tiste, ki se hočejo neovirano pripeljati čimdlje, ali pa bomo v duhu žlahtnih načel gornišstva in aktivne rekreacije podpirali one, ki žele Logarsko doživeti peš in brez avtomobilske nadloge? Težko je uskladiti ogorčene zahteve po prostem prevozu za vse planince skozi dolino, istočasno pa deklarativno soglašati s potrebo po samoomejevanju in izjavljati, kako smo vsi za varstvo narave in okolja. Ne pozabimo, da smo pred desetimi leti sprejeli kodeks obnašanja pod naslovom Slovenski gorski svet in se z njim zavezali, da bomo od vseh planinskih postojank, kamor pripeljejo ceste, avtomobilski promet izločili in ga zaustavili vsaj 500 metrov pred postojanko.

VSESTRANSKA KORIST HOJE

Ne nazadnje bomo morali tudi z dejanji dokazati, da jemljemo resno dogovore o novih vred-

sklopi naj bi bili na tej razstavi, ki bi bila lahko temelj za bodoči stalni muzej slovenskega planinstva. Med drugim je bilo na sestanku omenjeno, naj bi bili posamezni člani planinskih društev ali zbiralci nosilci delov te razstave, ki bi bila vsaj deloma planinski mozaik iz številnih pisanih kamenčkov, iz katerih je sestavljeno slovensko planinstvo. Ti deli bi bili lahko nemara pred tem razstavljeni v krajih, v katerih so zbiralci našli gradivo, po končani veliki ljubljanski razstavi pa naj bi se mozaik spet razletel po Sloveniji. Predstavnik naslednikov Kamniške in Savinjske podružnice Slovenskega planinskega društva, ki sta bili ustanovljeni tudi leta 1893, sta dejala, da bodo pod Kamniškimi in Savinjskimi Alpami v začetku prihodnjega leta vsekakor tudi imeli razstavi ob 100-letnici organiziranega planinstva pod temi gorami.

notenjih planinskih postojank (resolucije planinskih organizacij Alpe-Jadran in mednarodne zveze UIAA), kar pomeni, da so planinske postojanke samo tiste, ki predstavljajo izhodišče za ture v gore, ne pa tiste, ki so končni cilj razvajenih nedeljskih obiskovalcev. Velja za Dom planincev v dolini in za povečani Frischaufov dom na Okrešlju. Gledano malo bolj pragmatično bi od podaljšane pešhoje za uro ali dve imele večjo korist tudi omenjene postojanke: ljudje, ki dlje hodijo, porabijo več energije, zato

tudi v planinski koči več popijejo in pojedjo... Na koncu še pragmatičen predlog v zvezi s stališči Upravnega odbora PZS o Logarski dolini; stališča so bila sprejeta na 9. seji dne 22. 2. 1992: Neoviran prehod skozi Logarsko dolino v Savinjske Alpe je za planince mogoče urediti z dogovorom o urniku dnevne zapore; ponekod v Alpah rešujejo ta problem tako, da veljajo omejitve in zapora od 8. do 16. ure, pred 8. uro in po 16. uri pa imajo prost prehod tisti, ki resnično žele na ture v Alpe.

DVA ALPINISTA IN ZDRAVNIK V VZHODNI STENI KUMBAKARNE

SLOVENCA GREŠTA NA DEVIŠKO GORO

Vzhodna Kumbakarna

Foto: Tone škarja

Iz Ljubljane sta 8. aprila prek Frankfurta, Amsterdama in New Delhija odpotovala v Katmandu člana Alpinističnega odseka Železničar iz Ljubljane **Vanja Furlan** in **Bojan Počkar** (spremlja ju zdravnik **dr. Matjaž Vrtovec**), ki nameravata v nepalski Himalaji preplezati 2000 metrov visoko vzhodno steno Vzhodne Kumbakarne (7468 m). Če jima bo to uspelo in če bosta po tej steni prišla na vrh, bosta prva človeka, ki bosta prišla na vrh te gore, ene od najvišjih na svetu, na kateri še ni stala človeška noga.

Vzrok za to, da na vrhu te gore še ni bil nihče, je izjemna strmota njenih sten, kajti na vrh ni mogoč - kot na večino celo najvišjih gora na svetu - normalen pristop, ampak le ekstremno plezanje. Edini resen vzpon na goro sta lansko pomlad poskusila ista plezalca, ki sta se zdaj spet odpravila na to goro: Počkar in Furlan, takrat člana slovenske odprave na Kangčendzengo, sta se že tedaj odločila za to steno. Večino stene sta takrat sicer preplezala in prišla do višine 7050 metrov, zaradi hudega

snežnega neurja pa sta se morala tistih 400 metrov pod vrhom obrniti. Zdaj bosta poskusila dokončati svoj zares drzen vzpon.

Kot sta povedala pred odhodom iz Ljubljane, bosta iz Katmanduja takoj odpotovala pod goro, se čim bolj aklimatizirala in za aklimatizacijo splezala na enega od bližnjih sedemtisočakov, na katerega vzpon ne bo pretežaven. Potem se bosta odpravila v »svojo« steno - samo s spalno in bivak vrečo in prav malo hrane. V začetku maja nameravata v petih do šestih dneh splezati na vrh Vzhodne Kumbakarne in sestopiti v dolino, proti koncu maja pa se bosta vrnila v domovino.

»Plezala bova čimbolj navpično, čimbolj naravnost navzgor,« sta dejala Vanja Furlan iz Novega mesta in Bojan Počkar iz Prema pri Ilirski Bistrici.

Če jima bo ta načrt uspel, bo to za slovenski alpinizem nedvomno »trofejni vzpon«: prva človeka na gori bosta Slovenca, to bo prva slovenska odprava po priznanju samostojne Slovenije. Alpinista sta na pot odšla s slovenskima potnima listoma.

IGRE IN IGRICE FUNKCIONARJEV CEC UIAA

PLEZANJE V SVET ŠPORTA

V Munchnu je bil zadnje dni letošnjega februarja sestanek komisije za športno plezanje pri Mednarodni planinski zvezi (UIAA), na katerem so sodelovali predstavniki Avstrije, Belgije, Češke in Slovaške, Francije, Hrvaške, Italije, Nemčije, Velike Britanije, Nizozemske, Poljske, Španije, Švice in ZDA. Čeprav je **Ivica Piljič** iz Splita odpotoval v Nemčijo na stroške hrvaške in slovenske komisije za športno plezanje in čeprav naj bi v Munchnu izposloval, da bi v CEC (komisijo za športno plezanje UIAA) sprejeli skupaj Slovenijo in Hrvaško, se je izteklo tako, da je v tej komisiji samo Hrvaška, slovenski plezalci pa bodo morali sami poskrbeti zase.

V poročilu, ki ga je Ivica Piljič poslal svojemu slovenskemu kolegu **Branetu Žoržu** na Planinsko zvezo Slovenije, je med drugim zapisano, da so ga v Munchnu sprejeli zelo ljubeznivo, na mizi pred njim pa je bilo zapisano ob njegovem imenu »podpredsednik CEC UIAA - Hrvaška«. Toda brž ko se je sestanek začel, je predsednik CEC **Ivor Delafield** iz Velike Britanije hotel doseči, da Piljič ne bi mogel glasovati kot delegat Hrvaške, ampak Jugoslavije, dokler Svet UIAA ne bo odločil drugače. »Odgovoril sem predsedniku,« piše Ivica Piljič, »da ga popolnoma razumem, vendar morajo tako on kot tudi vsi delegati razumeti, da po vsem, kar je bilo v imenu Jugoslavije storjeno Hrvaški, ne morem glasovati kot jugoslovanski delegat, to pa še toliko bolj, ker ta država sploh ne obstaja več.

Nato me je predsednik z nekoliko tišjim glasom prosil,« nadaljuje Piljič, »naj ne delam problemov, kar me je presenetilo in sem ponovno odgovoril, da je moje stroške tukaj plačala Hrvaška in deloma tudi Slovenija in da ne morem dovoliti, da bi bilo v zapisniku omenjeno moje ime in poleg oznaka YU.« - Predsednik mu je odgovoril, da Piljiča kot strokovnjaka na tem sestanku potrebujejo, saj je izdelal celoten osnutek novih organizacijskih pravil svetovnega pokala, vendar da se mora sprijazniti s tem, da bo glasoval kot Jugoslovan - ali pa mora zapustiti sestanek.

Piljič se ni obotavljal, začel je pospravljati papirje v torbo in je dejal, da bo s sestanka pač odšel. Tedaj pa je vstal glavni odvetnik UIAA **g. Mayor** in s povišanim glasom dejal, da »je gospod Piljič tukaj in bo tukaj tudi ostal«, ta njegova odločnost pa je naletela na splošno odobravanje - in Piljič je ostal v dvorani.

Na tem sestanku naj bi sprejemali nove člane v CEC, prijaviili pa so se Kanada, Finska, Indija, Indonezija, Luksemburg, Švedska, Koreja, Hong-

kong, Japonska, Iran in združeni slovensko-hrvaški športni plezalci. Toda čeprav je bila uradna prošnja, naj bi na tem sestanku razpravljali celo o ločenem članstvu Hrvaške in Slovenije, poslana organizaciji že davno lani, predsednik komisije te zahteve ni razdelil delegatom miinchenskega sestanka in tako g. Delafield prošnje obeh držav sploh ni omenil, delegati pa niso vedeli, da naj bi namesto nekdanje jugoslovanske komisije za športno plezanje sprejeli skupno slovensko-hrvaško ali slovensko in hrvaško. Prišlo je do prva mučnega dvoboja med Piljičem in Delafieldom, ki je delegatu iz Splita pogosto skakal v besedo, češ da jugoslovanske zveze ni mogoče kar tako preprosto izključiti, saj se jugoslovanski športni plezalci lahko pojavijo na tekmah (kot da ne bi vedel, kdo je doslej zastopal jugoslovanske barve na tekmah), na koncu pa je Delafield dejal, da lahko en delegat zastopa samo eno zvezo in da Piljič torej ne more zastopati Hrvaške in Slovenije; ko pa mu je ta odvrnil, da lahko skupno organizacijo obeh držav, mu je Anglež spet odgovoril, da bi torej v tem primeru lahko nastopala na tekmovanjih hrvaško-slovenska ekipa, ne pa dve, hrvaška in slovenska.

»Spoznal sem,« piše v svojem poročilu Ivica Piljič, »da ne bom mogel več zagovarjati skupne plezalske zveze, posebno še, ker je bilo pred menoj na mizi napisano 'Hrvaška', pa sem dejal: Gospod predsednik je čisto legalno zahtevalo popolnoma spolitiziral, kar nasprotuje športnemu duhu te naše komisije. Tukaj sem hrvaški delegat, vendar zastopam tudi interese slovenskega športnega plezanja. Gospod Delafield naj zastopa legitimna stališča, zato mi je še toliko manj jasno, čigave interese ščiti. Tukaj se očitno zavzema za Jugoslavijo, državo, ki ne obstaja več, ki poleg tega tukaj nima svojega delegata in ki - četudi bi po prepričanju gospoda Delafielda obstajala - ni poslala opravičila zaradi odsotnosti, o tem pa tukaj nismo razpravljali.«

Potem je skupaj z delegatoma Koreje in Hongkonga odšel iz dvorane, ker je pač taka navada v komisiji, da med interno razpravo in glasovanjem o novih članih niso prisotni tisti, ki naj bi bili na novo sprejeti med člane. Razprava je trajala kakšnih dvajset minut, Delafielda so menda spet skrbeli jugoslovanski plezalci (ki jih niti ni bilo niti jih ni zdaj), potem pa so Hrvaško soglasno sprejeli za polnopravno članico CEC UIAA s pravico glasovanja. Izmed enajstih držav, ki so prosile za sprejem, so sprejeli

Kanado, Hongkong, Korejo, Hrvaško in Luksemburg.

V svojem poročilu Ivica Piljič še piše, da na koncu koncev vsaka država, ki plača članarino v višini 1000 švicarskih frankov v blagajno CEC, lahko pošlje svojo reprezentanco na tekmo vanja in pismeno dobi vse informacije.

Ob tem je treba povedati, da je ta članarina pravzaprav že plačana na ime jugoslovanske komisije za športno plezanje »in zdaj se morata Hrvaška in Slovenija dogovoriti, kako naj bi plačali še 1000 frankov, kajti ena država je zdaj članica, druga pa ne, za eno je članarina plačana, za drugo pa ne; naša interna stvar je, kako bomo plačali še 1000 frankov. Moj predlog je,« piše v svojem poročilu iz Munchna Piljič, »da polovico plača Hrvaška, polovico pa Slovenija; Brane Žorž meni, da je treba preveriti, kdo je plačal teh 1000 frankov prek nekdanje Planinske zveze Jugoslavije. On trdi, da je to urejal g. Banovec, kar je tudi točno, vendar ni čisto jasno, kdo je bil na koncu koncev tisti, ki je denar v resnici plačal. Brane Žorž je obljubil, da bo dognal dejansko stanje.«

Slovenski športni plezalci pa medtem kljub vsem tem peripetijam kar plezajo doma in v tujini. Kaže, da bodo morali začeti resno plezati tudi slovenski plezalski funkcionarji.

NEKAJ OHRANJENE KORESPONDENCE DR. JULIUSA KUGYJA

SVEŽENJ DOPISNIC KRALJA JULIJCEV

BOŽIDAR ZEGA

Po umrlih uglednih ljudeh običajno ohranimo njihovo korespondenco, ki lahko dobro služi za pojasnilo različnih okoliščin, ki so bile z njimi v zvezi.

Po velikem gorniku **dr. Juliusu Kugvju** (1858-1944) ni bilo, kolikor vemo, ohranjenega nič takega, čeprav je znano, da je vodil obširno dopisovanje. Kot piše **inž. Avčin** v svojem članku »Ob odkritju spomenika Kugvju« (PV XII/1953 str. 584), je Kugy pred smrtjo menda sežgal vso svojo korespondenco. Vendar se je pred nekaj leti po naključju med odpadnim papirjem našel sveženj Kugjevih pism in dopisnic. Ta korespondenca je tako dobro ohranjena, kot da bi bila sveža, čeprav je stara že nad sto let. Vsa pisma in dopisnice so pisane v nemščini in v precej težko čitljivi gotici. Kot značilnost navajam, da so bili na dopisnicah, oddanih v slovenskih krajih, poštni žigi in napisi že takrat dvojezični.

Prejeti material sem razvrstil na naslednje tri skupine:

1.) 11 dopisnic, poslanih materi iz Julijskih Alp od leta 1882 do 1899;

2.) 25 dopisnic, poslanih materi iz Centralnih Alp in Dolomitov od leta 1882 do 1903;

3.) različni dopisi in dopisnice Kugvja in sorodnikov o družinskih zadevah.

Danes si oglejmo prvo skupino, ki je za nas še najbolj zanimiva. Dopisnice sem prevedel v slovenščino, vsebina je naslednja:

1

»Kranjska gora, 23. 7. 1884. Draga mama! Danes in včeraj dva lepa dneva v gorah. Čudovito vreme in lep razgled tako z Draškega vrha kot Tošca, kjer sem zopet zaman iskal scarbio-so. Danes sestop s Konjske planine pod Triglavom v Bohinj in prevoz sem. Še danes ponoči naprej v Gornji Dravograd-Kočane. Pošljite v zadnje navedeni kraj Kočane v Ziljski dolini poste restante event. dopisnice. Tukaj nisem ničesar našel. Verjetno tebe in Marijo ta dopisnica ne bo več našla v Trstu. Servus - Julius!«

Iz te dopisnice sledi, da je Kugy tudi v zrelih letih zaman iskal svojo čudežno cvetlico.

2

»Pontabelj, 3. 8. 1886 - Draga mama! V Rablju je bilo zelo prijetno. Sem sem pripotoval zvečer.

Giovaninna je prevzela tam tvojo vlogo, bila je zelo obzirna. Rabelj je o meni in Komacu zelo deljenega mnenja. Večina naju ima za goljufa. K sreči sva pustila na vrhu Visoke Bele Špice krepkega možica. Kmalu nadaljnje novice. - Mnogo pozdravov - Julius. Sedaj pojdem k italijanskim jezerom.«

Visoka Bela Špica (Hohe Weissenbachspitze), 2257 m, leži tik ob Višu na njegovi vzhodni strani. Ta vrh je dejansko veljal med Rabeljčani kot nedostopen. Vkljub temu sta ga Kugy in **Andrej Komac** naskočila in tudi premagala dne 2. 8. 1886. Očitek, da sta goljufa, je Kugvja prizadel. Izkazal se je kot povsem neupravičen, ker so kak dan pozneje drugi planinci z Viša opazili na Špici možica, ki ga prej ni bilo. Odtlej veljata Kugy in Andrej Komac kot prvopristopnika. Podroben opis tega vzpona je objavil Kugy v svoji knjigi »Iz življenja gornika« na strani 142. 3

»Kranjska gora, 8. 6. 1889 - Draga mama! - Odpravim se popoldne ob 5. uri, spim v Planici. Jutri Pele, pojutrišnjem Bavški Grintovec.

Pred **torkom** popoldne ali večerom nobenih nadaljnjih obvestil, ker v Trenti ni telegrafskega urada. Živeli - Julius.«

Po tem obvestilu vidimo, kako je Kugy o vsakem vzponu in o svojih premikih sproti natančno obvestil družino.

4

»Kranjska gora, 28. 5. 1891 - Draga mama! Srečno prispel. Vreme se dela. Ravnokar se odpravlja. Komac prisrčno pozdravlja, s seboj je prinesel za Tebe lep krivček. Živeli -Julius.«

Ta dopisnica nam pove, kako prisrčen je bil odnos med Kugyjem in Andrejem Komacem, kajti če tega ne bi bilo, si preprosti Trentar gotovo ne bi upal dati svojemu gospodarju in njegovi materi takih daril.

Obnova Kugjevih orgel

Častni predsednik Planinske zveze Slovenije dr. Miha Potočnik je zadnje dni marca dobil cirkularno pismo, na katerem je podpisan Hanns Heindl iz Beljaka (stanujoč v M. Pernhartstrasse!). Takole piše med drugim: »V Trstu je bil pred kratkim posebno pomemben kulturni dogodek. Povezava mesta Trsta z Avstrijo in še posebno s Koroško, prav posebej pa z dr. Kugyjem, je pri tem prišla do izraza. Nemška katoliška skupnost B. V. delle Grazie je povabila na praznovanje ob prenovi cerkve in Kugjevih orgel v njej. Dr. Julius Kugy, čigar oče je imel v Trstu veletrgovino, je v devetdesetih letih prejšnjega stoletja na Moravskem kupil te orgle. Za svoj najljubši instrument (Kugy je bil velik poznavalec sakralne in še posebno orgelske glasbe) je iskal prostor in ga je našel pri verski skupnosti v tej cerkvi.

Slavnostni program je obsegal blagoslovitev cerkve in orgel, kar je opravil tržaški škof Lorenzo

5

»Kranjska gora, 14. 7. 1896 - Ljuba mama! Sinoči sem zopet prispel sem. Povej Emilu, da nam je uspel Suhi plaz direktno iz Kranjske gore. Moji ljudje so odlični. **Kverh** je Komacu pri plezanju enakovreden. *Vreme* vedno sijajno. Moje počutje odlično. Želodčnih bolečin ni. Ravnokar sem telegrafiral Pavlu. Prisrčno - tvoj Julius.«

Vzpon 14. 7. 1896 na Škratlato - Suhi plaz, 2778 m, po severni steni direktno iz Kranjske gore je Kugy opisal najprej v avstrijski planinski reviji leta 1897. Tu je Kugy dal Kverhu najvišje možno priznanje, saj je znano, da je bil Andrej Komac zanj najboljši vodnik. Po podatkih v knjigi **Evena Lovšina** »Gorski vodniki v Julij-

Belloni, temu je sledil orgelski koncert, na katerem je nastopil maestro Emilio Busolini, ki je odlično zaigral dela Bacha, Couperina, Regerja, Honeggerja in Busolinija. Prireditvi so med drugim prisostvovali kulturni referent Kugyjeve rojstne občine Podklošter, kvintet iz Megvarij-Vrat pod vodstvom Thea Rabitscha ter planinski pisatelj in raziskovalec Kugyjevega življenja Hanns Heindl iz Beljaka.

Spomin starega mojstra gorskega sveta dr. Juliusa Kugyja so ta dan počastili z obiskom družinskega groba Kugjevih na tržaškem pokopališču. Tam je Erich Kessler iz Podkloštra govoril o Kugjevem življenju in delu, pater Ammer je v govoru prav tako pripovedoval o velikih zaslugah dr. Kugvja, posebno na kulturnem področju, posebej pa je še ob tej priložnosti izrazil zahvalo darovalcu teh orgel, genialnemu človeku, botaniku in prijatelju glasbe.

Prireditev je bila pod pokroviteljstvom tržaške mestne uprave.«

Od Slovencev ni bil, kolikor vemo, na ta kulturni dogodek nihče povabljen.

kraja v drugega (npr. poiskati pot do vrha, kočje; vrisati pot na karto). S prilastkom se lahko ta del ozemlja ali prostora določi glede na namen ali cilj premikanja (npr. oskrbovalna pot) ali razdaljo, ki jo je treba preiti do namenskega kraja (npr. pot do kočje je dolga). Pot pomeni gibanje, premikanje z določenim namenom iz enega kraja v drugega (npr. opraviti pot v pol ure, dnevnik poti).

Verjetno že pri prvem zapisu Navodila za markiranje potov v PV 1922 in pozneje v posebni izdaji Navodila za jednotno markiranje potov, 1924, oboje izpod peresa **Knafelca**, ni nihče pomislil na pomen besede **pot**. **Prof. Badjura** je ob 60-letnici slovenskega planinstva zapisal: »Vplivni naši prvi poborniki turisticke (še ne planinstva!) SSKJ: **turist-a** 1. *kdor potuje, začasno spremeni kraj bivanja zaradi oddiha, razvedrila*; zastar. *planinec*, *alpinist*: vzpon turistov na vrh gore) v Sloveniji niso pomislili na razloček med stezo in potom, ko so imenovali nekatere komaj za silo prirejene, nevarne steze (Tominškov, Bambergov pot - Bambergweg) po nemškem kopitu »pota«, kar je v tlopisnem pogledu povsem zgrešeno, kajti med stezo in potom je nič kakšen razloček!«

Pa skušajmo te pojave le поблиže spoznati!

POTI IN STEZE

Planinske organizacije dosegajo svoj namen na področju planinskih poti tako, da gradijo, opremljajo in vzdržujejo planinska pota in tovarne žičnice.

Planinska pota, ki so posebej označena s planinsko markacijo in zavarovana, so **javna pota** kot podaljšek javnih cest in poti (so planinski objekti, ki služijo planinski dejavnosti). Planinske markacije in kažipoti so oznake javnega pomena. Obiskovalci po teh poteh hodijo na **lastno odgovornost**.

Planinske organizacije imajo pravico in dolžnost skrbeti za planinske postojanke in planinska pota s svojim delom in sredstvi, z dohodki iz svoje gospodarske dejavnosti in drugih dejavnosti ter s prispevki podjetij, družbenopolitičnih skupnosti, krajevnih skupnosti ter drugih organizacij in skupnosti.

Po kakovosti so ta pota zelo različna.

Steza je prva stopnja količkaj **hodne poti**, ni pa še pot. Najslabši stezi pravimo (glede na njeno kakovost) kozja steza, dobra komaj za koze, torej slaba, za marsikoga tudi nevarna, ni kaj prida, je borna. Take steze so včasih opremljene s klini in jeklenicami in jim pravimo **zavarovane steze**. Te zavarovane steze so varne le, če so ves čas tudi primerno vzdrževane. Pri nas pravimo temu kar zavarovana planinska pot. Ni čisto v skladu s poimenovanjem, vendar čas je dal svoje. Pravi izraz je verjetno le planinska steza, ker tako pada tudi lastniško

pravico. Drugače so steze slabo ali dobro vidne, (shojene), uhojene, nakopane, nadelane, gladke, uglajene.

Pot je že tako varna steza, da po njej ne hodi le človek in drobnica, koza, pes, ovca, mula, temveč brez nevarnosti tudi konj in krava. Tudi taka pot je lahko v splošnem grda, zanikrna, dobra ali lepa, se pravi dobro udelana pot. Med stezo in potjo je bistvena razlika.

Ko hodimo po hribih in gorah, lahko opazimo razliko med potmi. Poznamo navadno pot, ki je bolj ali manj uhojena, z nogami utrta, uglajena pot. Druga je jezdna (jahalna ali jasna) pot, ki je že bolj trdna, nakopana, po kateri so ali še prenašajo mule, osli ali konji tovore. Trpežna in zanesljiva jezdna pot se imenuje **tovorna** pot. Vendar je to šlo v pozabo (»mulatiera«, jahalna pot na Pohorju).

KOLOVOZI IN CESTE

Kolovoz, voznik, kolnik ali **vozni(a) pot** je pot, po kateri se da voziti, ne samo **samotež**, temveč tudi z živino, z vprego, s traktorjem. Danes bi bilo treba te pojme razširiti, ker so prenekateri kolovozi že postali vozni za traktorje, tudi za avtomobile, tako po poljih kot po gozdovih, vendar so še vedno ozki in preprosti. Pa jih je kar precej označenih - markiranih po našem hribovju.

Cesta je širša, načrtno speljana pot, z namerno in zavestno akcijo usposobljena in zgrajena površina, zlasti za odvijanje prometa z vozili (avtomobilska cesta je namenjena le za motorni promet). Površina ceste je lahko kamnita (prašna), tlakovana ali prevlečena z določeno podlago (asfalt). Tudi te ceste lahko imajo planinsko markacijo: s Trojan do odcepa v Doline (D, E6), spodaj pa je po tem delu ceste že 20 let markacija S poti. Po Logarski dolini ima regionalna cesta z odcepom na Pavličevo sedlo Knafelčeve markacije z zelenim kolobarjem, ki pa preide v planinsko stezo na Okrešelju in dalje na Savinjsko sedlo.

Vse te komunikacije so lahko tudi markirane, vendar niso planinska pota, ker jih ne vzdržuje planinska organizacija. Verjetno bi bila zanimiva primerjava planinske poti z zakonom o cestah, ki so **javna pot**. Sedanji zakon to opredeli kot dovozno, vaško, poljsko, gozdno in krajevno pot. Po njih smo sedaj hodili brez omejitev - bomo lahko tudi odslej? Verjetno vsaj po tistih, za katere je dobil soglasje od lastnikov **F. Kocbek**. Bomo tudi tukaj lastninili? Bo upoštevana nepisana pravica haskovanja, če smo jih uporabljali? In bomo gradili še nove?

Berite in razširjajte Planinski vestnik, revijo s skoraj stoletno tradicijo!

PLEZANJE IN VARSTVO OKOLJA

PREŽIVETJE NARAVE IN ČLOVEKA

IGOR MAHER

Alpinizem oziroma plezanje je človekova dejavnost, ki je večinoma vezana na udejstvovanje v naravnem okolju. Težko bi trdili, da alpinist sredi stene ogroža življenje na Zemlji. Vendar se moramo zavedati, da vsaka človekova dejavnost pomeni spreminjanje ravnotežja v okolju, negativni vplivi pa se večajo z naraščanjem množičnosti določenega pojava.

V visokih alpskih stenah bi o množičnosti težko govorili, vse drugače pa je v osamljenih stenah izven alpskega prostora. Take stene, predvsem v primorskih predelih, so priljubljeno zbirališče plezalcev v času, ko razmere v alpskih stenah niso ugodne. Prav take stene so omogočile močan razvoj športnega plezanja. Zaradi prostorske omejenosti takih stenic pa pogosto pride do množičnega obiska, kar seveda povzroča nekatere neprijetne vplive na okolje.

Razlikovati moramo ekološki pomen visokih alpskih sten in osamljenih izvenalpskih stenic, kot so Osapska stena, Črni kal in podobne. Slednje predstavljajo posebno življenjsko okolje sredi sicer ekološko drugačnega sveta. To so izolirane točke, ki ponavadi nudijo edino možno zatočišče mnogim rastlinskim in živalskim vrstam, ki se v primeru motnje nimajo možnosti umakniti. Vznemirjena ptica ne more odleteti v sosednjo, mirno steno, kot je to primer v Alpah, ker običajno daleč okoli ni nobenega ekološko primerne okolja. Mnoge rastline so v takih stenah našle zatočišče, ko so se v preteklosti umikale pred ledom ledenih dob v Alpah ali se zopet vračale.

Zaradi specifičnih rastiščnih in življenjskih razmer v takih stenah so torej tudi živalske in rastlinske vrste specifične in redke. V tem je bistvena razlika, ko govorimo o ogroženosti izvenalpskih sten. Problemi se zelo povečajo v primeru pretirane množičnosti.

Na žalost današnji človek v svoji materialistični omejenosti običajno ne vidi pomena ohranjanja ogroženih, redkih vrst. Raznolikost živalstva in rastlinstva je tista kvaliteta in nujnost, ki se je še vse premalo zavedamo.

OGROŽANJE OKOLJA

- Mnoge stene nudijo zavetišče in prostor za gnezdenje mnogim živalskim vrstam; zanimiv je primer gnezdenja izredno redke ptice, sokola selca, v prepadni steni Sakalójce v Lučki Beli.
- Strmi skalni odlomi predstavljajo rastišče mnogih redkih lišajev, mahov, praproti in višjih rastlin, najbolj pa so ogrožene rastline skalnih

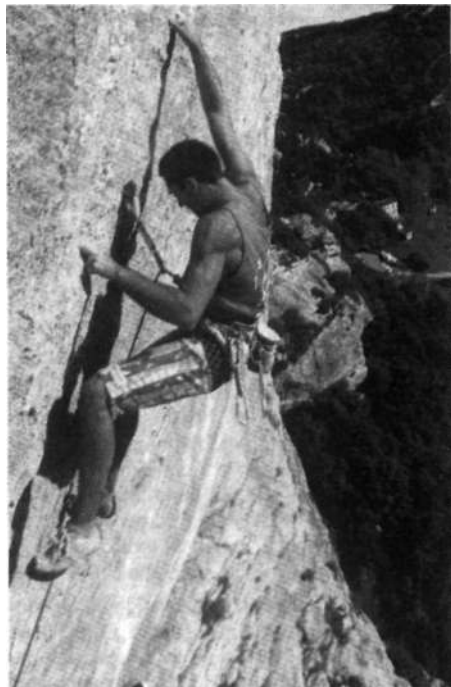
razpok, kot je npr. endemična Tommasinijeva popkoresa v Osapski steni.

- Ogrožena je vegetacija in s tem posredno tudi živalstvo pod steno v primeru neurejenega pristopa.
- Pojavlja se problem odpadkov.
- Zaradi ogrožanja kmetijskih površin v okolici sten (teptanje, divje kampiranje, kurjenje) prihaja do sporov z lokalnim prebivalstvom.

PRAVILA VEDENJA

Prepovedi običajno ne zaležejo mnogo, zato se je bolje izogibati takšnim ukrepom. Bistveno je, da se vsak plezalec zaveda možnih negativnih vplivov, ki jih lahko povzroča s svojo dejavnostjo. Vsekakor je nujno usklajevanje športno-rekreativnih in okoljevarstvenih interesov.

- Večino osamljenih izvenalpskih sten moramo obravnavati kot naravovarstveno zaščiteno območje, tudi če ni uradno zaščiteno kot naravni spomenik.
- Lažje se prilagodi plezalec kot pa ogrožena žival ali rastlina, ki se ne more nikamor umakniti.
- V steni se izogibamo posegom, kot so lomljenje ali žaganje drevja, čiščenje razpok, spreminjanje skalnih oblik.

- Izogibamo se območij, kjer bi ogrožali obstoj rastlinskih in živalskih vrst. V primeru, da je pod steno ali ob vstopu v smer opozorilna tabla, jo čim bolj upoštevajmo. Opozorilna tabla naj bi plezalce informirala, kdaj in pod kakšnimi pogoji naj ne vstopajo v določeno smer, npr. v času gnezdenja ogroženih vrst ptic.
- Pri dostopu in sestopu uporabljajmo obstoječe poti oziroma ob pomanjkanju teh poskrbimo za organiziran in urejen dostop.
- Poskrbimo za ureditev parkirnih prostorov, stranišč, prostorov za kampiranje.
- Pravilno poskrbimo za odpadke.
- Upoštevajmo želje lokalnega prebivalstva.
- Ker je vse več umetnih plezališč, se izogibajmo organiziranja množičnih prireditev v naravnem okolju.
- Odpiranje in nadelava novih smeri oziroma

novih sten naj bi potekalo v sodelovanju s komisijo za varstvo gorske narave. Stene in stenice bi razvrstili v več kategorij glede na interese plezalcev in naravovarstvenikov. V stelah, kjer ne bi ugotovili ogrožanja naravnega okolja, omejitve ne bi bile potrebne. Z naraščanjem naravovarstvene pomembnosti pa bi se večal obseg prilagajanj in omejitev, od pazljivosti pri plezanju prek delnih prostorskih in časovnih omejitev do popolne zapore najbolj ogroženih predelov.

- Skrbimo za čim večjo informiranost in ozaveščenost plezalcev.

Naj se tudi v praksi potrdi misel, da je plezalec varuh naravnega okolja, kajti le tako bomo doživeli zadovoljstvo ob tej rekreativni dejavnosti. Le s prilagajanjem bomo dosegli tisto kulturo obnašanja, ki omogoča sožitje in preživetje narave in človeka.

DENALI JE NAJBOLJ MRZEL VELIKAN NA SVETU

LEDENA INDIJANSKA GORA

CENE GRILJC

V volji je moč in spoznanje! Če hočeš, zmoreš več, kot misliš. To ni moja logika, to je zgodba dela mojega življenja.

Po operaciji hrbtenice, ki jo je uspešno opravil profesor **dr. France Srakar**, sem zanj imel samo eno vprašanje:

»Kaj naj sedaj počnem? Rad bi še veliko hodil.«

Svojega gorniškega prijateljstva ni mogel izraziti lepše in rekel mi je: »Hodi!«

Dobro sem ga razumel in njegovo edino besedo sem si zapomnil. Hvala, spoštovani profesor, hvala, prijatelj!

In hodil sem, počasi, hitreje, povsod. Vzajemna terapija je rodila zlate sadove.

Pet mesecev kasneje sem opravil prvo zimsko turo, na Rinke. Potem se mi je - moderno povedano - »ful odštekal«.

TRINAJST NI NESREČNO ŠTEVILO

Spremenil sem način življenja, pa vseeno je bilo vse postorjeno. Pri hiši nisem več garal, ampak delal. Beseda »hodi« mi je sedla v dno duše. Pred srečanjem z Abrahamom sem se ponovno lotil plezanja. Za mojo hrbtenico je bil to pravi balzam. Odkril sem zdravilo, ki je bilo najboljša terapija za mojo hrbtenico, duha in telesa. Telovadba in hoja sta postala moja nuja.

V Dolomitih, francoskih in švicarskih Alpah sem obiskal dva ducata štiritisočakov, zahotelo se mi je v Kavkaz, v Himalajo in trinajsto leto še hladne terapije na Alaski. Maja meseca lani

sem to namero tudi uresničil. Uspelo mi je priti na Mount McKinley - Denali.

To je moja zgodba, doživljanje vzpona Slovenca, ki je v letu osamosvojitve Slovenije nesel na najvišji vrh polarnega pasu svojih sedemindeset križev - ne v počastitev, ampak sebi v dokaz, da so križi težki toliko, kolikor si jih sposoben nositi. Bil sem v navezi s **Stanetom Klemencem**, ki je Alasko že poznal. Na vrhu sem se trinajste obletnice operacije sam spominjal - in trinajst nepozabnih dni sva preživela na Alaski. Je torej trinajst nesrečno število?

Do Alaske je daleč, zato iz naše dežele malokdo zaide tja. Čudovitim potopisom **Vikija Grošlja** in **Janeza Bizjaka** o doživljanju Alaske in McKinleva, Denalija, dodajam še svojega. Pravzaprav sta njuna potopisa »kriva« in sta mi bila izziv za odhod v Alaske gore, izgovor za dušo in svoje najbližje pa sem tudi moral imeti.

Vsi zapisi, kar sem jih pred odhodom prebral, so me opozorili na eno resnico: »Na vrh Denalija moraš priti v alpskem slogu, čimhitreje in pika, sicer te mraz ugonobi. Potrebna je torej vsestranska kondicija. Nihče od piscev ne skopari s takimi besedami: prekleti mraz, hudičev mraz, mraz, ki boli. Te mrzle besede so me ohladile pred zaletavostjo. Manjkal mi je še jedilnik za osem mrzlih dni, pa sem ga tudi sestavil. Dovolj bo tekoča kalorična hrana - juhe, čaj, med, čokolada, piškoti, prepečenec in suha klobasa za boljši okus. Skupna teža tovora mora biti čim manjša. Ves čas si namreč sam sebi nosač.

O Alaski sem začel resno razmišljati - skoraj

Prihod v bazo pod Denalijem

Foto: Cene Griļic

najstniško obsedeno. Da nekaj »kuham«, je opazila tudi žena. Dostojanstveno strpna kot vedno me ni nič vpraševala, kam nameravam, toda bila je prepričana, da se bo zgodilo. Toda kako naj grem na Alasko? S kom? Kdaj?

DOBLJENA PRVA VIZA

V začetku aprila sem na Voglu po naključju srečal prijatelja, alpinista in gorskega reševalca Staneta Klemenca. V klepetu mi je zaupal, da bo maja brčkone ponovno odšel na Me Kinlev, pa še nima soplezalca. Nisem mu omenil svoje »boleznik«. Njegov načrt je bil zame injekcija z najmočnejšim poživilom, ki je po neprespani noči popustila šele naslednji dan, ko je Stane prejel mojo ponudbo. Če je bil v moje sposobnosti prepričan, ne vem, njegovo zaupanje sem sprejel prekleto resno.

Bila sva »zlata« naveza, stara skupaj samo devetindevetdeset let. Priznam, kriv bom, če naju, dva siva bradača, v Talkeetni ne bodo spustili gor. V Himalaji so me šerpe zaradi sive brade klicali »kaka«, na Alaski me bodo mogoče »uncle«.

Treniral sem s potrjeno močjo - resnici na ljubo: tudi iz strahu. Prišel je čas, da sem svojo namero moral končno razglasiti tudi svoji družini.

Trem ženskam, ki so že pozorno opazovale moje početje in slutile, da bo njihov »ata« zopet nekam šel, ni bilo lahko povedati nove odločitve. Januarja sem jim namreč oznanil odhod na Mount Kenyo. Ostal sem doma in ves čas kahal drugo turo.

»Grem na Alasko!« sem izstrelil ob prvi primerni priložnosti.

»Kaaam?« Začudenje je bilo popolno.

»Na McKinlev,« sem hitro dodal. »Tam pa ni vroče in ni komarjev.«

Z njimi so me namreč zastrašile pred Afriko.

Potihoma sem se bal, da me bodo to pot rotile pred volkovi. Ne, nič takšnega se ni zgodilo!

»Tam boš pa videl bele medvede, pa severne jelene, pa grizlije, pa polarne lisice, pa eskime, pa Indijance, pa glej, da te volkovi ne bodo napadli...,« so čebļjale vse vprek.

Danes vem, da so na Alaski komarji bolj nadležni kakor volkovi.

Blaženo sem se oddahnil. Prvo vizo sem že imel, dobiti moram še »ta resno«. Za vizo v službi sem, kakor vedno prej, tudi tokrat pogoltnil od »prijateljev« veliko grdih očitkov in zagrejen nastopil svoj redni dopust.

Alpinist je človek, alpinizem pa je doživljanje različnih resnic.

KAZNOVANA DOBROTA

Ko sem stopil na vrh, sem v trenutku ostal prazen. Počutil sem se kot brezdušno bitje, ki ne ve, zakaj je hotelo sem gor, v ledeni pekel pod modrim arktičnim nebom, ki se na prostranih obzorjih utaplja v puhaste oblake nad alaškimi tajgami. Bil sem brez občutkov sreče in zadovoljstva, brez zmagoslavja, otopel od samote in bolečega mraza, ki sem ga že nevarno čutil v kosteh. Bolj me še nikoli ni zeblo. »Gora sredi bele alaške oaze tisočerih vrhov je bila zame ukročena. Nepričakovano, iznenada. Dogodka nisem bil sposoben dojeti: peti dan po odhodu s stare celine sem stal na vrhu, ki sem se ga bolj bal kakor veselil.

Malokomu se pusti ukrotiti. Tudi onemogli Korejec je obrnil pod vrhom. Ob prehitevanju me je sklenjenih rok prosil za tekočino. »V tem hudičem mrazu naj snamem rokavice in iščem tekočino, ki sem jo nosil nekje v bližini gat? To bi bila nora igra!«

Kakor tolikokrat v Katmanduju mimo tisočerih iztegnjenih rok sem šel tudi mimo njega. Toda samo nekaj korakov; vest je bila močnejša. Ujel sem proseči pogled obupanega, brezglavo snel rokavice in mu okornih gibov dal sok. Za plačilo

so mi rokavice zdrsele v ledeniško razpoko in ko sem iskal rezervne, sem na golih rokah začutil grozljive mrzle mravljince. Temperatura je bila skoraj štirideset stopinj pod ničlo. Bolečine na prstih so bile neznesne, zato sem rumencu namenil veliko grdih besed.

V oči so mi stopile bolesterne solze. Prekleta bodi dobrota, kadar z njo sebe ubijaš! V hipu sem Stanetu zavidal vrnitev, čeprav mi je bilo v resnici strašno žal. Moja čustvenost do opešane je bila zdaj egoistična, zdaj pomilovalna. On ali vrh. Z bremenom tega vprašanja sem prišel na vrh čisto sam. V duši sem nosil vse dogodke prehojene poti, mislil na družino in Staneta, ki se je obrnil (ne vem zakaj) skoraj na cilju.

»Sem kriv? O Bog, oprosti, Stane, če sem kaj takšnega storil!«

Vem samo za en greh. Lahko sem in zato sem hitro hodil. To sem počel tudi iz strahu pred peklenskim mrazom.

»Hodi!« Neslišen glas je tudi pri najtežjih korakih sledil mojim stopinjam in ko se mi je zahotelo počivati, je glas postal zapovedovalen: »Hodi!«

METUZALEMA NA GORI

Še sem na vrhu in gledam v vitke bambusove palice, ki se trmasto upogibajo v orkanskih sunkih vetra. Moral bi kaj početi, pa nisem nič. Pač, sem. Razmišljanje je tudi neko početje. Moja mama se na hribolazenje ni razumela. Med desetimi otroki ji je le moja malenkost delala gorniške skrbi.

»Kaj pa delaš potem, ko prideš na vrh?« me je večkrat vprašala in spravila v zadrego za odgovor.

Mount McKinley - Denali (6195 m), Alaska

Tudi danes, v torek, 21. maja 1991 ob 16. uri, na vrhu 6195 metrov visokega Denalija, nisem počel skoraj nič. O, pač! Zmrzoval sem do skrajne meje vzdržljivosti. Razmišljal o mnogem. O ljudeh, ki so tu staknili hude ozeblin, in onih, ki so goro samo doživljali, ne pa preživeli. Postali so srhljiv davek neusmiljenega mraza in mogoče tudi lastne nepripravljenosti.

V Talkeetni sva po običaju prijavila svoj vzpon pri rangerjih v vodniški brunarici. Veliko podatkov so hoteli imeli, za blagoslov pa sva bila najresneje opozorjena, da po McKinlevu ne smeva »kakati« kjer sigabodi. Dovoljeno je samo v razgradljive plastične vrečke, te pa odlagati v namembne ledeniške razpoke. Pri hoji do baze in nazaj jih privezane za plastični transportni čoln vlačiš za seboj; vsak jih dobi za dva obroka dnevno. Opozorilo je toliko resno, da ni smešno. Mraz skrbi za dostojen transport, zato je njihova ekološka filozofija popolnoma razumljiva in primerno obvladljiva. V osmih dneh hoje po ledenikih nisva našla madeža fizioloških in drugih odpadkov. Smeri so deviško čiste.

Njihova statistika pove, da na McKinlev hoče okrog tisoč petsto ljudi na leto, na vrh jih menda pride slaba tretjina. Po mojih opažanjih je med njimi precej slabo pripravljenih. S Stanetom sva bila med njimi prava »metuzalema«, po hoji pa maratonca.

VRH INDIJANSKEGA BOŽANSTVA

Bliskovite misli so se mi kopičile, kakor da že celo večnost stojim na vrhu. Sneg je ječal pod derezami, brki so zledeneli z brado. Pred seboj sem videl privide resnice iz filma, ki so nama ga zavrteli rangerji v Talkeetni, menda v svarilo in opomin vsem, ki se odločajo za goro. Zakaj

jih na njej umrje pet odstotkov, zakaj dobi dvajset odstotkov nevarne ozeblin? Zakaj? Pristop na vrh tehnično ni zahteven, je pa časovno dolg in naporen. Največji davek jemlje mraz.

Film je bil v podobah slikovit in grozljiv zaradi posledic mraza. Vodniško brunarico sem zapuščal dotolčen, moličeč, brezvoljen, kakor sestradan volk pred oglozanim okostjem. Nič nisem rekel, Stane pa tudi ne.

Do poleta na ledenik Kahiltna je bilo še dve uri časa.

Iz spleta razmišljanj sem se ponovno vrnil v svojo stvarnost. S pogledom sem se sprehodil po neskončnih obzorjih Alaske, srkal vase tisočere podobe razgleda, ki mi do večnosti ne bodo zbledele. Bil sem sam. Edini Olimp, fotografski aparat, je bil v Stanetovem žepu nekje daleč od mene. Prste na rokah sem imel tako okorne, da je bil še cepin preфина oprema. Nikomur nisem mogel privoščiti pogleda, stisniti roke, šepniti ali zakričati:

»Stojim na vrhu indijanskega božanstva, po indijansko imenovanega Denali!« - To sicer pomeni velik, mogočen, strašen, vendar je manj strašen, kot sem mislil, in veličastnejši, kot sem si ga predstavljal.

»Denali, hvala za prizanesljivost! Bil si tudi moj mit, o katerem sem tako malo vedel. Pa nisi več. Stojim na vrhu tvojega temena in prekleto dobro te čutim v vsem svojem telesu, ki dreveni od tvojega mraza, mi v duši cefra misli na blodnje po tisočeri dogodkih, ki sem jih doživel do stopinje na tvojo veličino.«

Ko sva na letališču v Talkeetni pakirala opremo, sem potihoma upal: »Mogoče pa bova z izkušnjami, pametjo in malo sreče ušla zakletemu številu nesrečnikov, ki jim gora s smrtno lednim dihom povzroči hude ozeblin ali jih vzame v svojo večnost.«

V resnico tega upanja sem bil pravzaprav prepričan. Samo v bazo na 4300 metrov se moram še vrniti. Kako žal mi je bilo, da sem bil sam!

Tri dni sva hodila do baze, četrti dan počivala in peti dan sva se ob šestih zjutraj pričela vzpenjati. Do vrha je bilo dvanajst ur daleč in tisoč devetsto metrov višinske razlike. To je za arktične razmere dolga tura. Bil sem šele na vrhu, na pol poti do cilja. Ta je v bazi, doma. Alpinizem ima start in cilj na istem kraju.

MRAZ, KI BOLI

Dan je bil čudovit in v šotoru dvaintrideset stopinj pod ničlo, ko sva ga zapuščala. Moje razpoloženje je bilo odlično. Danes ali nikoli! Hodil sem hitreje, kot sem hotel. Kakor da se mi je moč sproti rojevala, sem hotel navzgor. Do Denali pasa sva prišla v rekordnem času. Tu menda večno vleče orkanski veter, toda danes

je bilo mogoče vzdržati. Stane mi je dobro sledil, le malo je zaostal. Videl sem ga, kako vztrajno je prehitaval skupino bogsigavedi odkod. Bil sem prizadet, ko se je obrnil.

Ko postaneš utrujen in volja peša, se boj z goro in samim seboj šele začenja. Kako, ve vsak sam.

Mraz me je bolel in dokler ga še čutiš, je dobro.

Kot zakleti ugrabljenec lastnega razpoloženja sem končno moral priznati poraz. Denali je večten, jaz ne. Okornih korakov sem zapustil vrh. Priganjal me je mraz, ne čas; tu je svetlo tudi ponoči.

V bazo sem se vrnil, ko je nanjo legla mrzla nočna senca. Nisem bil utrujen, ampak zgaran do onemoglosti.

Nisem mogel dojeti ne Stanetove, ne svoje resnice. Zlezla sva v spalne vreče in... Ne, nisva zaspala! Kakor da sva slutila budnost drug drugega, je Stane rekel:

»Razmišljam, da bi danes počival, potem pa šel na vrh.«

Oddahnil sem si. Neprijetna mora je minila.

»Če si razpoložen, ti bo uspelo. Sam bom poskusil priti po smeri Vikija Grošlja čim višje.«

Potem sva ves dan debatirala, počivala, jedla, se nacejala s čajem in juhama.

V bazi ima ranger vso sezono postavljen šotor in odlično radio zvezo s Talkeetno. Helikopter pristaja pogosto, če je seveda primerno vreme. Opravlja tudi elektronsko kontrolo telesnih sposobnosti in svetuje glede vzpona. Zelo je prijazen, pozoren in ustrežljiv. Navdušen je bil nad mojim dosežkom in ko sem mu zaupal starost, je želel vedeti, od kod sva. Kje je najina domovina, pa niti približno ni vedel.

Ves dan so alpinisti prihajali in odhajali. Opazoval sem jih in med njimi iskal odgovor: zakaj jih toliko ozebe, zakaj umrje? Nosijo veliko opreme, preveč plezalne. Vrh tehnično ni zahteven. Eni so do skrajnosti izmučeni. Je vzrok nepripravljenost, ki jo kaznuje mraz? V množici obiskovalcev je očitno precej takšnih, ki nevarno resnico alpinizma tu prvič in kruto doživljajo.

Popoldne je sonce dobilo mavrični sij. Pomeni tudi tu spremembo vremena?

DOBER, KOLIKOR JE LE MOGOČE

Stane je zjutraj zapuščal šotor razpoložen in v lepem vremenu. Srčno sem si želel, da bi uspel. Dve uri kasneje je Denali dobil značilno gobasto kapo in na grebenu, kjer je Stane moral obrniti, se je razbesnel uničujoč ledeni vihar. Najin čas se je iztekel.

Opremo sva naložila na plastične čolne in se poslovila od McKinleva. Meni je poklonil sebe in dal mi je vse.

Smučanje po trideset kilometrov dolgem ledeniku s čolnom za petami je bilo posebna folklor,

dolga pet ur. Uživala sva v najlepšem paradizu zasnežene oaze tri- in štiritočakov. Pristanek z letalčkom v Talkeetni je bil precej trd, pa sva šarmantni pilotki oprostila. Tu so breze že ozelenele in končno je bilo toplo.

Alaska je Babilon vseh ras ljudi, rahli potresi so vsakdanjost in nasejenci brez vznemirjenj živijo z njimi. So veseljaki in domiselni. V stari resta-

vraciji, v kateri sva pila poslovilno alaško pivo, piše nad klavirjem z lepimi črkami na orumenelem okvirjenem lepaku:

»Prosimo, bodite dobri, ne ustrelite pianista, ker je dober, kolikor le more biti!«

Tudi najini gostitelji so bili prijazni in dobri, kolikor so le mogli biti. Zato jim dolgujeva veliko zahvalo za prisrčen sprejem in slovo.

NOVA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

NA VRHOVIH SVETA

*V ljubljanskem Cankarjevem domu so v začetku aprila na novinarski konferenci predstavili knjigo »Na vrhovih sveta« s podnaslovom »Od prvih pristopov do najvišjih sten«, ki jo je izdala založba Mladinska knjiga pred stoletnico Slovenskega planinskega društva, kot je na knjigi posebej označeno. Več kot 30 avtorjev besedil in še precej več fotografov piše v tej knjigi velikega formata kronologijo slovenskih vzponov na najvišje gore in v najvišje stene sveta. Z dovoljenjem založnika objavljamo dva odlomka iz tega izredno bogato ilustriranega dela (fotografije je izbral **Stane Klemene**) - dva vzpona iz davnih let, po smeri Decken na Kilimandžaro leta 1964, ki ga je opravil **Ante Mahkota**, in vzpon na Denali deset let pozneje, ki so ga opravili **Janez Aljančič**, **Joco Balant** in **Peter Soklič**. - Na predstavitvi knjige »Na vrhovih sveta«, ki je izšla v nakladi 3000 izvodov, je načelnik komisije za odprave v tuja gorstva **Tone Škarja** povedal tole:*

OB ROJSTVU KNJIGE

»Nihče ne bi bil tako visoko, če ne bi stal na ramenih drugih.« To je jedro občutja, ko obrnem zadnjo stran te knjige in jo zaprem.

Generacija, ki ji pripadam, je pred 35 leti za svojo popotnico dobila neko drugo knjigo. Mislim na zbornik Himalaja in človek, na zgodovino osvajanja najvišjih vrhov Zemlje, na zgodovino človekovega iskanja smisla tam od Sinaja in Ararata do Everesta in Lotseja, od bibličnih časov do nedavnega leta 1956. S stavkom »Težišče alpinizma se je v naših dneh premaknilo v Himalajo« sta knjigo začela **Igor Levstek** in **Janko Blažej**, misleca in alpinista generacije, ki se je leta in leta pripravljala za Himalajo, a na koncu morala spoznati, da so bile vse študije, vsi načrti le utvara in lepe sanje nazadnje le kup črepinj. Takrat je iz razočaranja nad neuresničeno odpravo vrsta najboljših nehala plezati. Bil je pravi mali zlom našega vrhunskega alpinizma, a ostala je knjiga. Žar volje in hotenja, ki še danes veje iz nje, je preskočil razpoko, in - da spet rečem - generacija, ki ji

pripadam, je za dediščino sicer dobila materialno in organizacijsko revščino, vredno začetka stoletja, a tudi iskro, ki se jo je dalo razpihati v ogenj.

Na tarnanje o zamujenih vlakih je **Aleš Kuna-**ver**** rekel: kdor hoče ujeti pobegli vlak, mora teči hitreje od njega. Začeli smo zato, da Slovenci nekam pridemo: v Alpah, Himalaji, Kavkazu, Andih, s smerjo, uperjeno **na vrh sveta**.

Tak je tudi naslov druge knjige te trilogije, ki je izšla takoj po našem vzponu na Everest leta 1979. Knjiga je lepa in preprosta kot lestev, kjer je že vsak korak, vsak dvig s prečke na prečko uspeh zase, ki nazadnje privede do zaželenega cilja - na vrh sveta: Trisul - Kangbačen - Anapurna - Makalu - Everest.

Če prva knjiga predstavi prizorišče in zaneti namen, če druga opiše »tek za zamujenim vlakom«, torej dvig iz domačijstva na svetovni vrh, potem je tretja oris gmote, pravzaprav piramide našega alpinizma. Naslov **Na vrhovih sveta** je nabit s pomeni prav tako kot sama beseda alpinizem: najvišji vrhovi sveta, vrhovi celin, najtežji vrhovi, najlepši in najnevarnejši vrhovi, vrhovi zmag in porazov, vrhovi sreče in tragedij itd.

Knjiga je zbornik zgodb s prve bojne črte, a hkrati oris prostora, prelet zgodovine, ovrednotenje dosežkov, vse vpeto v konture geometrijskega telesa s širokim podstavkom in visokim vrhom; je nekakšen obračun dobe, katere tri desetletja so že zgodovina, ki pa neprekinjeno in živo prehaja v največje svetovne alpinistične dosežke zadnjih let in zadnjih mesecev; je veličasten pregled nad osupljivo količino alpinizma, ki se nam je zgodil po višinah in širinah sveta od Arktike do Nove Zelandije, od obeh konic Amerike do osemstočakov srednje Azije. Gotovo je v knjigah o osebnih doživetjih več dramatičnosti, več umetnosti, več osebnega pričevanja, a knjiga **Na vrhovih sveta** je piramida, kjer je sicer vsak kamen samostojna zgoščena zgodba o vzponih in padcih, o življenju in smrti, o želji in sreči, a šele vsi skupaj govore neko veliko, višje in širše dogajanje. Smisel

vsakega sestavnega dela piramide je v arhitekturi sami, torej v celoti.

Če se vrnem h knjigi, moram reči, da je brez **Francija Savenca** ne bi bilo. Že posamezne članke v njej je napisalo 33 avtorjev, še več je bilo fotografov, vso to gmoto je bilo treba vpeti v shemo prostora in časa, dodati geografijo in zgodovino. Če izpustim vse druge ustvarjalce in sodelavce, ne smem mimo urednika **Marjana Krušiča** in uredjalca fotografij **Staneta Klemenca**. Kajti knjiga je bila »tik pred izidom« že pred leti in od takrat se je še kar naprej tekoče in urejeno polnila z novimi in novimi dogodki, vse do Lotseja, Kangčendzenge in Anapurne, nakar ji je končno letošnji zimski predah omogočil, da ob rojstvu vsebuje prav vse, kar smo Slovenci do 1. aprila 1992, torej do danes, zunaj Evrope pomembnega preplezali. Na srečo je pri nas pisateljsko in uredniško delo dovolj poceni, da ga takšna knjiga prenese, sicer ne bi mogla iziti. Takšne knjige drugod po svetu pišejo le največji zagnanci, zato so tako zelo redke.

Julija 1957 sta Blažej in Levstek za popotnico knjigi **Himalaja in človek** zapisala: »Sistematično smo začeli proučevati himalajsko literaturo šele, ko smo menili, da smo tudi mi in naši ekonomski pogoji dozoreli, da pošljemo svojo odpravo v Himalajo. Stranski produkt tega proučevanja je tudi pričujoče delo.« Odprave ni bilo, »stranski produkt«, knjiga, pa je ostala in kot luč svetila v prihodnost. Knjiga **Na vrhovih sveta** je obračun, bilanca 35 let, pogled nazaj, pogled s ponosom in srečo, da smo bili soustvarjalci tega dogajanja, a tudi s hvaležnostjo do tistih, ki so nam pustili luč in nakazali pot.

Tone Škarja

DENALI

Vsi imamo solze v očeh, solze sreče, ponosa, hvaležnosti. Vsi ti občutki se prepletajo. Solze mož na vrhu najhladnejše gore na svetu, prvih Slovencev na tej gori visoko na severu zemeljske oble.

Tabor 3 - 2700 metrov. Veter zavija vso noč, sneg nas zasipava, ledeni kristali škreblijo po šotoru. Snega je vse več in več, šotorsko krilo pod njegovo težo neprijetno pritiska na nas. Občutka, da te zasipavajo v grob, se težko znebimo, čeprav skušamo vsake toliko časa z boksarskimi udarci v streho šotora odriniti sneg, ki vztrajno pritiska na telo in še posebej na obraz. Ob vsakem takem početju se usipava ivje, ki se ob polarnem mrazu nabira na notranji strani šotora.

Zjutraj ugotovim, da nas je gora le preizkušala. Ko hočem iz šotora, še ves dremav, vidim, da se mi je hrbet nekam globoko pogreznil v sneg. Oprem se na komolce, da bi se dvignil, pa ugotovim, da proti vsem fizikalnim zakonom ležem navzdol. Udiram se v razpoko...

Šotor smo postavili na ledeniku Kahiltna, ki živi, se premika, in to noč se je razpoka začela odpirati prav sredi šotora.

Vetrovni kot, Windy corner, kot ga imenujejo, zares zasluži to ime. Veter tu neprestano piha in močno zavija, poje, tuli, buči, ropota. Da, tudi ropota, ko ruši serake in nosi kose ledu. Da smo šotore sploh lahko postavili, smo morali napraviti ograde iz snežnih kvadrov, ki smo jih narezali s posebno ročno žago. Kljub vsemu je najvarnejši iglu, ki smo ga postavili ob šotorih. Blizzard, veter, ki nenapovedano privihra s Tihega oceana, neredko s hitrostjo tudi več kot 200 kilometrov na uro, si tu na Windy cornerju zaradi skalnih grebenov na obeh straneh zares da duška.

Tri dni smo v viharju prikovani v šotore in iglu tabora 4. Ves dan nosi veter oblake čez nas proti severu. Kot v posmeh se zvečer zjasni, pokaže se sonce, vendar le za kratek čas. Veter se obrne in nosi iste oblake spet nazaj proti jugu, čez nas, ves čas pa stresa na nas sipek sneg, ki ga kljub temu, da ga veter odnaša, zapade pol metra, ponekod tudi več. Tretji dan je spodletel poskus postaviti tabor. Po izčrpavajočem gazenju sipkega snega v vetru in mrazu smo uspeli urediti le prostor za skladišče kakih 700 metrov višje.

Že peti dan v taboru 4. Vreme se noče umiriti. Sneži, piha in megla je vsepovsod okoli nas. Ne zdržimo več. Gremo dalje. Hodim prvi, previdno tipajoč v megli in po novem snegu, ki se udira krepko prek kolen, v zavetrjih tudi do pasu. V takih razmerah je vse negotovo. Razpoke, ki jih je vse polno, so zametene, vidijo se le največje, široke deset, dvajset in več metrov. Toda teh se ne bojimo. Te vidimo. Hodimo naprej.

Zamolkel pok, kot bi se prelomil trhel ploh, prišč v očeh, kot če s smučmi zdrsiš s steptane proge v meter debel celeč... in tema. Tema spodaj, meter pred nosom pa modro zeleni led in za trenutek neskončna tišina.

Padel sem v razpoko, podzavestno zapičil dereze v led in se z nahrbtnikom oprl v drugo steno razpoke, ki je bila na srečo na vrhu široka le kak meter. Pogled navzdol je bil grozljiv. Po petih metrih se je razpoka razširila na deset metrov, še globlje na več kot dvajset in izginjala v popolni temi več kot sto metrov globoko. Nekaj sto metrov dalje se vršni del ledenika v šeststometrskem odlomu spušča v dolino na ledenik Kahiltna, ki počasi, položno, že stoletja polzi v dolino proti morju.

Ker smo navezani, me prijatelji potegnejo spet v veter, ki pa je vsekakor veliko prijetnejši kot grozljiva tišina in tema ogromnih razpok.

Najtežji dan. Čas se nam izteka. Prisiilnega počitka zaradi viharjev je že preveč. Postajamo nestrpni. Pred nami je West Buttres, Zahodna trdnjava. Ledena vesina kamnitega grebena

Stolpi Paine v Čilu (Fotografija iz knjige Na vrhovih sveta)
Foto: Edo Kozorog

ima prave obrambne okope v obliki robnih poči ogromnih dimenzij. V megli išče prehod vsaka naveza zase, dokler Jocu ne uspe najti dostopa do 400-metrске ledene strmine z naklonino do 50°, ki nas pripelje na sam greben Zahodne trdnjave.

Temperatura je manj kot -20 °C, veter neusmiljeno nosi meglo, oblake in sneg prek nas s hitrostjo 80 do 90 kilometrov na uro in vse to se dogaja na grebenu več kot 5000 metrov visoko. V normalnih razmerah prijetna plezarija je postala prava kalvarija. Predvidenih pet do šest ur se spremeni na koncu v 14 ur plezanja in nepretrgane borbe z goro.

Šele ob desetih zvečer se »utrujeni bojevniki« preštejemo. V snežni luknji, kjer bivakiramo, je kmalu prijetno »toplo« - samo -22 °C, zunaj pa zdrčne malo pozneje, ponoči, živo srebro na -40 °C in veter postaja iz trenutka v trenutek močnejši. Borimo se, da nam šotorov enostavno ne bi pometlo, kot pred dobrim letom, ko je blizzard odnesel kompletno japonsko odpravo - pet alpinistov s šotorom vred. Mt. McKinley zna biti nadvse neprijazen.

Ogledujemo se, še smo vsi, toda vsi več ali manj omrzlih prstov na rokah in nogah, ter od vetra in snega omrznjenih in zabuhlih obrazov. Doktor **Soklič** ima vso noč dovolj dela, zlasti s **Pretnarjem**, ki plačuje davek gori za vse nas. Omrznjeni prsti na nogah niso šala, zato se moško odloči za sestop, čeprav ga volja in srce vlečeta na vrh. Z Američani iz Oregona, ki sestopajo z vrha in so še bolj omrznjeni kot mi - dvema so morali potem amputirati prste na rokah in nogah - se Janez vrne v dolino. Gora ga je preizkusila precej bolj kruto kot nas, čeprav bi tudi on zaslužil, da bi skupaj z nami stal na vrhu »naše gore«.

Naše solze 19. maja 1974 zvečer ob šestih na vrhu Mt. McKinleva so bile solze srečnih zrna-

LED NA KILIMANDŽARU

Kilimandžaru pravijo v jeziku tistih krajev »Sijocha gora«. Ljudje, ki živijo pod njim, ga spoštljivo imenujejo kar »Gora«. Kot bi ne bilo na svetu nobene druge gore! V resnici je Kilimandžaro velik kot pogorje. In ledeni, najvišji ognjenik Kibo se le od daleč zdi njegov edini vrh.

Dva dni in tretjega pol je minilo, odkar sem pozabil na vse druge gore. Tako blizu sem mu, da ga tikam: »Višina me daje, Kibo. Ali si še zelo visoko, Kibo?« Odgovor je korak, ki se udere v sneg. Večni sneg na ekvatorju. Led na Kilimandžaru. Tri tisoč metrov višje kot Triglav. Tako sam sem, kot je gora sama sredi ravnine: nobene sosednje gore, nobenega grebena, nobenega predgorja. Le lastna senca je spremljevalec. Na strmem ledeniku Decken sem drugi človek, prvi ponavljalec. Kmalu bom na višini, do koder je na zahodni strani Gore prišel leopard. Našli so zmrznjeno okostje. »Nihče ne ve, kaj je iskal leopard na tej višini.«

Še včeraj popoldne sem bil v dolini, komaj 1300 metrov nad morjem. Redek zrak in sonce mi tu pobirata moči. Vse bolj pogosto počivam.

V tej letni dobi je Kilimandžaro najbolj suha gora, kar sem jih spoznal. Pod previsom najdem kos starega ledu. Vzajem ga s seboj. Nenadoma presledek med skalami. Zagledam aluminijasto streho »Koče Kibo«, do nje se hodi tri dni z druge strani gore, sam pa sem bil še včeraj zjutraj v Nairobiju.

V višini Mont Blanca sem. Ob štirih popoldne odprem vrata največje od štirih aluminijastih kolib in prebudim dva bradača, ki počivata na pogradih. V sosednjem pločevinastem »šotoru« leži na tleh sedem nosačev. Ekspedicija, ki je tri dni potovala sem gor iz Arushe. Povprašam za vodo.

»Ni vode. Mi smo jo prinesli iz doline. Tri dni hoda.«

Zdaj vem, da bom moral še danes do prvih snegov na Kilimandžaru, da si bom lahko sku-

hal čaj. Čez dve uri se vrnem z vetrovko, zavezano v vrečo, polno snega. Bencina imam dovolj, da bom nakuhal litre vode; hrane preveč, saj nisem mislil, da mi bo višina pobrala ves tek.

Tako sem se že navadil, da sem sam z goro, da z obema Američanoma, ki bosta jutri po »normalki« poskušala priti na vrh, le malo govorim. Kuham in jem, kolikor morem.

Ob enih po polnoči tretjega dne razgrejem kuhalnik. V koči je pretemno, zato grem kuhat na mesečino.

Ko so leta 1938 Decken prvič in zadnjikrat preplezali, so za ledenik potrebovali dva dni. Vzajem vso opremo za bivač. Oprtam si nahrbtnik in po izhojeni »normalki« zapustim kočo. Luna in bleščeči sneg spremenita noč v dan. Čez nekaj sto metrov zapustim peščeni greben in začnem dolgo prečnico proti jugu. Hodim pod ogromnimi ledeniški odlomi ledenika Retzel in Decken mi je vse bliže. V dolinah so oblaki. Vitki sosednji vrh Mavenzi je kakor kartonasta kulisa, ki je še bolj črna kot nebo.

Pridem na sneg. Navežem dereze. Ob pol šestih - še vedno je noč - sem na robu velikega ledenika. Seraki nad menoj še mirujejo. Zdi se, da bom po polici med dvema ledenima razpokama našel pot na hrbet Deckena. Toda led je veliko prestrm, da bi lahko tvegali plezanje ponoči. Ustavim se na skalni rami. Skuham zajtrk, in ko se še vedno ne zdani, se naslonim na nahrbtnik in zaspiam.

Čez pol ure me prebudi dan in ozrem se iz stene: Mavenzi je že pod obzorjem. Torej je pred menoj še šeststo metrov ledu. Razvijem vrvi, zavrtam prvi ledni klin. Pripravim kamero. Vse, kar fotografiram, je samo sneg in led. In stopinje, ki jih sekam vanj. Fotografiram samo goro. Nikogar drugega.

Vrv se odvijte do konca. Zavrtam nov klin in se vrnem po starega. Varovanje me tako zamudi, da bom gotovo bivakiral, če se ne preneham varovati. Zvijem vrv. Ledni klin, »bodalo«, in cepin sta opori za roke, dereze pomagajo nogam. Kmalu bom tako visoko, kot je na drugi strani gore prišel leopard. Popolnoma sem pozabil, da me žulijo izposojeni čevlji. In nisem več sam: »Ali si še zelo visoko, Kibo?« se pogovarjam z goro.

Ob desetih dopoldne je na vse strani samo še sonce. Na snežnem grebenu velikega kraterja sem. Decken je ostal pod menoj. Dereze škripajo na grebenu, ki vodi še petdeset metrov višje, na najvišji izrastek ledene kupole. Slabo mi je od napora. Greben, amfiteater nad ugaslim kraterjem, se vleče brez konca. Štejem korake. Uro in pol potrebujem za nekaj sto metrov. Potem zagledam skalo in zastavo. Vrh!

Vrh Uhuru. Vrh Svoboda. Zastava Tanganjike, knjiga s podpisi, bakrena plošča s posvetilom

predsednika Nyerereja. V sneg postavim fotoografski aparat, napnem samosprožilec.

Noge so se razbolele do kraja. Vsak korak navzdol je trpljenje. Moram navzdol! Ob treh popoldne sem v koči. Nikogar ni.

Obsedla me je misel, da bom še danes v dolini. V koči pustim vso hrano - ostalo je je za nekaj dni -, izlijem bencin in odšepam v dolino. Noge, obute v sposojene čevlje, so že popolnoma krvave.

Kar naprej dol. Ob pol osmih zvečer me sredi pragozda ujame noč. Sneg na Kibu so zakrile krošnje dreves in nikogar več ni, ki bi mi svetil. Prižigam vžigalico za vžigalico in iščem pot. Prižgem bencinski kuhalnik, da bi mi bil plamen za svetilko. Izgubim se. Potem spet najdem pot, pohitim, hodim debelo uro in sem na koncu spet pri hudourniku, ki sem ga bil prečil še za dne. Moram se umiriti, saj bom sicer taval vso noč. Tipam korak za korakom in kadar pod podplati ne čutim več steze, poklekem in iščem pot z rokami. Končno vzide luna in nisem več mesečnik. V gozdu je še vedno temno, toda ni več brezupno. Opolnoči prebredem reko in potem sem na širokem kolovozu, ki vodi v Loitokitok.

Sezujem se in grem bos skozi roso. Noge me tako bole, da ne čutim trnja.

Ante Mahkota

Najvišje smučišče na svetu

Če bi ga hoteli obiskati, bi potrebovali kar nekaj časa in še več denarja. Leži namreč v Južni Ameriki, točneje v Boliviji, na pobočjih gore Chalcaltavo na višini več kot 5000 metrov.

Zaradi bližine glavnega mesta La Paza je dokaj dobro obiskano. Cesta vas pripelje do smučarske kočice andinističnega kluba na višini 5180 metrov. Tam vas čaka kakih 1000 metrov dolga žičnica s 340 metri višinske razlike. S smučišča je tudi enostaven dostop na oba vrhova Chalcaltava; prvi je visok 5395 metrov, drugi pa je 50 metrov nižji.

Za primer, da se boste odločili za takšno smuko, še nekaj koristnih napotkov. Žičnica obratuje samo konec tedna, za prevoz iz La Paza, najem smučarske opreme in dnevno vozovnico za žičnico boste odšteli približno 1800 dolarjev (preračunano iz dolarjev). Če boste pripeljali s seboj tudi svojo smučarsko opremo, boste prihranili še nekaj dolarjev. Samo še letalsko vozovnico do Bolivije si morate kupiti, pa še kakšen sendvič in pločevinko piva, nato pa srečno smuko!

I. M.

ŠE ENA KNJIGA ZA PLANINSKO KNJIŽNICO

MISLI BIVANJA

RUDI ZAMAN

»*Rudi Zaman* je eden tistih redkih pesnikov, ki so v današnjih modernih in postmodernih časih še sposobni na kvaliteten način pisati poezijo v tradicionalnem slogu, s starosvetnim besediščem in tematiko, z ljudskim ritmom in blagovročnimi rimami, « je na koncu drobne knjižice pesmi napisal o svojem literarnem kolegu **Boris A. Novak**. Gre za Zamanovo pesniško zbirko »Misli bivanja«, ki jo je z lansko letnico založila radovljiška Didakta in jo dala na knjižni trg v tisoč izvodih (kar je za pesniško zbirko razmeroma visoka naklada). V zbirki, ki jo je ilustriral **Danilo Cedičnik**, je zbranih 33 Zamanovih pesmi - misli, od tistih z morja do tistih z gora. - Z dovoljenjem avtorja dajemo planincem v poskusno branje nekaj Zamanovih pesmi o gorah. (Op. ur.)

AVTOSTOP GORNIKA

Hitim v planine
s palcem - študent.
Življenje gore prinesem
s seboj iz doline -
s ceste, iz črnih tovarn,
iz knjige debele, iz tvoje jeseni življenja...
Nekateri se ne morejo prebuditi.
Jaz pa hitim na goro tudi zate...

JAZ ZA VEDNO

Jaz sem vedno!
Jaz sem vedno mož!
Mož, ki pije pivo.
Mož, ki kadí pipo.
Mož, ki ljubi gore.
Jaz sem vedno!
Jaz sem vedno mož!
Mož, ki ljubi rožo.
Mož, ki ljubi glasbo.
Mož, ki ljubi steno.
Jaz sem večno!

BREZ POTI

Išče roka,
poizkusi noga,
tretja oprijemna točka!

Misterij vremena!
Kletvica!
Išče roka...

Občutek naslade poraženega

in želja po mrzlem pivu.
Išče roka,
poizkusi noga...
Čas!
Večnost...

POPOTNIK

Popotnik sem,
popotnik za vsakdanjo rabo,
teh nekaj let
bom hodil z vami, s tabo -
in z naravo.

NJEN KORAK

Sedeč na robu stene
motril sem korak božanske slike.

Večnost se je zazibala,
čas pa je obstal.

Sedeč na robu stene -
... in slika je stopila skozi mene v večnost...

GORE, MORJE IN LJUBEZEN

Najprej so bile gore in morje,
potem je bila ljubezen...
in bila je smrt...

Hotela je vzeti vse troje...

Vzela je truplo,
meni pa so ostale gore, morje in ljubezen...

VEČER

Gledam!
bela,
oranžna,
rdeča,
škrlatna, ...je gora
v zimskem večeru.
Sprejemam, misel prevaja,
jutri v življenju oddajam.

BIVAK

Pika v snegu!
Življenje gore.

Igra časa.

Plaz.
Gora umre...

Planinski vestnik lahko izhaja že od leta 1895, ker je imel vseskozi zveste sodelavce, naročnike in bralce, pa čeprav so bili včasih časi tudi tako hudi, kot so zdaj. Potrudimo se in skupaj ohranimo Planinski vestnik k ter ga pripeljimo v lepše, boljše čase!

SAMOTNI PREDELI, POLNI ŠUMEČIH SPOMINOV

PREČUDEN CVET JE V GRAPI ČRNI

MARJAN BRADEŠKO

Dolgo deževje je za nami. V sivem majskem jutru se v iskanju sonca odpraviva v Idrijske hribe, v Utrško grapo. Po vsaki grapi se pride do izvira, ki je vedno visoko v kakšnem robu. Morda naju danes kje pod Utrškim vrhom vendarle obsije kakšen žarek.

Kot ponavadi tudi tokrat začenjava pri izlivu - voda iz Utrške grape se pridruži Idrijci pri Stopniku, na levem bregu. Steze v grapo je kmalu konec in že se pojavi prvi skok - v skalo je vrezan poševen žleb, po katerem se vodi neznansko mudi dol v Idrijco. Grapa vse bolj leze nekam noter, med bregove, vendar je struga kljub temu zelo strma. Toliko, da mora potok spet skočiti, tokrat v prav lepem, dvojnem slapu, podobnem tistemu v Davči.

UTRŠKA (GAŠPERJEVA) GRAPA

Vse bolj sopeva v breg, voda pa čedalje bolj drvi. Po nekaj manjših slapičih je spet na vrsti prav postaven lepotec - za dober zalet se zadrša v širokem pramenu čez trebušast rob, na skalni štrlini pa zoži v eleganten curek, ki se požene v širok tolmun.

Nad ustjem raste levo v bregu visok skalni pomol, na katerega zlezava. Nudi nama prav zračen pogled v grapo, pa spodaj v Stopnik in v zaraščene bregove Šentviške planote na drugi strani doline. Ob vlažnih skalah, iz katerih se sklanjajo mastnice, se vrneva k strugi, ki naju usmeri v tesen z manjšim slapom. Malo desno in levo je treba pokolovratiti in struga se prvič malo umiri. Na koncu uravnave pa izgine nekam noter, med visoke skalne stene, kjer spet nekaj prši in šumi.

Tu je seveda potreben 'obvoz'. Po občutku zavijeva v desno, visoko na rob, in ugotoviva, da sva zadela. Na drugi strani so namreč neprehodne stene, ki pa jih iz grape spodaj ni videti. Po strohnelem listju in vejah se podričava nazaj noter, že za slap, in kar po vodi preskakujeva po vlažnih skalah naprej. Čez skalne bloke se spet malo dvigneva in pred nama je eno izmed najlepših mest v grapi: za naju razcep, za vodo združitev. In to v slogu - z obeh krakov pada voda v lepih slapovih in se zlije v skupno strugo.

Najprej se posvetiva levemu delu, kjer je nekoliko v skale vrezan ozek slap v dveh stopnjah. Pri tolmunu leži mrtev srnjak, ki je bil očitno nepreviden in je zdrsnil prek strmih sten v globino. Zlezava v hude strmine levo nad slap, kjer že vidiva, kako nekaj metrov navzgor v

strugi voda v široki zavesi znova polzi čez zaraščene skale. Pravo razkošje slapov!

Svet je prestrm za varno nadaljevanje, zato se raje vrneva nazaj dol in poskusiva z druge strani. Ob slapišču spoštljivih razsežnosti, kjer se drug del Utrške vode prekucuje čez trebušaste stopnice, se vzpenja levo prek robu do že prej občudovanega slapu, ki je enostavno nežen - drobni curki prav počasi lezejo ob preloemu navzdol. Zraven je vse pomendrano in stran vodijo shojene stezice; očitno je tolmun napajališče za divjad s teh bregov. Tisti srnjak spodaj je zdaj že bolj razumljiv: ko se divjad tu preriva in poigrava, je le majhna nepazljivost dovolj, da se zgodba konča dvajset metrov nižje.

Nadaljujeva še nekoliko navzgor in se pri naslednjem razcepu obrneva. Vode je vse manj in grapa ni več izrazita. Prav zanimiv pa je droben slap, ki pada z leve - čisto je podoben Supotu pri Koštaboni v dolini Dragonje. Vrneva se do glavne grape, obideva že prej omenjeno slapišče in kmalu sva spet pri razcepu. Pravzaprav se grapa nadaljuje v isti smeri, le da je suha, kajti voda tu pridvi dol z levega brega. Požene se v sredo tesnega žlebu, divje zdrvi navzdol in pljuskuje v globok tolmun. Nekoč je moralo biti drugače, sicer se žleb ne bi tako globoko zarezal v skale.

Ob vodi, ki je še vedno veliko, greva v breg, kjer se je prav kmalu spet treba umikati v desno. Pot zapirajo skalni bloki in nekaj zarez, med katerimi se prebija voda, ki je tudi nad robom še vsa živahna. Vse skupaj je spet bolj zajedeno v breg, struga se nekoliko uravna in pred nama je nenavaden prizor: šest približno meter visokih pragov, nanizanih drug za drugim, vsak pa je zagrnjen z lepo vodno zaveso.

Na nebu se je medtem sivina raztrgala in prvi sončni žarki se zableščijo iz nemirnih tolmunčkov. Že tako strm svet se še bolj vzpne in razkrije najvišjo stopnico v celi grapi. Po vlažnih skalah med dvema pramenoma vode splezava kar čez slap - stena je namreč dovolj pomažna, praga sploh še ni konec. Vse polzi in omahuje v manjših slapičih v temačno globino. Cela stopnja je visoka blizu štirideset metrov. Visoko v grapi sva že, tako visoko, da se že pojavlja civilizacija, ki v vse te grape prihaja le od vrha dol. Opuščena stara elektrarna in počene cevi zmotijo romantiko zadnjega slapu. Vodo so nad skokom zajezili in je slap tako še nekoliko višji. Zraven štrli iz jezua konec cevi, ki ustvari dodaten slap. Tudi iz sten nad manjšo tesnijo, v kateri je elektrarna, pricurila nekaj vode.

Svet se položi in med grmovjem se prebija droben potoček, ki ga je čedalje manj. In ko ga

zmanjka, sva na gozdni poti, ki naju popelje desno na rob nad Hotenjo, po katerem bova šla vse do Vrhovca. Idrjica in Hotenja sta globoko spodaj, najbolj pa je navdušujoč rob na drugi strani Hotenje - samotna bela kmetija čepi pod sedlom, nad prepadnimi pobočji Houdournika in Gabrovega brda. Daleč je še do šebreljske cerkvice.

POLIČANKA

Malo naprej od kraja Reka se pod samotno cerkvico Sv. Ivana na Šebreljah dolina Idrjice spet zoži v pravo sotesko. Za ovinkom po odcepu ceste, ki vodi v vasi pod Kojco, se desno v pobočja Šentviške planote zarezje prva večja grapa - Poličanka. Vode nima kdovekako veliko, je pa zato toliko bolj poskočna, kar spoznamo prav kmalu. Stezice, ki je v začetku kar korajžna, prav kmalu zmanjka, voda se začne stiskati med kamnite stene in strma pobočja. Cel kup manjših slapičkov naznanja, da naju višje gori čaka še kaj večjega.

Med zelenjem drevja, ki se sklanja s pobočij nad strugo, prišumi v ušesa prvi zaresen slap. - Kaj je slap in kaj ne, je v grapah tod okoli težko določati, saj je cel tok potokov eno samo padanje v globino, kamor ga nezadržno vleče zemeljska težnost.

Po nekaj kolobocijah čez vlažne skale je pred nama čudovit, ozek pramen, ki skoči v dveh stopnjah čez blizu dvajset metrov visoko pregrado. Kdo bi meril višine teh slapov - lepota padajoče vode in mogočno šumenje povsem prevladata nad tako vsakdanjimi in natančnimi zadevami, kot so metri višine in nakloni vlažnih sten. Vzpneva se v breg na desni strani slapu, od koder se držeč za veje skloniva prav nad brezno, kamor omahne voda. Skozi nekakšen žleb, ostanek nekdanje struge, zlezeva pod mogočnimi skalami na rob, od koder se šebreljska cerkvica pokaže kot nekakšen stražar, ki bdi nad dolino. Za skalnim robom opaziva pod seboj še en manjši, širši slap, okrog naju pa je že vse polno velikih skalnih blokov, ki so se nekoč zrušili iz strmih sten visoko v pobočju.

Sonce je stene že pošteno obsijalo, medtem ko sva še vedno v vlažni senci majskega jutra. In ravno izpod teh sten se poševno v desno ulijeta dva lepa curka, zaradi katerih sva pravzaprav danes tu. Prejšnjo nedeljo sem ju namreč uzrl tam od Sv. Ivana, sama samcata v poraščenem pobočju Šentviške planote. Opuščena elektrarna in razpadajoče železne cevi pod slapom še spominjajo na podjetne ljudi, ki so se v teh samotah nekako morali znajti.

Nad slapom se struga nenadoma popolnoma uravna, še vedno pa se preriva med posameznimi skalnimi robovi na obeh straneh. Lep bukov gozd s svojo senco povečuje resnobno vzdušje. Malo naprej, za rahlim zavojem v levo,

prihaja potok iz temne špranje, desetmeterske neprehodne tesni z dvema zelenima tolmunoma.

Krona vsega je seveda na koncu - z roba nad tesnijo pada v prvi tolmun prelep, kakšnih osem metrov visok slap, ki je zadnji večji v grapi Poličanke. Od tu naprej je vse nekoliko širše, svet postane bolj planotast, pojavi se prva stezica - bogve od kod. Malo naprej se izza vrbovja in drugega grmičja pokaže razpadajoča hišica. Po ostankih žlebov za njo sklepava, da je bil to nekoč mlin, verjetno za prebivalce samotne Police. Nekoliko naprej se med sončnimi žarki prikaže še ena bajtica, vsa obrasla z bršljanom, izpod katerega se sveti belo kameenje. Streha se je že delno podrla, okna je prerasla vrba in o nekdanjem življenju govori le stezica, ki se usmeri skozi grmičav gozd nekam navzgor proti vasi.

Kmalu se struga razcepi in midva nadaljujeva po desnem kraku. Potoček je tu že majhen in precej zaraščen. Prečkava cesto, nato pa nad nežnim slapom, zadnjim na Poličanki, ob igrivih, žuborečih tolmunčkih pomalicava. Precej lomstenja, na koncu že po suhi strugi ob celih preprogah kranjske bunike, je potrebno, preden se kam zares vidi.

Nenadoma se znajdeva na travnatem sedlu, od koder se pogled nezadržno odpre prek travnika, njive in samotne kmetije tja v snežne jezike Bohinjskih gor. Pomladni veter vleče čez rob in rumene glavice pogačic, ki jim tukaj svet, kot kaže, dobro dene, se klanjajo na vse strani. Po travnem robu se vzpneva desno na Degarnik. Nekje globoko spodaj se svetijo beli prodi Idrjice, bliže pod nama pa je med zeleno gozdno preprogo zarezana Poličanka. Za robom, na drugi strani Poličanke, ždi samotna Polica.

DABRČEK

Z Degarnika se vrneva na sedlo, nato pa se prek macesnovega roba prevaliva proti osrčju Šentviške planote, kjer se svet že spušča v novo zarezo - v grapo Dabrček. Po senožetih se spustiva do samotnega senika, prečkava kolovoz in v gozdu prav kmalu začutiva, kako se svet vse bolj ugreza: grapa počasi dobiva svojo podobo. Vse bolj v nedrja zemlje leze. Na dan pricurljajo prve vode, ki prav kmalu obliznejo prvo skalno pregrado, okovano v lehnjak, ki ga je tu vse polno.

Naslednji skok je že večji in tudi nekoliko težje ga je obiti. Strme trave na desni strani, z nekaj trdnimi drevesi, nama ponudijo prehod. Po nekaj umirjenih metrih pa se svet odloimi - pred nama izgine voda nekam v globino. Visoka skalna pregrada je nekoliko pohlevnejša le na desni. Nekako se spustiva čeznjo do desnega pritoka, ki prihaja nekje iz gostih bukovih gozdov zgoraj. Nekaj metrov navzdol čez manjše

skoje in razmetane skalne bloke še morava, da uzreva vse tisto pršenje, ki ga je na približno štiridesetmetrski steni res obilo. Voda najprej v enem pramenu skoči na ramo, s katere se navzdol požene v dveh curkih, ki se spodaj združita spet v enega samega. Ta pridrsi v tolmun po pol metra debelem lehnjakovem stebri, ki je prav neverjetno pokončen in vitek zrasel ob steni. Od tu naprej je struga za idrijske razmere skoraj mirna, čeprav se pod mogočnimi strmimi stenami na levem bregu voda še vedno veselo podrsava iz tolmana v tolmun in se oblizne ob kakšnem lehnjakovem stebričku.

Počasi grapa príleze na piano, prve senožeti se vzpnejo v bregove, pojavi se hiša, kolovoz, in bližava se Idrijci. Preden se Dabrček izlije vanjo, se še enkrat stisne med bregove, iz katerih se nad šumečo vodo sklanjajo cvetoči negnoji. Na belem produ se splaši debel, črn gož, ki prek tolmana odplava v kamnite bregove na drugi strani.

MAKČEVA GRAPA

Popoldne greva še v Trebušo. V dolino so pred dvema letoma vrezali živo rano - cesto, ki je pač odsev razvoja, ki počasi prihaja tudi v te kraje. Verjetno zgodovinska nujnost. V Gačnikovo in Pršjakovo sotesko vrževa le kratek pogled, saj danes hitiva v tretjo grapo, ki se spušča z Vojskarske planote.

Voda Makčeve grape se še ob izlivu v Trebušico vsa ihtava premetava po gladkih koritastih stopnjah. Pri mostu zavijeva levo, pod temo bukev, ki je zaradi oblakov nad Govci še gostejša. V temno zelen tolmun pred nama šumno pada za razmere v grapi prav obilen slap. Ko kopljeva v vlažni breg nad skalno pregrado, uzreva nad ustjem še nekaj prav čudovitih tolmunov in slapičev, drsajočih se ob gladko zlizanih skalah. Struga je nato nekaj časa umirjena, potem pa se pred nama vzpne skalnato stopnišče, čez katerega voda pridrvi iz lepega žleba, vrezanega med skalovje. Po kratki uravnavi se pojavijo trije manjši slapiči s spremljajočimi tolmuhi, zatem pa se pogled ustavi dobesedno na nebu. Veličastna, petdesetmeterska rdečkasta pregrada je pred nama in voda v vsej mogočnosti in hrumeči spremljavi pada čeznjo. V začetnem zaletu se pahljačasto razprši, zatem pa naleti na skalno izrastlino, kjer se razbije v dva curka. Levi je drobcen, desni pa je že zaradi ponovne pahljačaste oblike bolj reprezentativen. Do tal še enkrat vse skupaj udari ob skale, se združi v en sam curek, ta pa bučno konča divje zračno potovanje v manjšem tolmunu na skalnem pragu.

Visoko v levo, prek skal in redkega drevja, se z vleceva nad ustje slapu, od koder je prav srhljiv pogled v globino. Nad zelenimi bregovi

Kobilice, ki jo iz te višine že dobro vidiva, so oblaki še bolj potemneli in nekaj drobnih kapljic zmoči najini razgreti glavi.

Komaj se umiriva od navdušenja nad tem slapom, že se po nekaj korakih izza zelenečega drevja pokaže nov bel curek. Tudi ta se v svojem približno petnajstmetrskem padcu pahljačasto razširi. Nad njim naju čaka nekaj tolmunov, grapa se malo stisne - in kaj bi drugega pričakoval kot nov slap! Ni ravno visok, je pa zato prav zanimive oblike. Zgoraj najprej zavije po manjšem žlebiču v obliki črke S, nato pa se odrine od stene in pahljačasto razprši. Prav neverjetno je, koliko slapov v tej grapi dela pahljače.

Vode je vse manj, približujejo se senožeti okrog Hlipovca in Makuca. Nekaj skočnikov je še v grapi, zatem pa se ob lepem, zelenem tolmunu posloviva od zadnjega slapu. V dveh curkih, od katerih se desni spodaj spet razprši v pahljačo, drsi čez zadnjo skalno pregrado na najini poti. Nad njim je nekdanji jez in levo gori travniki in samotne trebušanske domačije.

Mimo Hlipovca se po robu nad Pršjakom vrneva v Krtovshe. Tri samotne grape so danes za nama, polne šumečih spominov in še več novih izzivov.

MINIATURA

ZVENEČA TIŠINA

ALEŠ POTISK

Včasih mi je kdo dejal, da sem malce prismuknjen, ker pojmem gore kot živa bitja, se z njimi pogovarjam in hodim k njim po nasvete kot k najboljšim prijateljem.

V gorah se prav tako kot v človeški družbi začuti, kdaj nisi zaželen; nekakšna nelagodnost takrat prešine njihovega obiskovalca. Temu signalu kaže slediti, saj nosi pomembno sporočilo. Kadar se vam hoče približati nekdo, ki vam ni pogodu (morda trenutno, saj ga lahko že dolgo časa poznate), potem med vama nikakor ne bo tistega pravega, pristnega stika. Tako je tudi z gorami. Že spodaj se čuti, kdaj te gore zavračajo. Že imajo svoj vzrok za to! Ne bodo vam ga šle praviti. Pa se jih zaradi spoštovanja, ki jim ga dolgujemo, tudi ne spodobi spraševati.

Sedaj me megla in dež sploh ne motita več. Gora namreč ne govori tako kot ljudje. S tišino, meglo, pa soncem in cvetjem ter snegom nam posreduje svoja sporočila. Če takrat preklinjam in sem zamorjen in hočem sonce in nikoli več itd., se obnašam, kot bi prišel na obisk k prijatelju, ki je ravnokar zelo slabe volje in žalosten, pa bi ga hotel na silo spraviti do smeha in naenkrat pripraviti k dobri volji.

Velike slovenske odprave

Komisija za odprave v tuja gorstva pri PZS ima za letos še nekaj velikih načrtov, ki jih bo deloma izpeljala - ob sponzorjih - skupaj z alpinističnimi odseki. Tako bosta na himalajsko Kumbakarno letos odšli še dve mini odpravi s po tremi udeleženci, ena odprava bo šla na Anapurno I (8091 m) in dve na Čo Oju (8201 m). Na Menlungtse (7153 m) se bosta kot prva poskušala povzpeti **Andrej Štemfelj** in **Marko Prezelj**, na Ama Dablam (6828 m) pa bosta poskušala prvenstveni zimski vzpon v severozahodni steni **Bojan Počkar** in **Vanja Furlan**, ki sta zdaj v steni himalajske Kumbakarne.

Tako sem včasih delal, ker nisem vedel, da so gore žive. Na svoj način seveda.

Naj si dovolim uporabiti besede **Jaime de Angula**, sicer rojenega v Španiji, ki je štirideset let preživel med kalifornijskimi Indijanci ob reki Pit. Vstopil je mednje in jih sčasoma spoznal ter razumel, kako jim je uspelo tako dolgo živeti v popolni harmoniji z naravo in gorami, ki jih belci sedaj tako pridno pustošijo(mo). Divji Bih mu je nekoč dejal: »Vse živi, celo skala, celo ta klop, na kateri sediš. Nekdo je naredil to klop z nekim namenom, kajne? Torej je živa, kajne?»

MAJHNO VELIKO NEPOZABNO DOŽIVETJE

SAMOTNA POT NA VREMSCICO

JANA ŠTERN

Plačala sem vozovnico do Senožec in hkrati razmišljala, da mi pravzaprav ni potrebno izpolniti sebi dane obljube, da grem prvič sama v naravo. Izbrala sem Vremščico. Tesnoba v meni se je širila, pa čeprav sem bila prepričana, da sem se je znebila že s tem, ko sem se sploh odločila za ta »podvig«. Vse mogoče misli so mi rojile po glavi. V kaj se spuščam? Saj se mi lahko kaj pripeti takole sami! Zakaj mi je to sploh potrebno?

Primerno opremljena in z nahrbtnikom, v katerem sem imela le najnujnejše ter malico, sem stopila iz avtobusa, si v gostišču privoščila vroč kakav, kruh in sir in si dopovedovala, da je še čas, da odneham. Pa se je oglasilo v meni: dovolj sem močna, zmogla bom! Tako sem odganjala težke misli, ki me niso hotele zapustiti.

Vzela sem pot pod noge in se prepustila usodi. Za vsak primer sem se »oborožila« z dolgo palico, s katero sem si tudi pomagala pri hoji, zatrdno pa sem vedela, da jo bom uporabila,

Vse je živo. Mi Indijanci to verujemo. Beli ljudje pa mislite, da je vse mrtvo...«

Najbolj sem govoricu gora začutil nekega dne v hribih med večerno meditacijo. Med naravnim, lahkotnim procesom se potopimo do samega miselnega izvora, v območje popolne notranje tišine. Takrat sem občutil tak blažen mir, takšno prastaro povezanost z vsem, kar me je obdajalo, kakršne je v dolini nisem mogel niti sanjati.

Mogoče se bo čudno slišalo, ampak tista popolna tišina je tako lepo zvenela. Kajti popolnoma umirjena duša brni. Tako kot zvonjenje zvonov udari v nedeljsko vaško spokojnost in je njihov zven sam po sebi zelo močan in bi naj bil kot tak neprijeten, pa ni. Je lepo miren in skladen z nedeljskim mrtvilom. Deluje kot vroč zeliščni čaj sa kapljico žganja po dolgi zimski turi. Tako lepo in umirjeno, čeprav notranje glasno je zvenela tista tišina. Če bi takrat odprl oči, bi jo verjetno moral videti, tisto nerazložljivo moč višin, ki nas tako vleče k sebi. Verjetno bi morala stati tam, v neki obliki in neki barvi, in bi morala kaj povedati, ko pa jo je bilo tako razločno čutiti.

Prva misel, ki se mi je po dvigu na normalno raven mišljenja porodila, je bila: »Zdaj vem, na kaj je mislil **Lucien Bernardini**, ko je dejal, naj bi človek spregovoril samo takrat, kadar so njegove misli lepše od tišine.«

če bo treba. Ja, strah me je in na tej poti bom spoznala, kakšen je v resnici!

V SAMOTI NISEM BILA SAMA

Zgodaj zjutraj je bilo vse tiho. Tišino je motilo le moje dihanje. Pričakovala sem gozdne prebivalce, pa so me razočarali; gotovo so me gledali od daleč. Le tu in tam je kakšen ptiček stresel vejico, da sem nezaupljivo pogledala in močnejše stisnila palico v roki. Že spet je bila zima brez snega. Tla so bila le zmrznjena in grmovje je bilo okrašeno z ivjem. Hodila sem tiho, da ne bi motila spokojnosti prebujajočega se dne. Nisem hitela, a šlo je samo od sebe prehitro.

Na prvi strmini sem se ustavila in se ozrla - pa ne zato, da bi zajela sapo. Kar obstala sem. Prvi zimski žarki so prešerno obsijali pred mano dvigajoči se Nanos. Primorski očak z belimi strminami in prikupno plešo je dobredno žarel v soncu. Daleč za njim so se kvišku vzpenjali vrhovi Alp, na levo Dolomiti, na desno Kamniške. Nad vsem pa je bila modrina neba. Očara-

na sem se zdramila, ko sem skoraj pozabila vdihavati hladen zrak. Vame sta se selili tišina in spokojnost, ki sta vladali vsenaokrog. Tesnoba me je zapuščala: kakor da bi spila zdravilo sem začutila olajšanje. Palica mi je bila vedno bolj v oporo in pozabljala sem, da bi bila lahko tudi predmet, s katerim bi se branila. Na mehki travnati planoti, sedaj tudi obsijani s soncem, sem lahkotnih korakov in s smejočim se obrazom nadaljevala pot proti vrhu.

Kako sončni žarki poživljajo telo, je težko povedati; lahko le občutiš tiste trenutke, ko si sam z naravo. Gibanje samotnega človeka se zlije s harmonijo veličastja, ki je stvarstvo sveta. Nepopisno lepo je bilo. Razmišljala sem, da pravzaprav potrebujem samoto, v kateri pa sploh nisem sama, ker se čutim kot del celote.

Lepo je hoditi s prijatelji po gorah. Ampak takrat nisi sam s seboj. Takrat tudi ne čutiš popolnoma, kako utripa življenje narave. Čeravno se nič ne premika in nobena sapa ne zaziblje travne bilke, čutiš nekaj, kar ti polni dušo.

Nekoč sem doživela pohod z večjo skupino planincev. Na priporočilo vodje, naj prisluhnemo naravi, sem ostala opeharjena. Če bi bili v skupini ljudje tesno osebno povezani, bi bilo morda lažje, tako pa je prošnjaja izzvenela kot ukaz in ni se obneslo. Nič takega nisem doživela, da bi lahko prisluhnila. Sicer pa je eno prisluhniti, drugo pa čutiti zlitje svojega duha s popolnostjo narave.

Valovi večnosti

Hodil sem po pokopališču. Grobovi so bili veliki, zidani in daleč vsaksebi. Tako razkošnega okrasja nekdanjega življenja, kot so ga imeli ti kamniti velikani, nisem videl še nikjer. Tu španski bezeg, tam stara skrivenčena jablana. Prostor med grobovi so bili poraščeni s travniškim cvetjem, travo in gostim bukovjem.

»Vstopite!« so zazijala vrata grobnice. Ptičje žvrgolenje in veter, ki sta se prepredala v tišini okolice, sta se nadaljevala in razbila resnobnost trenutka. Grobnico je preraščalo zelenje. Trohneči les ni več držal teže, ki mu je bila naložena, in dnevna svetloba je v snopih sončnih žarkov padala na vlažna, z rastlinstvom obraščena tla. Omet se je zbiral na tleh, med padlimi lesenimi tramovi so divje poganjale koprive. Kamen na kamnu, ki je nekoč tako dobro držal, je bil zrahljan in marsikje je že popustil pod težo časa. Spomenik je stal, mogočen v svojem umiranju - razpadajoči spomenik nekdanjemu življenju.

Hodil sem po pokopališču. Bilo je velikansko. Od ene grobnice do druge je vodila mehka, prijetno široka pot. Izpod gostih bukovih krošenj je pripeljala na trate in se ustavila pri lepem

Razmišljala sem dalje in vedno bolj razumela planinske samotarje in njihove samotne poti. - Spomnila sem se, kako lepo sva doživela čare narave s sinom. Od Koče na Loki sva se čez Durce hitro spuščala pod stenami Raduhe, saj sva želela biti še pred nočjo v Robanovem kotu. Lahkotnega koraka, malo besed - a čutila sva oba hkrati veličasten utrip ugašajočega dne. Sonce je postajalo mrzlo, midva pa sva tonila v dolino.

SPOMIN NA ROBANOVO KMETIJO

Bližala sem se vrhu, obsijanem s soncem, da sem mežikala vanj. Na severni strani so se sramežljivo kazali ostanki snega, južno pobočje se je kot mačka gredo na soncu. Moji strahovi so se dokončno in popolnoma razblinili v nič. Počutila sem se močno, srečno in blaženo. Enako kot strah so iz mene izpuhtele težke, črne misli, ki jih ponavadi nosim s seboj. Kakor se je sonce razlilo po planini, tako so se zlije vame dobre, vesele misli.

Spomnila sem se trenutkov sreče. Pridejo nepričakovano, zato ti ostanejo večno v spominu in srcu.

Mračilo se je že, ko sva s sinom prispela do kmetije. Utrujena sva zaprosila za prenočišče, za streho nad glavo, četudi na seniku. Prijazni ljudje so nama dali odejo in spalno vrečo, naju pogostili z domačim sirom in čajem. Noč na seniku pričara domačnost, skromnost prabiva-

šopku: v dnu vrtače je rasel plevel. Nekoč je bilo tu polje. Nekoč so tukaj živeli ljudje. Živeli so z gozdovi, živeli so s travniki, živeli so svoje nelahko življenje.

Vse življenje so si gradili spomenik, si pisali nagrobni napis. Delo je bilo naporno, dolgo trajno, vztrajno, vendar kljub temu neizbežno toku časa. Čeprav tega niso hoteli, je njihovo tuzemsko življenje neutrudno vrezovalo sledi, dan za dnem, znak za znakom, na mogočni nagrobnik.

Kako je to mogoče: živeti z večnostjo v srcu? Toda tudi njihovo življenjsko delo se je uklonilo pred valovi, ki butajo ob skalo - in skala bo padla, skala bo padla.

Hodil sem po velikanskem pokopališču. Po Vršah. Na eni strani Čepovanska dolina, na drugi Trebuša, vmes na plečatem grebenu Vrše: neizmerna, romantična grobnica, ki skriva moč minulih življenj. Nekaj razpadajočih hiš se dviguje med travniki in gozdovi, nekaj fantastičnih spomenikov življenja. Valovi večnosti butajo obnje, kamen se odlučiti s kamna in vsaka cesta, vsak zid, vsi trenutki bodo prenehali obstajati. Drug za drugim se valovi lomijo ob skalah - in skale bodo padle.

Skale bodo padle.

nja. Skozi lino sva opazovala nebo s svetlimi zvezdami. Omamljal naju je močan vonj po senu. Vstala sva s svitom. Utrujenost je izpuhtela, v naju je prišla nova moč. Niso naju motile bilke v laseh. S smehom sva jih otrešla. Prijazni ljudje na Robanovi kmetiji zgodaj vstajajo. Zahvalila sem se jim in sem jim iz dna srca še zdaj hvaležna za njihovo dobroto.

Tako sem bila danes hvaležna lepemu dnevu, ki me je osrečil, mi očistil dušo in premagal strah.

Tako lepo mi je bilo na vrhu! Prečudovit je bil razgled vsenaokrog do obzorja. S pogledom sem božala gore in hribe ter se spet in spet spominjala trenutkov, preživetih ob tesnem snidenju z njimi.

Zavel je hladen veter. Poiskala sem vpisno knjigo. Raztrgan zvezek mi ni pokvaril razpoloženja. Pomislila sem, kako različni smo ljudje in kako različen je naš odnos do marsičesa.

Odtisi debelih avtomobilskih gum, najverjetneje vojaških, ki so peljale točno čez vrh, so me razočarali. Oh, ljudje, nobenega spoštovanja

nimate več, nobene odgovornosti! Tolažila sem se s tem, da hočem biti sama boljša, da nisem ena od tistih, ki uničujejo enkratnosti matere Narave.

PODOBA KEKCA

Navzdol sem drvela. V meni je bilo neverjetno veliko energije. Palico sem imela le še za spomin na jutranjo tesnobo. Nosila me je moč, ki je vdrla vame ob samotnem obisku Vremščice. Vpijala sem lepote kraške pokrajine. Dolino je krasila orjaška udornica Škocjanskih jam, v ozadju se je risal Slavnik, južni brat Vremščice, vmes pa so se dvigale Artviže.

Na vznožju pobočja so me presenetile ovce na dopoldanski paši. Mahnila sem jo naravnost med njimi. Samo še zavriskati bi morala, pa bi bila živa podoba Kekca.

Ko sem na ravnini pozdravila planinca, ki sta bila namenjena navzgor, se je v meni nekaj premaknilo. Nekaj takega kot ponos. Nekaj, kar mi je dobro delo.

ZA LEPO GORO TOPEL KOTIČEK V PLANINSKEM SRCU

PRIJAZEN SPOMIN NA BOČ

ALEŠ POTISK

Mariborčanom in tistim iz Slovenske Bistrice in okolice je Boč gora, ki je kot aspirin vedno pri roki, ko je sila le prehuda, pa ni ne pravega časa in ne denarja za kakšno daljšo in resnejšo turo. Čeprav je s svojim še ne tisočmetrskim vrhom, ki ga umetno povišuje razgledni stolp, med nižjimi, gledano takole počez po slovenskem povprečju, kraljuje nad zavidljivim delom tega konca Slovenije. Kot tak pa seveda nudi obilo razglednih užitkov. Boč ima sicer dva vrhova - loči ju majhno, nizko sedelce -, a je dostopen le eden, zaradi vojske. Prav tako ima dva stolpa, na vsakem vrhu enega, vendar je drugi, telekomunikacijski, pod vojaškim nadzorom. Prejšnja armada ga je zavzeto varovala z vsemi drugimi objekti vred, sedaj njihovo delo enako zavzeto nadaljuje naša TO.

Kakšne pol urice krepkega koraka pod vrhom je lep dom na višini 658 metrov, ki stoji na prostrani goličavi med samimi bukovimi gozdovi. To drevo je za te kraje zelo značilno. Tudi Pohorje je svoj čas bilo prekrito s tem visoko kaloričnim lesom, pa so ga oglarji, koparji in glažutarji (steklarji) temeljito posekali, nato pa čistine pogozdili s smreko, ki sedaj v močnem vetru tako presunljivo buči, ko sapa zaorgla skozi nešteto iglic. - Za dom bi lahko imeli samo pohvalne besede, če ne bi bila do njega speljana cesta. Ta nebodijetaba zadeva po-

vsod za vedno pokoplje marsikatero planinsko vrednoto. Okoli doma se potem zrasla asfaltirana igrišča in prostorčki za čevapčičarje, tako da je gorje popolno.

VELIKONOČNI BISER NAŠE FLORE

Spomladi je Boč skupaj s svojo lepo sestro Donačko goro pravi cvetoči rog nad Poljčanami, od koder se vzpenja večina planincev. Kako se prebujata Narava, sva šla neko soboto pogledat z Matejem. Bil je ravno dan pred množičnim pohodom tja gor, tako da sva za las ušla gneči. Pot čez Babo (razgledna skala nad Poljčanami) do doma dvakrat prečka tisto nebodijetaba cesto in po nepotrebne polaga kletvice na jezik. Ampak vseeno prevlada pogled na goste blazine majhnih, še zaprtih telohovih bunkic, ki se belijo vsepovsod med bukovjem. Pri drugem prehodu čez cesto se morava zopet čuditi dresnemu panju, ki ga je verjetno pri gradnji ceste vrglo v zrak, da se je umetelno zagozdil visoko v krošnji druge bukve in mu je očitno tam gori kar dobro, saj že leto za letom nudi kaj nenavaden prizor. Sploh je Boč bogat z najrazličnejšimi lesenimi naravnimi umetnijami, burglastimi koreninami in prečudno oblikovanimi drevesi.

Tista goličava pod vrhom je bila še lep del pod snegom, pa verjetno ne bo več dolgo, ker je sonce že tolikanj močno, da se že kar čuti

njegovo ščemeče božanje na koži. Mravlje so se tudi že prebudile. Prav ob poti je že dolgo lepo mravljišče, ki je že gomazelo. Kakih trideset izvidnikov je prišlo na piano pogledat, če že lahko zbudijo svoje številne brate in sestre. Že zelo zgodaj spomladi, čim se zemlja nekoliko ogreje, ti ljubki travniki porumenijo v morju zlatih trobentic, ki so pravi balzam za zimsko zaspano dušo.

Malo kasneje pa se tam okoli velikonočnih praznikov pokaže prečudovita velikonočnica (*Pulsatilla grandis*), vijoličasta in s srebrnim puhom obraščena cvetka, endemit naših krajev, ki pri nas raste le tu v večjih količinah. Pravi pravcati biser naše flore je, ki pa mu zaradi nevestnosti obiskovalcev grozi izginotje. Tisti griček, na katerem ima krasotica svoj dom, je zadnji dve ali tri leta sicer ograjen, pa ljudje kljub temu še hodijo po rastišču in rože celo trgajo ter izkopavajo. Vsaj v času polnega razcveta, ko si jo hodi ogledovat veliko ljudi, ki pa še zdaleč niso vsi planinci, saj je rastišče od ceste oddaljeno komaj za lučaj, bi jo morali ščititi mi, saj si uboge cvetke ne more pomagati sama.

Je pa ta planota na udaru tudi ob nekaterih drugih priložnostih. Za prvi maj je tu na stotine ljudi, za katerimi ostanejo dobesedno gore plastičnih kozarcev, papirnatih krožnikov in prtičkov, praznih in napol polnih steklenic, ostankov hrane, pogorišč, polomljenih vej in dreves, PVC vrečic, cigaretne odpada in še in še svinjarije, da človeka stisne v srcu, vsa dobrava pa kar ječi od neznanskega nenaravnega bremena.

Marsikateri kotiček naših gora smo na tak način, predvsem zaradi ceste, uničili in prijetna planinska domovanja spremenili v čisto navadne beznice, zakajene dolinske gostilne. S tem dokazujemo svojo ljubezen do hribov: gledamo samo na profit pa na čimveč gostov. Pomeni, da nam je vseeno za hribe. Kdo lahko reče, da ta logika ne drži? Prav zares me skrbi, po kakšnih hribih bodo hodili moji otroci.

SREČANJA S PRAVIMI DOMAČINI

Čez to planoto, ki se drugače imenuje tudi Na Ravni, se z Matejem bližava domu, zraven katerega stoji gotska cerkva sv. Miklavža, ki jo nekateri prisojajo celo mojstrom 14. stoletja. Toda v domu se ne ustaviva, ampak v isti smeri nadaljujeva pot proti vrhu s stolpom, ki je od tu lepo viden. Nad domom pa čevlji že kar lepo gazijo po težkem in popolnoma južnem snegu, ki kar cvrči pod toplim soncem. V gozdu se pot postavi pokonci, tako da je treba kar krepko zadihati. Še malo in popotnik se lahko odloči za dve poti: za Strmo in za Položno pot. Tokrat se odločiva za pokončnejšo inačico. Med golo bukovje in sneg se že meša vedno več skal in kamenja, ko se približujeta skalni gmoti pod

vrhom, kjer se pot prelomi v desno in napis na skali hrabri, da je do vrha le še deset minut. Naenkrat pa se Matejeva roka sproži navzgor in molče ukaže: »Stoj!« Od telekomunikacijske grdobe v vojaški zaščiti se z leve počasi, a prav nič boječe približujejo tri srne. Ustavijo se in se ne premaknejo več. Gledamo si tako iz oči v oči in kar nekam čakamo drug na drugega. Ne bi jih rad pregnal, saj sem jaz gost v njihovem svetu, zato stojim kot **F. S. Finžgar** v tisti lepi črtici Na petelina - z eno nogo globoko v snegu, z drugo pa na površju, kar ni ravno udobno. In se gledamo. Potem pa jih je nekaj zmotilo in so jo udarile navzdol po hribu ko tri čarovnice, da se je sneg kar prašil za njimi.

Če pa ima človek srečo, lahko na Boču vidi tudi muflona, ki je s svojim čudovitim rogovjem res mogočna pojava.

Prav rad imam takšna srečanja s pravimi prebivalci teh predelov. Name naredijo res močan vtis. Spominjam se, kot bi bilo včeraj, ko sem šestleten fantič z očetom in bratom stopical proti Raduhi, ko se je izza ovinka prikazal naravnost po poti ponosno vzravnano, bahavo majavo velik divji petelin, da sem bil ves pode-lan od strahu, saj ni bil kdovekaj manjši od mene. To je bilo nepozabno in na žalost že zelo redko srečanje. Hvala bogu, da je v vsaj nekoliko večjem številu preživel njegov brat, še eden

Rešitev iz nahrbtnika

Sistem ABS je namenjen smučarjem zunaj organiziranih smučišč, torej tudi turnim smučarjem. Če se sproži plaz, samo potegneš za vrvico, ki povzroči sprostitev, da se napihne poseben velik balon. Ta je sestavni del kape nahrbtnika. Napihne se v petih sekundah in omogoča, da skupaj z nahrbtnikom ostanemo pri površju. Zastopnik za prodajo je DAV Summit Club, cena sistema pa je 1350 DEM.

od predstavnikov velikih gozdnih kur, ruševcev, ki je, čeprav nekoliko manjši, prav tako nepopisno lep.

KAJ ČLOVEK MISLI NA SONCU

Tu sva z Matejem pustila palice in se kar na divje zaprašila po skalah in snegu navzgor, naravnost proti stolpu, da srce vsaj malo zatrepeta zunaj ustaljenega ritma. Markirana pot tukaj elegantno zavije okoli vršne gmote in postavi planinca kar naenkrat tik pred stolp.

Na vrhu so že vrli poljčanski planinci v pripravah na množični pohod naslednjega dne lepili na stolp reklamno tablo, ki je razglašala denarno svetovalne sposobnosti kreditne banke Maribor. Na vrhu stolpa je močno pihalo, pa tudi razgleda ni bilo pravega, zato sva jo jedrno pobrisala nazaj k njegovim jeklenim nogam. Drugače pa se od tod vidi vse tja do Julijcev in Savinjskih ter Kamniških Alp in celo do Snežnika na eni in Blatnega jezera na drugi strani. Skoraj vedno pa vsaj na Slovenske gorice, Pohorje, Konjiško goro in Paski Kozjak, pa seveda na celotno Dravsko polje in na Haloze ter Donačko goro, ki je gora posebne vrste: ko jo gledam z domačega balkona, se kaže kot široka in čokata z mizasto odrezanim vrhom - kot bi ji kak Martin Krpan odrobil glavo. Ko pa jo gledamo

iz Rogaške Slatine, je rogata in ostra; včasih so jo baje imenovali Rogaška gora in po njej sta dobila ime Rogaška Slatina in Rogatec.

Boč in Donačka gora sta povezana z zanimivo potjo, po kateri bo še tudi treba stopiti.

Po dobri malici sva jo potem bliskovito ucvrila navzdol in po petah prislalomirala do doma, kjer sva ob pivu na soncu prelenarila še ostanek dneva in hodila čohat prijaznega, velikega novofundlandca, ki je tudi užival tam zraven. Ob robu gozda se je na tenki, prosojni plasti snega tam za cerkvico trudil neki zagnan, osamljen smučar nadomestiti izgubljeno. Ko je dovolj snega, pa imajo tu celo svojo vlečnico in tudi ratrak.

Ko se je sonce nagnilo za zaveso golih bukavih vej tam na zahodu, sva pobrala svoje stvari in se spravila dol; starši naju gotovo že čakajo.

Pa bo zopet kmalu treba gor, v pomladno obilje trobentic, vijolic, zvončkov, pa potem pasjega zoba, ciklam in tevja ter šmarnic, tistih ganljivih Prežihovih solzic.

Ko se človek takole vrača proti avtomobilu, ki čaka v poznopopoldanskem mraku, ugotovi, da tale Boč pravzaprav ni prav nič obstranska zadeva; ni le aspirin za prvo silo. Je takšen hrib, ki mu kljub cesti in vojaški okupaciji gre določiti topel kotiček v planinskem srcu.

S KOLESOM NA DOLGI POTI POD GORAMI

SOČO SEM VIDELA, TRENTE PA NE

DARINKA PAJENK

Rada kolesarim in že dolgo sem si želela, da bi se s kolesom odpeljala na daljšo pot. Priložnost se mi je ponudila pred dvema letoma, ko je sin za več dni odšel s prijatelji na Primorsko.

Bilo je pred prvomajskimi prazniki in pred mano so bili štirje prosti dnevi. Čeprav vremenska napoved ni bila najboljša, me misel na dež ni odvrnila od načrtov.

Zavedala sem se, da moj maksim ni najprimernejše kolo za pot, ki sem jo imela v mislih, toda drugega nisem imela. Bila sem optimist.

Oblekla sem se v trenerko, stlačila v nahrbtnik rezervna oblačila, pelerino in nekaj popotnice, seveda pa nisem pozabila niti na pribor za krpanje zračnic.

V soparnem sobotnem popoldnevu sem zapustila Ljubljano. Moj cilj je bil dolina Trente.

TEŽAVE S PRENOČIŠČEM

Kar dobro mi je šlo in pod škofjeloškim gradom sem prvič počivala. Okrepčala sem se s pomarančo, nato pa nadaljevala pot proti Gorenji

vasi, kjer sem nameravala prenočiti; mislila sem pač, da s prenočiščem ne bo težav.

Mračilo se je že, ko sem pripeljala do Tavčarjeve domačije na Visokem. Želela sem si jo ogledati, toda obdana je bila z zidarskimi odri, zato sem se napotila k pisateljevi grobnici na obronku gozda. Čeprav se je bilo med tem že stemnilo, sem še lahko prebrala pisateljeve besede, vklesane na nagrobnem kamnu: »Eno je glavno - naša zemlja se nam ne sme vzeti in narod slovenski mora stati kot večno drevo, kateremu korenine nikdar ne vsahnejo.« Prižgala sem luč na kolesu in zapustila tihi kraj. Po hribih so goreli kresovi, bil je predvečer prvega maja. Čutila sem praznično vzdušje, a noč je bila hladna in tesno mi je postalo pri srcu ob misli, kaj bo, če ne dobim prenočišča.

In res: v Gorenji vasi sem zaman spraševala po prosti postelji, kajti vse sobe edinega gostišča v vasi so bile zasedene. Obrnila sem se torej nazaj proti Poljanam v upanju, da bom tam našla prenočišče. A tudi v Poljanah najprej nisem imela sreče. Vse je bilo polno tisto noč. Vendar mi je mlad natakak v krčmi, kjer sem se ustavila, le vil malo upanja.

Rekel mi je, naj počakam šefa, ki da bo kmalu prišel in rešil zadevo.

Pomirjena sem sedla za mizo, naročila kokakolo in pri tem razgrnila zemljevid, da bi proučila svojo nadaljnjo pot. Zemljevid pa je pritegnil pozornost nekaterih gostov. Eden od njih se je ojunačil in prisedel. Kdo sem in od kod, ga je zanimalo, in kaj se pravzaprav z mano dogaja. Potrpežljivo sem mu odgovarjala.

Seveda je bil že zvedel, da iščem prenočišče. Če hočem, lahko grem k njemu, mi je rekel. Lahko spim na peči.

»Kako na peči?« se je tedaj vmešal njegov prijatelj. »Ali nimaš kavča?«

»Imam kavč, imam, toda če hoče, lahko spi na peči,« se je smejal moj sosed.

»Že, že, toda peč ni zakurjena,« se je zbal oni.

»Zakurim jo!« je odločno rekel moj osvajalec, jaz pa sem se pri tem spomnila znanega slovenskega sežigalca žensk in njegovih navad.

Povabila nisem sprejela. A tudi šefa, ki naj bi mi pomagal, ni bilo. Vse je že kazalo, da bom morala spat pod milim nebom, ko mi je natakar sporočil, da me je pripravljen vzeti pod streho neki gospod, ki da ima hišo, v kateri je dovolj prostora. Pokazal mi je moža srednjih let, ki je slonel na točilnem pultu in dajal resnoben vtis.

Seznanil naju je, nato pa me je Ivan (tako je bilo mojemu novemu znancu ime) odpeljal domov. Tam naju je sprejela njegova mama. Postlala sta mi v dnevni sobi, sama pa sta se umaknila v zgornje nadstropje.

Novosti o Otziju

Mož oziroma njegovo dobro ohranjeno truplo, ki so ga našli na ledeniku v Oetzalskih Alpah na Tirolskem, trenutno zaposluje kopicar raziskovalcev različnih profilov po Evropi. Osnovni podatki o tem izrednem odkritju - pravijo mu kar odkritje stoletja - so bili predstavljeni že v februarški številki PV.

Radiokarbonsko datiranje je pokazalo, da je truplo celo starejše, kot so pričakovali. Znanstveniki iz Uppsale in Pariza so starost ocenili na 4600 do 4900 let, kar ga uvršča celo v obdobje mlajše kamene in ne brona-ste dobe, kot so dosedaj domnevali na podlagi orodja, ki so ga našli ob truplu.

Glaciologi in klimatologi so že objavili prve rezultate svojih raziskav. Nahajališče in stanje najdbe jasno kažejo, da je truplo nepremično ležalo ves čas na istem mestu. To je omogočila specifična oblika mesta, kjer je truplo obležalo, in posebne mikroklimatske razmere. To je velika sreča, kajti drugače bi bilo truplo zaradi gibanja ledenika povsem izmaličeno.

Ko sem se naslednje jutro zbudila, je bilo v hiši nenavadno tiho, čeprava je ura šla že proti deseti. Šla sem v kuhinjo in nekaj časa čakala, da se bo kdo prikazal. Pa ni bilo nikogar. Ivan je še spal, mama pa je navsezgodaj odšla. Do večera je ne bo, so mi povedali sosedeje.

Prav, če je tako, lahko odidem. Na mizi sem pustila listek z zahvalo, mu priložila zavitek kave, potem pa spet sedla na kolo in zdrvela v prelep sončen prvomajski dan. V daljavi sem zagledala Blegoš, še pokrit s snegom.

Kako je že napisal Tavčar? »Blegoš med slovenskimi gorami ni velikan. Obdaja ga le skromna lepota ponižne slovenske planine, a navzlic temu je stotero poplačana truda polna pot, po kateri se človek povzpne do tratnate njegove strehe...«

Ne vem, nisem še bila tam gori. Šla bom, a kdaj drugič, sem premišljevala. Tistega dne me je čakal vzpon na Kladje.

Makadamska pot je tekla še po ravnem, a začele so me boleti roke. Tako sem se nekaj časa peljala, pa spet hodila peš ob kolesu in pri tem mislila na sina Lukca in njegovo družino. Njihov potovalni načrt je med drugim obsegal vzpon na Vremščico. Njim gre najbrž dobro; toda ali bom jaz zmogla to pot, sem se spraševala.

Kar je bilo, je bilo, morala sem se prebiti naprej. Cesta se je začela vzpenjati proti 737 metrov visokemu Kladju. S težavo sem rinila kolo navkreber, a sem le prišla na vrh, kjer sem bila

Truplo je bilo ves čas do odkritja pokrito s snegom in ledom, ker drugače ne bi bilo tako dobro ohranjeno (načeli bi ga mikroorganizmi in mrhovinarji). Dejstvo pa je, da je bilo ob smrti tega pratioorca to mesto vsaj tako kopno kot danes, torej je bil obseg ledenikov tedaj podoben današnjemu, v vmesnem obdobju pa je bil ves čas večji. Klima je bila torej podobna današnji. Znana topla obdobja, kot npr. v dobi Rimljanov (3. in 4. st.) ter v srednjem veku (9. in 10. st.) niso povzročila tolikšnih otoplitev, da bi se led stopil, ali pa je bila količina snežnih padavin toliko večja.

Ta dejstva se dobro vključujejo v aktualno razpravo o klimatskih spremembah. Če je bila klima tedaj podobna današnji ali celo toplejša (in na to ni mogel vplivati človek), je možno, da je tudi današnja otoplitev del naravnih nihanj, se pravi le del izrazite otoplitve v času po ledeni dobi. Vprašanje je, če je dinamika teh sprememb še v okviru naravnih nihanj. Vse več podatkov na žalost

Dolina Soče in Tolmin

poplačana z lepim razgledom. Odpočila sem si, pomalicala ter privlekla iz nahrbtnika svoj popotni dnevnik, da bi vanj zabeležila prve vtise s poti. Dolgo me nihče ni motil pri tem opravilu - tudi posamezne dežne kaplje ne, ki so priletele od časa do časa. Potem pa so iz bližnjega gozda prišli trije planinci in začudeno gledali moje kolo. Potlej me je eden od njih prosil, če bi mu peljala nahrbtnik v dolino.

»Ne morem,« sem odgovorila. »Kam naj ga dam?«

»Za nobeno sodelovanje niste!« me je oštel možakar in se z onima dvema napolil v dolino, proti Cerknemu.

Skrbeti sem pač morala za lastno varnost. Nisem poznala poti in nisem vedela, kako bom vozila navzdol.

Pospravila sem torej svojo kramo in pri tem pozabila kemični svinčnik.

V OKOLICI CERKNEGA

Nato sem se previdno spustila v dolino. Kmalu me je prehitela modra katrca in mlada ženska v njej mi je prijazno pomahala v pozdrav. Tudi v stoenki z novogoriško registracijo mi je nekdo mahal. Zelo sem se razveselila pozornosti obeh in naenkrat sem se tudi sama počutila pomembno na svojem majhnem kolesu. Še več, zdelo se mi je, da sem na boljšem od tistih, ki »ukleščeni« v avtomobilih ne vonjajo zraka pomladnega dne, ne slišijo kukavice, ki se oglašča enkrat tu, drugič tam v vseh gozdovih, mimo katerih pelje moja pot; prehitro zdrvijo mimo cvetočih dreves.

Meni se ni mudilo, čeprav je bilo še daleč do

Cerknega, ki se je stiskalo globoko v dolini. Pot se je v strmih zavojih vila navzdol. Močno sem zavirala, kajti vratolomni spusti so le za pogumne.

Končno je pot postala zložnejša, dolina se je približala in srečno sem se ob štirih popoldne pripeljala v Cerkno.

Zavila sem pred hotel ETA in si najprej preskrbela prenočišče. Imela sem še dovolj časa, da sem si lahko ogledala mesto, polno spomenikov iz partizanskih časov.

Zvečer sem hotela nadaljevati zapisovanje svojih zapiskov, toda šele tedaj sem ugotovila, da je kemični svinčnik ostal vrh Kladja. Ker je bil praznik, nisem mogla kupiti novega. Skušala sem si ga sposoditi pri receptorju, a ga tudi on ni imel. Odšla sem pred hotel, kjer so se igrali otroci, in poprosila neko deklico, če mi lahko preskrbi kakšno pisalo. Dobila sem ga, odštela deklici nekaj drobiža in se zadovoljna vrnila v sobo. Moje veselje pa ni trajalo dolgo, kajti »kuli« je po treh vrsticah nehal pisati...

»Dobro,« sem si rekla, »tako ali tako se moram odpočiti.«

Naslednjega dne sem se zbudila spočita in dobre volje. Pozajtrkovala sem in se v svežem mladem jutru napolila proti bolnišnici Franji. Pot se je rahlo vzpenjala, a bila sem spet v dobri kondiciji in sem se brez težav pripeljala do vznožja gozdov. Kolo sem pustila pri neki hiši in se po dobro zavarovani poti vzpela v sotesko.

Tesnobni občutki so me prevzemali in globeli in zdelo se mi je, da slišim krike ranjencev, ki odmevajo od sten. Nisem se dolgo mudila. Vrnila sem se na cesto in kolo je kar samo steklo navzdol proti Cerknemu. Udobno sem sedela na njem, uravnavała krmilo, se počutila kot v kočiji in se veselo podila ob reki Idrjici

proti Tolminu. Vedela sem, da se Idrjica pri Mostu na Soči izliva v Sočo in se veselila, da bom to videla.

A pot se je vlekla; do tja je bilo še kar nekaj kilometrov. A tudi za mano jih je bilo že precej in menila sem, da bi bilo dobro, če bi se ustavila in kaj pojedla. Zapeljala sem pred obcestno krčmo in se okrepčala z ocvrtim sirom, ki mi je navdse tehniki, a žeja je bila potem huda. K sreči pa je bilo ob poti polno studenčkov z dobro mrzlo vodo.

NAČRTI SE PODIRAJO

Idrijco sem naenkrat izgubila spred oči, zagledala pa sem reko zeleno modre barve: Sočo, našo najlepšo reko. Toda kje se izliva Idrjica, sem pomislila, sem mar zgrešila, se peljala mimo?

»Kar tamle okrog hotela pojdite, pa boste videli! Reki se razlikujeta po barvi,« mi je razložila neka gospa.

Odšla sem v smer, kamor me je napotila, in zagledala, kako se vseskozi živahna in vedra Idrjica tukaj umiri in se spoštljivo pridruži reki slavnjčškega imena. Naredila sem posnetek, nekaj trenutkov zatem pa se je ulilo in zbežala sem v hotel pod streho. A tudi ta dež je prenehal, tako da sem lahko nadaljevala pot ob Soči navzgor proti Tolminu. Prezela me je lepa pokrajina, uživala sem v vožnji in ob pogledu na okoliške gore.

V Tolminu sem ugotovila, da imam še dovolj časa za vožnjo v Kobarid in odločila sem se, da pot nadaljujem. Pa sem spet morala počivati. Odšla sem k obrežju Soče in pomočila roke vanjo. Nekaj časa sem tako sedela na bregu in gledala v valove. Spomnila sem se na **Simona Gregorčiča** in na njegovo rojstno Vršno, pogledala na zemljevid in ugotovila, da Vršno ni daleč. Od nekdanj sem si želela obiskati Gregorčičev rojstni kraj - in nocoj ga bom videla, sem se veselila.

Pa ga nisem! Zgrešila sem pot in še preden bi preveč zašla, sem se vrnila na cesto proti Kobaridu. Tam sem v slaščičarni spila kavico, pa še eno; dobro sem se počutila v prijaznem majhnem mestecu, všeč mi je bilo. Znočilo se je že, a sem vseeno šla na sprehod, kajti po celodnevem kolesarjenju mi je pešačenje dobro delo.

V razsvetljenem izložbenem oknu sem lahko prebrala Gregorčičeve verze Soči: »A ko pridviš v doline, zakaj te živa radost mine, zakaj tak trudno ležeš in počasi...« - Zamislila sem se. Ali ni tudi z ljudmi tako kot s Sočo? V hribih so veseli in pozabijo na vse, v dolini pa jim na pleča ležejo skrbi in mrki hodijo naokrog. Tudi meni se je »mračilo čelo,« kajti pred mano je bil le še en, zadnji praznični dan. Dolina Trente

mi ni bila nič več dosegljiva, morala sem misliti na vrnitev.

Začuda pa nisem bila preveč v skrbeh. Nocoj se naspim, sem premišljevala, jutri pa se mi že utrne pametna misel.

Ponoči me je v »Matajurju« prebudilo škrabljanje dežja. Kar naj pada, do jutra se bo zililo, sem upala potihem. Pa sem se motila. Dež je še kar neutrudno padal, ko sem se prebudila. Še vedno nisem vedela, kako bom prišla domov. Izvedela pa sem, da pelje ob dvanajstih iz Mosta na Soči vlak proti Jesenicam. Ker je bil ta vlak tisti dan zame in za moje kolo edina zveza s svetom, nisem imela izbire. Ogrnila sem pelerino, sedla spet na kolo in zdirljala nazaj, proti Mostu na Soči.

ŽELEZNA CESTA DO DOMA

Lilo je kot iz škafo, dež mi je tolkel v obraz in kmalu sem bila kljub pelerini do kože mokra. V obcestni kolibi sem se preoblekla, čeprav sem vedela, da bom kmalu spet na istem, toda vsaj nekaj časa sem se bolje počutila.

Karseda hitro sem vozila, da bi ujela vlak. Do večera sem morala priti v Ljubljano, kajti tudi sin naj bi se do takrat vrnil. Zelo sem se veselila srečanja z njim. Koliko si bova imela povedati! V Kobaridu sem mu kupila soškega možička, prisrčno figurico, narejeno iz soških kamnov. Toda ali so to res soški kamni, sem se vznemirila, da niso kamni, nabrani kjerkoli? Ustavila sem se ter se napotila k strugi reke, ki v močnem nalivu ni bila videti prijazna. Rjavi valovi so drli navzdol, butali ob čeri, se penili in grozili. Nabrala sem nekaj kamenčkov, ki seveda niso ležali v vodi, temveč poleg nje, zadovoljna s »pravimi« kamni odhitela naprej in se malo pred poldnevom mokra kot miš pripeljala do Mosta na Soči. Spravila sem kolo na vlak in zadremala, dež je ponehal in zadnje, kar sem videla, so bile megle, ki so puhtele iz kotlin.

Na Jesenicah sem se predramila in »izkrcala« kolo, nisem pa vedela, kaj moram storiti z njim, ko bom sama presedla na drug vlak.

Tedaj sta stopila k meni moža v modrih delovnih pajacih in me rešila skrbi: »Ne skrbite, v Ljubljani ga boste dobili,« sta dejala in ga odpeljala. Čez nekaj trenutkov sem ga še enkrat videla na transportnem vozičku na drugi strani perona.

Vožnja proti Ljubljani je hitro minila. Zdelo se mi je kot nekaj neresničnega, kajti pred očmi mi je migljala asfalt, videla sem se, kako znova stojim ob divji Soči in žal mi je bilo, da se moje potovanje bliža koncu.

Vlak je pripeljal na ljubljanski kolodvor. Izstopila sem in se lagodno skozi mesto peljala domov. Kmalu za menoj je prišel tudi moj Luka, zagorel od sonca.

ZIMSKA TURA NA RADUHO

ČUDOVITO ZIMSKO DOŽIVETJE

MIRAN KOS

Z prijateljem sva se pogovarjala, kako lepo bi bilo pozimi iti na katerega od naših dvatisočakov. Odločila sva se za Raduho, kamor pristop pozimi ni preveč težak in kjer je dokaj varno glede snežnih plazov. Izbrala sva si nedeljo v februarju. V petek sva se še zadnjič pogovorila in se odločila, da se povzpneva na vrh, če bo le vreme dopuščalo.

Ker pa se tam istočasno ponuja tudi turna smuka, se je prijatelj ob mojem soglasju odločil, da s seboj vzame smučarsko opremo. Dogovorila sva se, da se dobiva zjutraj v Lučah ter od tam nadaljujemo skupaj.

NESPODBUDNA VREMENSKA NAPOVED

Nedeljska vremenska napoved je bila dokaj neugodna, saj so napovedovali temperature do -20°C . In res: zjutraj je na termometru kazalo -16°C . Takoj sem se vprašal, ali se je smiselno ob tako nizki temperaturi odpraviti v planine, kjer je še dosti bolj mrzlo.

Ko je prišel dogovorjeni čas, je bil prijatelj tudi na dogovorjenem mestu s svojo smučarsko opremo. Sam nisem smučar, zato sem s seboj vzel poleg zimske opreme le smučarske palice zaradi lažje hoje. Glede na temperaturo sva se dogovorila, da si pot malo skrajšava s pomočjo avtomobila ter sva se tako odpeljala do kmeta Miklavca.

Vsak s svojim nahrbtnikom in enim parom smuči sva se odpravila od kmeta Miklavca po gozdni cesti proti kmetu Radušniku. Turo sva nadaljevala po že zgaženi poti, ki vodi po gozdu. Po slabe pol ure hoda sva prečkala kolovozno pot, ki vodi na planino Cirkovco. Tam sva se malo odpočila in popila nekaj požirkov vročega čaja.

Že po nekaj nadaljnjih korakih je posijalo zimsko sonce. Kako sva se naenkrat tega razveselila! Postala sva zgovornejša, kar do tedaj nisva bila; zaskrbljena sva bila, da ne bova doživela zimskih užitkov, ki so bili cilj najine ture. Vsak meter, ki sva ga pustila za sabo, je bilo toplejše, kar je bilo prav nasprotno od vremenske napovedi. Kmalu sva odložila puhovki v nahrbtnika in pot nadaljevala v zimskih puloverjih. Ko sva prispela na gozdno jaso, se nama je odprl pogled na Savinjsko dolino z Ljubnim, Nazarjem, Dobrovljami, Čreto, Mozirsko planino in Rogatcem.

Iz nahrbtnika sem potegnil daljnogled in ga usmeril proti Mozirski planini. Na smučišču je kar mrgolelo smučarjev, ki so uživali v smučanju

in lepem sončnem jutru. Po kratkem počitku in požirku domače slivovke sva se odpravila proti Loki in bila po slabe pol ure hoje pred kočjo. Na terasi sva si privoščila malico, ki nama je prav teknila. Ves čas najinega počitka na Loki naju je toplo zimsko sonce lepo grelo, tako da bi kar obsedela, čeprav je bil najin cilj v zimskih razmerah oddaljen še dobri dve uri hoje.

HOJA NA VRH

Po dobrih stotih metrih od kočje se pot vzpne v strm breg, ki na srečo ni visok. Že poleti mi je ta kratek del poti najbolj zoprni, tokrat pa je bil še bolj trd oreh. Snega je bilo približno do travnika na Loki sorazmerno malo za ta zimski čas, po najinih meritvah le okoli trideset centimetrov, čim pa sva se pričela dvigovati od kočje proti vrhu, je bilo snega vsak meter več - ampak še vedno dokaj malo za ugodno turno smuko. Prijatelj je že obupal pod težkim nahrbtnikom in smučmi, zato je hotel smučarsko opremo odložiti za macesen ob poti. Ob mojem prepričevanju, da mu bo žal, sem ga pregovoril, da je smuči dal meni, čevlje pa je nesel sam.

Bolj ko sva se dvigala, bolj nama je v oči silil pot. Sonce je imelo vse večjo moč, kajti približevalo se je opoldne. Pod Malo Raduho, kjer se poti iz Loke priključi pot čez Durce, sva si malo odpočila ter izkoristila ta čas za pogled na Rogatec, Dobrovlje in Mozirsko planino in pod nama ležeče kmetije. Tudi dolina se je kopala v soncu. Zimsko sonce naju je lepo grelo, tako da je bilo prijetno posedeti na nahrbtnikih.

Ko sem se tako ogledoval po okoliških vrhovih, mi je prijatelj dejal, da ne bova sama na vrhu. Čez nekaj časa so se nama res približali trije planinci. Kmalu so prišli do naju in začudeni drug nad drugim smo izmenjali nekaj besed.

Pot smo nadaljevali skupaj, a ne dolgo, kajti najina kondicija je bila preveč slaba, da bi lahko držala tempo drugim trem planincem. Počasi sva zaostala.

Iz prijateljevih oči sem razbral, da že težko čaka, da prispeva na vrh. Tudi sam sem bil že malo utrujen, kajti poleg nahrbtnika so obteževale moje rame tudi prijateljeve smuči. Prispela sva na ravni del poti levo od Male Raduhe, kjer se odpre prelep razgled na Olševo, Kočo v Grohatu, Solčavo in okoliške kmetije.

Pred nama je ostalo še zadnjih nekaj metrov strme poti in cilj bo dosežen.

Na vrhu naju je pričakalo veliko presenečenje - malo snega in toplo sonce brez vetra. S prijateljem že desetletje obiskujemo Raduho,

vendar sva bila oba presenečena, kajti običajno tod vedno piha mrzel veter. Tokrat pa je bilo mirno in toplo.

Najina nahrbtnika sta zopet postala zasilna stola. Počitek sva potrebovala, kajti kondicija iz prejšnega leta je obema že pošla.

Po krajšem počitku sva kot običajno naredila nekaj posnetkov. Tudi daljnogled sva s pridom uporabljala, kajti vreme je bilo res krasno.

Z vrha se ponuja lep razgled na Savinjske Alpe, Oliševo, Peco, Uršljo goro, Mozirske planine, Čreto z Dobrovljami, Rogatec, Velenjsko kotli-

no, Zgornjo Savinjsko dolino in ob lepem vremenu, kot je bilo tokrat, vse tja do Triglava.

Po daljšem počitku na toplem soncu nama je preostal še povratek. Prijatelj je užival v vijuganju po snegu, sam pa sem odšel po zgaženi poti, na kateri se je sneg zaradi močnega sonca že vdiral, in skupaj sva se vrnila prek Loke do kmeta Miklavca.

Oba malo utrujena, ampak vesela, da sva bila na Raduhi, sva se vrnila domov z dogovorom, da se bova še kdaj podala na kakšnega izmed naših dvatisočakov - tudi pozimi.

KRALJEV UKAZ PRED 500 LETI

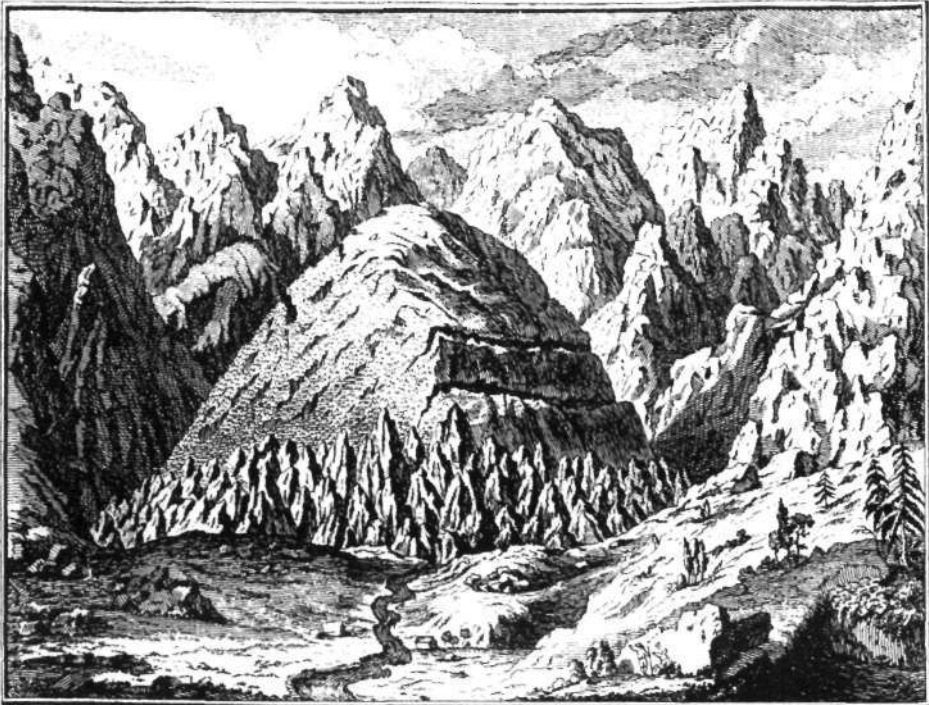
PRVI PLEZALNI VZPON

Leta 1492, torej natančno pred 500 leti, se je francoskemu kralju **Karlu VIII.** (1483-1498) na lepem zahotelo osvojiti goro v svojem kraljestvu - in je kratko in malo ukazal svojemu služabniku, naj to dejanje opravi. Mož, ki ga je izbral, je bil njegov komornik **Antoine de Ville**, izzivalna gora nenavadne oblike pa kipi pod nebo v Dauphineji, deželi, ki je bila nedolgo pred tem priključena k francoskemu kraljestvu, zato jo je

veljalo podrobneje spoznati. Izvoljenka se imenuje Mont Aiguille, visoka pa je 2097 metrov. O svojem vzponu je Antoine de Ville nemudoma, že kar na gori, napisal poročilo, namenjeno predsedniku deželnihi stanov. V njem lahko med drugim beremo:

»Kralj me je odpustil, potem ko mi je ukazal, naj se povzpnem na goro, ki povsod velja za ‚nezavzetno‘, in z uporabo umetnih pripomočkov se mi je z božjo pomočjo posrečilo doseči vrh. Zdaj sem že tri dni zgoraj z več kot desetimi ljudmi in kraljevim nosilcem lestev in ne bom sestopil, dokler ne dobim od vas ukaza, tako da boste lahko, če boste to želeli, poslali

Tako nekako so si pred stoletji predstavljali visoke gore: David Harrliberger (1697-1777) je takole videl ledenik na Bernini, ta njegov bakrorez pa je izšel v knjigi Neue und vollstandige Topographie v Zurichu leta 1773. Pod sliko je bilo napisano: »Po obliki je, kakor je videti tukaj, kopast hrib. Ob njegovem znožju se vzdigujejo ledeni stolpi.«

semkaj ljudi, ki bodo potrdili našo navzočnost na vrhu. Opozarjam vas pa, da se bo le malo-kateri izmed ljudi, ki nas bodo uzrli tukaj zgoraj in videli tudi pot, ki smo jo zmogli, upal hoditi po naših stopinjah, zakaj to je najstrašnejša in najbolj grozo zbujujoča pot, ki smo jo prehodili tako jaz kakor kateri si bodi izmed mojih sprem-ljevalcev.

To pišem 28. junija na Augule, ki se imenuje ‚Nepristopna‘; ljudje so ji vzdeli ime Augule, jaz pa sem jo krstil v imenu Očeta in Sina in Sv. Duha ter v imenu sv. Karla Velikega v kraljevo čast. Tukaj sem bral tudi mašo, na vogalih vršne planice pa sem dal postaviti tri velike križe.

Da bi vam podal nazorno podobo gore, bi rad pripomnil, da meri vršna planica v obsegu

skoraj miljo, v dolžino četrť milje, in je porasla s čudovito trato. Videli smo lep trop gamsov, ki od tod ne more nikamor, in kozliče iz letošnjega zaroda, med katerimi smo enega uplenili, in to pomotoma, zakaj namenoma se ne bi bili nobe-nega dotaknili, dokler ne bi zvedeli, kakšno mnenje ima o tem kralj.

Po lestvah se je potrebno vzpenjati pol milje, nato pa lesti navkreber še celo miljo. Vrh je najlepši kraj, ki si ga je moč misliti.«

Antoine de Ville je bil prvi plezalec v zgodovini gorništva, ki je uporabljal umetne pripomočke. Vendar je bil njegov zgled osamljen, nikjer ni bilo nobenega posnemovalca. Ljudje so se težko pristopnih gorskih vrhov še dolgo ogibali.

(Prev. F. Vogelnik)

NEPALSKI PRAZNIKI, LEGENDE IN TABUJI

LOKVANJ V KAČJEM JEZERU

Rato Machhendranath je praznik Rdečega Mač-hendranata, patrona, zaščitnika Katmandujske doline. Mačhendranata slave tako hindujci kot budisti cela dva meseca - maj in junij. V času teh slavij vozijo voz s sliko Mačhendranata po ulicah Patana, ki je središče verskih dogajanj v času tega praznika.

Prevažanje tega prazničnega voza se dogaja v več etapah, dokler po dveh mesecih ne prispe do kraja Javalakhel, kjer so zaključna slavlja.

ROJSTNI DAN BUDE

Maj, čas praznovanj Budovega rojstva, je velik praznik. Budistični stupi Švajambunat in Bodnat sta v teh dneh kraja, kamor romajo tisoči vernikov.

Švajambunat je najstarejša stupa v Nepal. Po ocenah je stara 2000 let. Imenuje se tudi »tempelj opic«, ker tam živi množica opic, ki jih hranijo verniki.

Hrib, na katerem je zgrajen Švajambunat, je bil menda v davni dobi otok sredi jezera. O tem govori vrsta hindujskih in budističnih starih legend in to potrjujejo tudi geologi sedanje dobe.

NASTANEK TEMPLJA ŠVAJAMBUNAT

Katmandujska dolina je bila nekoč ogromno jezero, ki ga stari zapisi imenujejo Nagadaha - Kačje jezero. V jezeru je živel mnogo kač in med njimi kačji kralj Kartotaka Naga Raja.

Nekega dne je k jezeru prispel Vipasvi Buda in se ustavil na hribu blizu jezera. Počakal je na polno luno, nato pa je v jezero vrgel seme lotosovega cveta in napovedal prihod Švajambu Bude - Prvobitnega boga.

Še danes ob dnevu polne lune v mesecu čaitra Nepalci prirejajo slavlja na vrhu tega hriba. Velika množica vernikov se zbere tega dne v spomin na tisti davni dan, ko je Vipasvi Buda vrgel v jezero lotosovo seme.

Šest mesecev po tem, ko je Vipasvi Buda zasejal ta cvet, se je zgodilo nekaj nenavadnega. Seme lotosa je vzkliklo in vzcvetelo v nena-vadno lepem, čarobnem cvetu, iz katerega je sijal lesk diamanta. Novica o čudežnem cvetu se je kot blisk razširila po deželi.

O tem je zvedel tudi veliki guru - modrec - z

Buda gleda na vse štiri strani neba v Švajambunatu

imenom Maha Mandžusri, Veliki Mandžusri. Iz Maha Kine, iz Velike Kitajske, se je napotil na pot k jezeru, da bi videl čudežni cvet.

Prispel je k jezeru skupaj z dvema od svojih žena. Popeljal je vsako na en hrib ob jezeru, sam pa je stopil na vrh hriba z imenom Čobar.

Tri dni in tri noči je sedel vrh tega hriba in molil k bogu Švajambu. Po treh dneh in treh nočeh se mu je Švajambu prikazal.

Maha Mandžusri je spoznal: če bi jezerska voda odtekla, bi v tej dolini lahko živeli ljudje in obiskovali sveti kraj Švajambu Bude.

Maha Manžusri je stopil prav na vrh hriba, dvignil meč in zasekal vanj. V hribu je zazevala razpoka, skozi jo je vdrla jezerska voda in v divjem toku začela odtekati proti jugu.

Kače »nage« so bežale iz svojih bivališč. Ko jih je Maha Mandžusri videl, kako bežijo, je zaprosil njihovega kralja Kartotaka Naga Raja, naj ne odhaja, naj vsaj on ostane. Zanj je izbral novo prebivališče, jezero z imenom Taudaha, ki leži kake štiri kilometre jugozahodno od mesta Lalitpur. Še danes je to jezero legendarno bivališče kačjega kralja Kartotaka.

Ko se je jezersko dno posušilo, je Mandžusri na njem zgradil mesto, ki se danes imenuje

Katmandu.

**Po knjigi Dušice Kunaver
Nepalski prazniki, legende in tabuji**

Zima 1991/92 na Kredarici

Temperaturni povpreček zime 1991/92 na Kredarici je znašal -6,3°. Bil je za 1,3° nad normalnim (dolgoletnim) zimskim povprečkom, ki znaša -8,1°. Skupno je v decembru 1991 ter januarju in februarju 1992 padlo - vedno samo kot sneg - na Kredarico 84 mm padavin, kar je komaj 26% normalne zimske višine padavin. Že iz teh skromnih podatkov sklepamo, da je bila pravkar minula zima na Kredarici pretopla in premalo namočena. Podrobnosti po posameznih mesecih so naslednje:

December je bil najhladnejši zimski mesec. Njegov temperaturni povpreček je znašal -7,5°. Bil je za 0,7° pod normalno vrednostjo tega meseca, ki znaša -6,8°. Najvišja decembrska temperatura, ki je bila izmerjena 3. dne v tem mesecu, je znašala 4,4°, najnižja decembrska temperatura pa je znašala -18,2° dne 6. decembra. Januarski temperaturni povpreček z -4,8° je bil za 3,7° nad normalno vrednostjo, ki znaša -8,5°. Najvišja januarska temperatura, ki je znašala 8,3°, je bila ugotovljena 3. januarja 1992. To je bila najvišja januarska temperatura po letu 1954, odkar je na Kredarici meteorološka opazovalnica. Dosedanja najvišja januarska temperatura Kredarice, ki je znašala 7,6°, je bila zabeležena 7. januarja 1983. - Najnižja letošnja januarska temperatura je merila -22,7°, zabeležena pa je bila 21. januarja.

Februarski temperaturni povpreček -6,7° je bil za 2,2° nad dolgoletnim povprečkom (-8,9°). Najvišja februarska temperatura je znašala samo 2,1° (dne 13. februarja). Najnižja temperatura tega meseca je bila zabeležena 18. dne v mesecu; znašala je -20,9°.

Razen januarskega temperaturnega maksimuma, ki je nov »rekord« Kredarice, so bile vse mesečne maksimalne in minimalne temperature v mejah doslej znanih temperaturnih ekstremov. Povprečki mesečne oblačnosti so bili vse tri zimske mesece pod normalnimi vrednostmi. Decembrski povpreček, ki je znašal samo 3,6 desetini oblačnosti (dolgoletni povpreček 5,5 desetini oblačnosti), je bil najnižji v lanskem letu. Sonce je zato obsevalo Kredarico 152 ur, kar je 56% od maksimalnega možnega trajanja sončnega sija v tem mesecu. Padavin je v celem mesecu - v osmih padavinskih dneh - padlo samo 28 mm, kar je komaj 22% normalne vrednosti, ki znaša 129 mm. Januarski povpreček oblačnosti s 4,6 desetini pokrivenosti neba je bil sicer najvišji med obravnavanimi meseci, vendar kljub temu nižji od dolgoletnega povprečka, ki je enak decembrskemu. Sončnih ur je heliograf registriral samo 129, kar je 46% maksimalnega možnega trajanja v tem mesecu. Padavin je bilo v januarju namerjenih samo 38 mm, kar je 35% normalne januarske višine padavin (107 mm), padle pa so v devetih dneh. Februarski povpreček oblačnosti, ki je znašal 4,5 desetini pokrivenosti neba, je bil prav tako pod normalno vrednostjo (5,6). Trajanje sončnega sija pa se je - kljub kratkemu mesecu - povečalo na 140 ur, kar je 48% njegovega maksimalnega možnega trajanja v tem mesecu. Kar zadeva padavine, je bil ta mesec zelo suh. Skupno je v petih padavinskih dneh padlo komaj 18 mm padavin, kar je samo 21% normalne februarske višine padavin (88 mm).

Padavine vseh treh zimskih mesecev so bile izključno kot sneg. Glede na veliko zimsko sušo je bila snežna odeja zelo skromna. Najvišja decembrska višina snežne odeje je merila 165 cm med 1. in 3. dnem v mesecu. Doslej najvišja decembrska snežna odeja Kredarice je bila debela 304 cm, in sicer dne 25. decembra 1982. Januarska snežna odeja je bila še nekoliko tanjša; dne 23. januarja letos je merila 155 cm. Dosedanja najvišja januarska snežna odeja je bila ugotovljena 30. januarja 1977; merila je 434 cm. Zaradi pomanjkanja padavin je bila t., 2. in 3. februarja letos izmerjena največja višina snežne odeje - samo 140 cm. Največja februarska debelina snežne odeje pa je znašala 521 cm (28. februarja 1977).

Pogosti in močni vetrovi so v gorah prenašali sneg ter gradili žamete in opasti. Tudi nekaj plazov se je utrgalo, niso pa povzročili večje škode.

Na splošno je bilo vreme letošnje zime z nadpovprečnimi temperaturami in podpovprečnimi količinami padavin planincem naklonjeno. Kakšne pa bodo posledice pomanjkanja snega, bomo videli poleti.

F. Bemot

Turizem v mozirski občini

26. marca lani so se zbrali ob okrogli mizi v Nazarjah številni udeleženci in razpravljali o turizmu v mozirski občini. Podlaga za razpravo je bila nekajletna študija, ki jo je izdelala skupina pri izvršnem svetu občine.

Treba je priznati - kljub nekaterim pomanjkljivostim -, da je študija trdno okostje nadaljnjim aktivnostim in temelj temu, kar smo doslej imenovali družbeni in prostorski plan. Študija temelji na obstoječih naravnih danostih in obstoječih kapacitetah in ne zanemarija niti jamarškega turizma.

S svojega stališča želim prispevati k razpravi nekaj poudarkov, ki zadevajo vrstni red nujno potrebnih ukrepov.

Kot srebrno nit turizma Zgornje Savinjske doline smatram čisto Savinjo, na katero se vežejo naravno okolje in vrsta turističnih aktivnosti, pa tudi oskrba s pitno vodo, brez česar turizma in razvoja nasploh ni. Zato je treba poudariti in na prvo mesto postaviti ohranitev čiste Savinje, to pa pomeni (to je tudi predvideno), da je pri vseh naseljih kanalizacija vezana na lokalno čistilno napravo. Seveda domnevam, da bo čistilna naprava delovala. To tudi pomeni, da morata obstoječa industrija in obrt prej očistiti svoje odplake (industrijske čistilne naprave). To bo treba zahtevati tudi od vseh bodočih obratov. Vsekakor pa se je treba izogibati nečiste industrije in obrti.

V občini Mozirje, ki je geografsko lepo zaključena in zajema obrobje Alp, je sedaj prek 50 vodovodov, ki oskrbujejo z vodo večje ali manjše število prebivalcev.

Z redkimi izjemami sedaj ni težav s kakovostjo ali s količino pitne vode. Te pa se bodo sčasoma pojavile. Znanih je vrsta vodnih virov, ki bi naj v prihodnje oskrbovali z vodo tudi širše območje, tja do Celja ali še dlje. Alpe so nasploh razmeroma izdaten vodonosnik še kar čiste pitne vode, ki je je vse manj.

Zato je treba ta območja pravočasno zavarovati pred nekaterimi nepremišljenimi posegi. Pitna voda je tako eden od tako imenovanih omejevalnih dejavnikov oziroma od činiteljev, ki jih je treba upoštevati in se jim ni mogoče izogniti.

Študije vodnih virov so v preteklih letih v glavnem že definirale njihova vplivna in zaščitna območja. Te predloge je treba sprejeti z odloki in jih pri nadaljnjih posegih upoštevati, kot tudi vso drugo prostorsko zakonodajo in zakonodajo

v zvezi z naravno in kulturno dediščino. Eden od perečih problemov glede oskrbe z vodo so oziroma bodo, na primer, Luče.

Pri nadaljnjih posegih v prostor oziroma pri načrtovanju bi se morali izogibati velikih prenočitvenih zmogljivosti, na primer na Veliki planini, Dleskovški planoti, Golteh itd., pa tudi glede stabilnosti pobočij bi morali ovrednotiti vsak poseg v prostor, npr. nove gozdne ceste, ki so na nekaterih območjih povod za mnoge plazove. V podnožju teh planot, na primer na Golteh, so vodni viri, izvir Libije, vse odplake pa odteka-jo skozi podzemlje navzdol proti dolinam...

Nedavne raziskave na Veliki planini so pokazale, da večji del voda s severnega dela planote z naselji Zeleni rob in Gradišče odteka proti izviru Lučnice.

Seveda je za te kraje povezovalna dobra in varna cesta z obvozom tranzitnega prometa mimo Mozirja, Gornjega gradu, Ljubnega in Luč. V teh krajih bo ob višku sezone primernejši pogostejši javni prevoz z manjšimi avtobusi, 20 do 30 sedežev, ne pa s 50-sedežnimi polpraznimi velikani.

Izletniške poti in organizirani ali animirani izleti bi vodili do manjših zanimivih domačih urejenih gostišč, ki ne bodo imela le konfekcijske ponudbe (ražnjiči, čevapčiči, dunajski, pariški). In tudi sicer se je treba izogibati konfekcije z bazenom, teniškim igriščem, malim golfom, ki prazni samevajo že marsikje.

V tem območju bodo zanimivi vodeni izleti poleti in ture pozimi. Tako npr. s Črnelca prek Kranjske rebri in Rogatca v Luče ali Ljubno, z Ljubnega na Golte in Smrekovec ter prek Travnika na Raduho, prilagojeno za različne starostne skupine. Le dričanje ob žičnici postaja dolgočasno, neizkoriščena pa ostaja pokrajina le nekaj korakov od ceste.

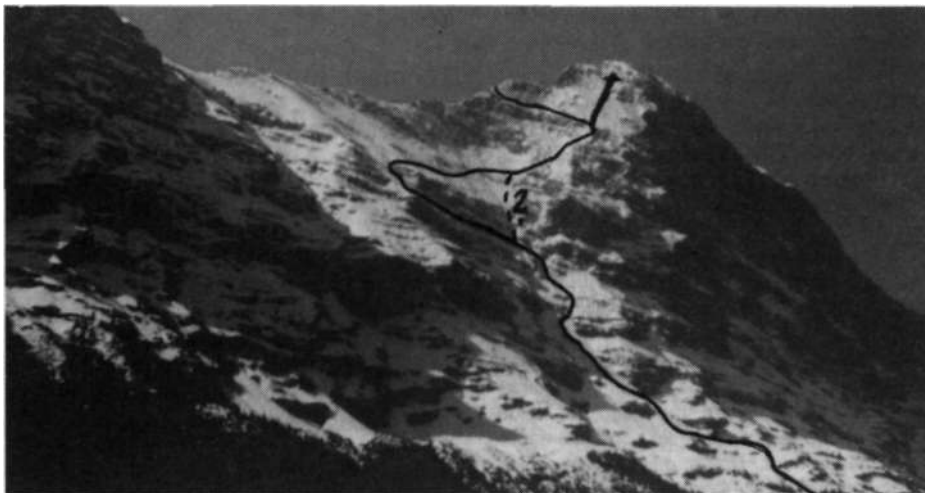
Še beseda o Logarski dolini. Kapnik je lep le, če ga gledamo v jami ob soju svetlobe, ko jo daje acetilenka ali primerna luč. Zunaj, pa naj bo še na tako zanimivem podstavku, je le kos navadnega kamna. Tudi Logarska dolina je lepa sedaj, taka, kot je. S hotelom, teniškimi igrišči, smučišči in avtobusi bo dolina kot vsaka druga, zasmrajena, umazana, hrupna - konfekcija, ki je ne bodo obiskovali več.

Kar delaš, delaj dobro in upoštevaj posledice!

Dušan Novak

Kje se je smučal Valeruz

Ko se je **Davo Karničar** pripravljal na smuk prek severozahodne stene Eigerja, je seveda vedel za **Tonija Valeruz**a in njegovo smučanje v tem predelu. Toda podrobnejših informacij, žal, ni imel. In ko je osebno prišel po informacije na vodniški urad v Grindelwaldu, so vedeli še manj. Šele po uspešnem smuku so mu potem postregli z nekaj podatki, toda hudo »megleni-

Desno: verjetno smučanje Valeruz a izpod skoka pod vršnim grebenom; črtkano: ne predstavlj am si tako idealnih razmer.

mi«. Na njih osnovi je potem tudi vrisal Valeruzovo in svojo smer. (Glej njegov članek »Očiščenje po prvenstvenem smuku«, ki je izšel v prvi letošnji številki Planinskega vestnika.)

Pred nedavnim pa mi je po naključju prišla v roke revija Berge in v njej članek Valeruz a prav o tem smuku. Najprej me je presenetila fotografija - linija skoraj z vrha, ne z grebena, in zgoraj močno desno od Davove smeri, ne levo! V članku pa, da je smučal izpod vršne stene...

Kaj je sedaj prav? Kopijo članka sem takoj poslal Karničarju, članek dal prevesti... in se še posvetoval z nekaterimi. Zaključki so bili:

Toni Valeruz (rojen 1951 v Albi pri Canazeiu, Italija, v Dolomitih, smučarski vodnik in učitelj, oče dveh otrok) je v 1800 metrov visoki severozahodni steni Eigerja smučal maja 1983, in sicer v območju Lauperjeve smeri (ocena v vodnikih (60/50-55', IV, 12-18 h). Po članku v reviji Berge (in risbi, vsega namreč ni zapisane!) naj bi začel 100 metrov pod vrhom (zgoraj so skale V. stopnje) in smučal torej precej bolj desno, kot je narisano v PV. (Od mesta, kjer je Davo narisal, da je prišel z leve, v smeri naravnost proti vrhu. Konec maja 1991 je bil tam star led in povsem nemogoče razmere za smučanje.) Imeti pa je moral idealne razmere, saj se celo skoraj 90° skokom sredi smeri ni izognil, kot je to storil Davo. Je pa zapisal, da je tudi »abzajal«, le točno kje - ni mogoče razbrati.

Sicer pa upam, da mi končno le uspe dobiti tudi pravi naslov Valeruz a in podrobnejše podatke od njega samega. Smučanje Dava Karničarja, ki je bilo v slovenski anketi '91 ocenjeno kot najpomembnejši dosežek naših alpinističnih smučarjev v lanskem letu, namreč zasluži, da

bi bilo do popolnosti osvetljeno. Pomena njegovega smučanja tudi nova dejstva v ničemer ne zmanjšujejo, radi bi pa, da bi imelo pravi okvir.

Franci Savenc

Al' prav se piše...

K prispevku »O pisavi in izgovarjavi imen« **Stanka Klinarja** v 4. letošnji številki Planinskega vestnika naj zaradi še popolnejšega razumevanja dodamo nekatera pojasnila največje poznavalke tega področja **dr. Alenke Šivic-Dular**.

Ob nedoslednosti pri pisavi - na eni strani Grobelnik in Rogovilc, na drugi Govc in Pečovnik:

»... številni popravki imen v zgodovinsko in etimološko pisavo so... do skrajnosti zapletli vso zadevo, vendar je popraviljalce res vodila goreča želja imena prilagoditi pisnim navadam knjižnega jezika in (etimološki) razvidnosti imen s stališča knjižnega občnoimenskega fonda. Že **Pintar** je pravilno ugotavljal, da z normativnega stališča fonetično zapisovanje... ni napačno in da je le stvar odločitve, kateri tip pisanja bo prevladal - in Slovenci smo se odločili za etimološko-zgodovinskega. (Fonetski zapisi so se...) dalj časa ohranjali pri mikrotoponimih, ki jih normatorski glavnik ni prečesal. Tako o današnjem zapisu »Olševa« (ki pa ni mikrotoponim; mikrotoponim je, recimo, »Strevc«; op. **Stanko Klinar**) odloča... tradicionalni zapis.«!

Ob besedah »Solčava« in »strelec«:

»Ne verjamem, da se je v imenu »Strele« -I- izgovarjal v zadnjih nekaj več kot sto letih, saj se je razvojno pričakovana oblika *strebc (tj. ne z -e-, ta je le pisni) razvila v (streuc), G. (streuca), prim. priimke Bevc / Bevk : Bebc in *Bebk. Etimološko-zgodovinski zapis je restituiral ne le l < (u), ampak tudi polglasnik v domnevni priponi -ac / -ak. Lep primer tega je

»Bovec«, ki ga še konec 19. stol. pišejo »Bole«, kar je zgodovinsko-etimološko bolj upravičeno«. Ob besedah »Ledine« in »Vodine«:

»Vodine/Vadine«... so pasovi (ne vem pa, ali sem sodi ta primer?), npr. podjanski ...da ima za stari nosnik v nenaglašenem zlogu za nelabialni e>a, oz. e>ua, tj. beseda »ledina« bi že bila lahko takšen primer. Sprememba va->vo bi bila mogoča... Torej prehod ledina > vadina (> vodina) bi bil mogoč, ne pa seveda nujen. Indoevropskega prevoja bi v tem primeru ne bilo. Natančnejše narečne podatke bi lahko dal **dr. Dušan Čop**«.

S. K.: Ker stvar torej še ni raziskana in ker bi posegla zelo globoko v zgodovino, gotovo v čase pred slovensko pismenostjo, je za današnje pisavo še zmeraj lahko uporabno načelo zatečenega stanja. Upam, da bo svoje mnenje res izrazil tudi dr. D. Čop.

Ob besedi »Sovatna«, ki ni »solatna«: »Sovatno« je **F. Bezljaj** razlagal v SR X:172 d. in SR XI:54 in povezoval z bolgarskim toponimom »Sovat«, »Soat« (apelativ »Sovat«, »Soat«, »Saat«) - »pašnik«.

S. K.: Etimologija vsebinsko ustreza naši »Sovatni«. Torej še dodaten razlog, da naj se »v« ohrani, saj bi sicer vsiljevali »k« po popolnoma zmotni podobnosti s »solato«, ki je sicer latinsko-romanskega izvora.

Ob Grohotu ali Grohatu:

»Etimološko pravilna je oblika »Grohot«. Oblika »Grohat« navaja tudi F. Bezljaj, Slovenska vodna imena 1:201. Razlika je verjetno zaradi post-toničnega a<o (?). Torej verjetno ne gre le za pisno zadevo«.

S. K.: **France Malešič** me je opozoril, da v Kamniku poznajo samo Grohat. To je vršič, 912 m, severno nad Stahovico in Županjimi njivami, nad zahodnim bregom Kamniške Bistrice. (Sodeč po zemljevidu obstoji tudi Grohatji potok - to je potok severno za Grohatom, ki teče proti vzhodu v K. Bistrico.)

Cestnina hrvaških planincev

Dne 14. marca smo planinci-železničarji iz Zagreba potovali iz Zagreba skozi Karlovac in Jelšane v Ilirsko Bistrico in na Sviščake na organiziran zimski pohod na Snežnik. Ko smo prestopili mejo pri Jelšanih, organi carinske službe Slovenije niso hoteli nič slišati o brezplačnem prehodu avtobusa s 40 planinci, ampak so nam zaračunali cestnino po carinski deklaraciji v znesku 319 SLT. Mislim, da je treba še enkrat poudariti, naj bi bile takšne takse za planince iz Hrvaške v Sloveniji v najslabšem primeru simbolične, če jih že sploh

Fenomen krš Srečka Božičevića

Zaradi žalostnih razmer na Hrvaškem je človek ob izidu vsake njihove nove knjige posebej vesel. Morda res »muze v vojni molčijo«, vendar to ne velja za strokovne in poljudnoznanstvene pisce, kar dokazuje znani hrvaški krasoslovec, speleolog in jamar **Srečko Božičević**, saj je pred nami njegovo novo delo, Fenomen krš, že na pogled lepa, v platno vezana knjiga z barvnim ščitnim ovitkom s kraškim motivom, velikega formata (20x28 cm) in na kakovostnem papirju.

Delo je poljudnoznanstvene narave in skuša na privlačen, zanimiv, tudi romantičen način seznaniti bralca s krasom in kraškimi pojavi, in to na primeru dinarskega krasa. Da gre za pregled celotnega sklopa vprašanj, celo širšega, kot ga običajno štejemo v krasoslovje, kaže že razpored snovi. Če zanemarimo predgovor in uvod, sestavljajo knjigo štiri večja poglavja: Površina kraškega prostora (razprostranjenost in kraške oblike), Voda je vrezala svoje sledi v kraško površje (kraški vodni pojavi), Podzemeljski kraški prostori (kraško podzemlje oziroma jame) in Človekovo življenje na kraškem površju (gospodarstvo in kultura).

Velik poudarek knjige je na vizualnem vtisu, vsaj toliko kot besedilo naj bi povedale slike. Vsega skupaj vsebuje delo 200 barvnih fotografij (prevladujejo manjšega formata, nekaj je celo prav majhnih), 9 zemljevidov (od celotnega dinarskega krasa do manjših območij, kot je porečje Ljubljanice) in 14 načrtov ter blokdiagramov (škocjanskih jam). Razumljivo je, da je zato besedila manj in da torej delo ne more biti poglobljeno, da bi posamezne pojave in oblike podrobneje razlagalo, ampak jih bolj našteva ali pa predvideva določeno predznanje osnovnih strokovnih pojmov, kot so npr. erozija, hialit, intermitentni izvir, korozija, uvala, vrulja. K uporabnosti knjige pripomoreta bibliografija in indeks imen ter strokovnih pojmov (skupaj 375).

Ker velik del slovenskega krasa pripada dinarskemu krasu, nas seveda zanima delež našega krasa, kot planince pa našega alpskega krasa. V besedilu knjige so omenjeni vsi najpomembnejši slovenski kraški pojavi, kot so Cerkniško jezero, Postojnska in Škocjanske jame, a tudi vrsta takih, ki jih mi običajno niti ne omenjamo med »kraškimi«. Podobno velja za preostalo: z našega krasa je 14 fotografij, 1 zemljevid in 5 načrtov, med 16 bibliografskimi deli so 3 slovenskih avtorjev, v indeksu pa 55 imen iz Slovenije.

Po geoloških kriterijih pripadajo tudi naše apneniške Alpe Dinaridom in zato je v Fenomenu krš zaobsežen tudi slovenski alpski kras. Največ je govora o krasu v okolici Triglava (ta ima

sicer navedeno višino 2863 m) in v Triglavskem narodnem parku, omenjani in opisani pa so tudi številni drugi naši alpski kraški pojavi, od načrta Brezna pri gamsovi glavici in Govica, Pološke jame, Boke in slapa Savice do Potočke zijalke. V zvezi s krasom so omenjani tudi pojavi in kraji, ki jih mi sicer ne štejemo med kraške - Bohinjsko jezero s Komarčo, Vintgar, slap Peričnik, Soča.

Ne vem, na kakšen način bo po novem mogoče pri nas kupiti ali naročiti hrvaško knjigo, vseeno pa upam, da se bo precej izvodov od 5000 primerkov, kolikor jih je izšlo, znašlo tudi na policah slovenskih prijateljev gora, krasa in narave, saj to Fenomen krš gotovo zasluži in kljub naslovu, ki tega morda ne kaže, sodi na »planinsko polico«.

Andrej Kranjc

Kraški rob

Letošnja dvojna februarska številka Proteusa (št. 6-7) je posvečena prikazu naravoslovnih značilnosti in znamenitosti Kraškega roba, območja od Glinščice in Ospa prek Črnega kala do izvira Rižane in Hrastovelj. 68 strani zanimivega strokovnega branja je rezultat povabila uredništva k sodelovanju vseh naravoslovcev, ki bi lahko napisali prispevke o naravoslovnem bogastvu tega območja.

V uvodnem delu med drugim vzemo za osnovne študije, ki so jih opravili naravoslovci na tem zelo zanimivem območju, kjer se Kras prevesi v flišno gričevje Slovenske Istre in Primorja in do kamor sega močan vpliv sredozemskega podnebja. V študiji »Registracija in topografija favne na območju Kraškega roba« je opisanih 1688 živalskih vrst, vendar še vedno niso uspeli vseh registrirati zaradi prekratkega raziskovalnega obdobja. Prav tako je zanimiva tudi flora. Tu so odkrili 10 novih vrst za znanost ter 28 endemnih vrst. Zaradi vsega tega predlagajo zaščito tega območja, zlasti tistih delov, kjer so našli za znanost nove vrste in kjer živijo redke in ogrožene vrste (13 vrst je zelo ogroženih, 8 manj ogroženih, 46 ranljivih in 194 redkih vrst). Zaščito naj bi uresničili z izločitvijo območja v Krajinski park.

Na naslednjih bogato ilustriranih straneh (z barvnimi fotografijami in skicami) nam avtorji predstavijo geologijo, klimo, rastlinstvo, v nadaljevanju pa podrobneje tudi posamezne skupine vrst in celo nekatere zanimive vrste. Med avtorji je nekaj priznanih biologov.

Za nas je še posebno zanimiv članek **Iztoka Štornika** »Prosto plezanje ogroža živi svet Kraškega roba«. Svoje poglede na to dejavnost v tem območju, ki ogroža predvsem gnezdišča ptic, je še podkrepil z nekaj fotografijami. Posebno ilustrativna je fotografija napisa pod krokarjevimi gnezdomi: »Črni kal ni smetišče, am-

pak plezalni vrtec...« Avtor opozarja tudi na neprijavljene markirane planinske poti, ki so bile v zadnjih letih speljane skozi to območje (v bližini je zelo obiskana planinska točka Slavnik). Članek je še toliko bolj zanimiv, ker je avtor tudi sam plezalec (čeprav zadnje čase bolj naravoslovec) in zato njegova stališča niso tako nespravljiva, saj se ne zavzema za prepovedi, temveč omejitve (časovne, prostorske).

Reakcije prizadetih so lahko seveda različne. Med drugim so enako vredna razmisleka tudi mnenja, da bi bilo potrebno ustanoviti tudi društvo za zaščito človeka, saj je njegovo gibanje vse bolj omejeno. Ali pa da bi bilo ob poplavi predlogov za izločitev novih krajskih parkov v Sloveniji najbolje ograditi kar celotno Slovenijo in že kar na meji napisati »krajski park«...

Kakorkoli že, problematika je bila sprožena že tudi uradno prek PZ Slovenije, zato je vsekakor ne smemo preprosto prezreti. Zavedati se namreč moramo, da so naravovarstveniki ponekod na Zahodu precej močni in marsikdaj z lahkoto dosežejo zaprtje določenih območij za nekatere dejavnosti, med katere spada tudi prosto plezanje. In ker sedanje omejitve niso tako slaba podlaga za začetek pogajanj, ki morajo temeljiti na strokovnih in racionalnih osnovah, jih je potrebno začeti čimprej. Ko se bodo namreč naši zeleni nehali ukvarjati z velikimi političnimi problemi, kot je npr. zaprtje jedrske elektrarne, ampak s čisto konkretnimi »majhnimi« problemi na terenu, bo to dosti težje.

Vsekakor bi ta številka Proteusa morala zanimali vse tiste, ki zaradi tega ali onega vzroka zahajajo v ta del Slovenije. Nekoliko širše poznavanje problematike je tudi podlaga za razumevanje različnih stališč, morda pa celo za sožitje. To pogosto ni možno brez določenih zakonskih ureditev, saj je, na žalost, pri množičnih dejavnostih vedno dovolj takih, ki ne vidijo do »naslednjega grifa«. Ali pa do »naslednjega

9 * * * * * < < . . .

Edo Kozorog

Plitvička jezera

O agoniji Plitvičkih jezer piše njihov dober poznavalec **dr. Srečko Božičević** v zadnjem letniku Geološkega vjesnika (V 44, 1991) iz Zagreba. V nekoliko skrajšani obliki z avtorjevim dovoljenjem članek povzemam:

Vojna na Hrvaškem postaja pogubna že tudi za naravo. Neposredno ali posredno so ogrožena široka območja obmorske in celinske Hrvaške, nekateri deli pa še bolj. To so narodni parki in naravni rezervati, kjer sta posebno ogrožena vegetacija in ekosistem.

Omenimo posebej Plitvička jezera, ki so nastajala v tisočletjih z medsebojnim delovanjem voda in karbonatne kamnine. Sem ni več mogoče priti na ogled ali pripeljati šolske ekscurzije!

Sem ni več mogoče priti s kolegom iz stroke, da bi mu to pokazali ali da bi raziskovali. Danes tu ne vozijo več električni čolni, ne vozi več panoramski vlakec, ni več turistov, ni več fotografiranja in snemanja. Danes so prsti na sprožilcih pušk in mitraljezov, brne tankovske gosenice. Čeprav so tu skozi stoletja hodili mnogi osvajalci, nikdar tu ni bilo nasilja, danes pa se je to zgodilo! Požgane vasi in porušene hotele bo mogoče nanovo zgraditi v petih, desetih letih, bogastva in lepote gozdov z vsemi njihovimi letečimi in drugimi prebivalci pa ne bo mogoče obnoviti prej kot v stoletjih miru.

Porušeni lehnjakovi pragovi, ki jih je rastlinstvo v vodi gradilo desetisočetja, uničeni slapovi, razbite stene v kamninah z mezozojskimi fosili rib, uničeni izviri bodo ostali »spomenik« neke bolne miselnosti še za desetine prihodnjih generacij naših narodov in za ves svet.

Naši nasledniki bodo le iz knjig, starih razglednic in fotografij lahko spoznavali, kakšna so bila videti Plitvička jezera, po svetu nekdanj široko znani narodni park, od leta 1979 edinstven spomenik svetovne naravne dediščine.

Območje Plitvičkih jezer je v mezozojskih sedimentih, v različnih kamninah, ki so jih gorotvorne sile porušile, premaknile in posledica česar je sedanja površinska in podzemeljska vodna mreža. Kakor so od geoloških pogojev odvisni lega, velikost in oblika jezer, tako je od istih pogojev odvisna tudi značilnost tal z vsemi rastlinskimi in živalskimi razmerji v tleh in vodi. Glede na kemično sestavo podzemeljskih voda in primerno klimo nastajajo pogoji za rast vodnega rastlinstva in alg, kjer se izloča lehnjak. Ta nastaja že ves najmlajši oddelek geološke zgodovine, skozi pliocen in holocen, in prav tu je nastalo prek 16 manjših in večjih jezer s stotinami slapov in brzic, do enkratnega pragozda Čorkova uvala. Zakaj je prav tu vse to nastalo - to so raziskovali številni raziskovalci. Odslej tega ne morejo več!

Limnologi pravijo, da je na Zemlji prek tri milijone jezer, vendar nekaj podobnega, kot so Plitvice, ni nikjer, niti na teh niti na drugih geografskih širinah in dolžinah.

Zaradi tega ni čudno, da se je med 350 Unescovimi spomeniki kulturne in naravne dediščine na 148. mestu pojavil prav Narodni park Plitvička jezera!

Tu so naravne oblike izjemne lepote, tu so območja, kjer v določeni ekološki skupnosti žive redke in ogrožene živalske in rastlinske vrste, jezera so predstavnik velikih razvojnih sprememb na Zemlji in so poseben primer geoloških procesov.

V Konvenciji iz leta 1972 je zapisano, da je to del neprecenljivih in nezamenljivih zakladov ne le ene generacije, temveč celo več, vsega človeštva. Izguba kateregakoli od teh objektov

bi bilo osiromašenje lastnine vsega človeštva za sedanji in za vse prihodnje rodove.

Sprašujem se, ali se tega zavedajo oni, ki sedaj sede v tankih z minami v ceveh pri slapovih Plitvičkih jezer.

D N

društvene novice

V spomin Minke Mali

Sredi lanskega maja smo se v Šentvidu nad Ljubljano poslovili od **Minke Mali**, ki je zadnjih šest let svojega bogatega in dolgega življenja preživela v kamniškem Domu upokojencev in umrla v 98. letu življenja. Nekdanja planinka in alpinistka, znana slovenski planinski javnosti, je veljala kot posebnost: z 71 leti je preplezala Triglavsko severno steno in uživala težave in radosti alpinizma še v visokih letih.

Rojena je bila v Radovljici 10. 8. 1893 in postala višja uradnica pri odvetniku **dr. Lukmanu** v Ljubljani. Že od mladosti je bila naklonjena planinstvu. Po nasvetu očesnega zdravnika je začela planinariti, stara 30 let, in je temu ostala zvesta do svojega 80. leta. Z 12 leti je z očetom prvič šla na Ratitovec in je tudi zaključila svojo planinsko kariero z Loško transverzalo, ki jo je spet pripeljala na Ratitovec. Vmes pa so bili vzponi na velike višine, dvakrat je šla prek severne stene Triglava, 32-krat se je povzpela na Triglav. O vseh svojih poteh je hranila dokumentacijo, s štampiljkami in podpisi velikih alpinistov, ki jih je srečevala. Vsi spomini so ji bili dragoceni, rada jih je obnavljala in si z njimi lajšala težavne ure bolehnosti. Imenovali so jo kar **Minka Štampiljka**. Njene knjižice so edinstveni zapisi.

Zanimala se je za življenje in dogajanje tudi drugod. Bila je dobra sogovornica, saj je sledila dogodkom pri nas in v svetu prek radijskih oddaj in obiskovalcev, ki jih je bila vedno vesela in jih je težko pričakovala. Dokler ji je zdravje služilo, se je udeleževala vseh prireditvev v Domu upokojencev, tudi razvedrilnih. Za svoj 96. rojstni dan je bila še enkrat v planinskem svetu, na invalidskem vozičku v Dovjem, pri

spomeniku **Jakobu Aljažu**, na izletu, ki ga je Dom upokojencev organiziral zanjo.

Bila je verna, rada je molila in prejemala zakramente z duhovno tolažbo. Rožni venec jo je spremljal, dokler se ji življenje ni izteklo.

Njena podoba je ostala z nami; spominjamo se je take, kakršna je bila, z vso življenjsko energijo, razgledanostjo in odločnostjo, kakršna je bila ob prihodu v Dom, pa tudi spremembami zaradi bolezenskih težav ob koncu. Ohranili smo jo v dobrih mislih. Bila je širokega duha in plemenita, želeča vsem dobro.

Marija Uvrle

98. občni zbor PD Ljubljana-Matica

Planinsko društvo Ljubljana-Matica je imelo svoj 98. občni zbor 25. marca letos v dvorani Doma sindikatov ob Dalmatinovi ulici v Ljubljani. Poleg članstva sta bila prisotna častni predsednik PZS **dr. Miha Potočnik** in podpredsednik PZS **Jože Dobnik**.

O društvenem delu v lanskem letu in o načrtih za letošnje leto je govoril predsednik PD Matice **Gregor Klančnik**. Kar zadeva planinsko alpinistični sektor tega društva, je dejal, da se je (tudi) zaradi nižje življenjske ravni prebivalstva v Sloveniji število članov v društvu leta 1991 zmanjšalo na 7645 ali za 8 odstotkov v primerjavi z letom 1990, pri najmlajših celo za 35 odstotkov, velik del zaradi izogibanja mentorstvu med prosvetnimi delavci. Odseki so svoje letne načrte v glavnem uresničili, kar velja posebno za alpinistični odsek, ki je svojo aktivnost razširil na prosto in športno plezanje, medtem ko je krizo še vedno preživljal izletniški odsek. Društvo je za delovanje odsekov prispevalo skoraj milijon SLT, kar je nominalno 3,3-krat več kot leto prej.

Gospodarsko poslovni sektor, ki združuje planinske postojanke Triglavski dom na Kredarici, Kočo pri Triglavskih jezerih, Dom na Komni, Dom v Kamniški Bistrici, Kočo pri Savici, tovarno žičnico in informativno prodajni servis, je imel nekaj več kot 16,5 milijona SLT prihodka, kar je v primerjavi z letom 1990 66 odstotkov več. S tem nominalnim povečanjem zaradi inflacije po Klančnikovih besedah ne bi mogli biti zadovoljni, kar predvsem velja za Kočo pri Savici in Dom v Kamniški Bistrici.

Investicijsko razvojni sektor je nadaljeval posodabljanje postojank. Glavna naloga je bila, da bi končali dela pri povečanju koče pri Savici, na drugih postojankah pa so začeli ekološko urejati okolje in dopolnjevati zmogljivosti. Kar 88 odstotkov denarja je bilo iz lastnih sredstev, 12 odstotkov pa prispevkov pokroviteljev, kar je obratno od razmerja v prejšnjem letu.

Na pragu stote obletnice slovenskega organiziranega planinstva in rojstva PD Ljubljana-Matica, ki bo 27. februarja 1993, bodo v društvu

največja prizadevanja usmerili v mladinsko gorsko izletništvo, za delovanje odsekov pa bo društvo dalo na voljo poldrugi milijon tolarjev. Med investicijskimi naložbami bo letos glavna naloga posodobitev Doma na Komni, ki bo dobil novo streho, povečan gostinski prostor, urejeno recepcijo in skupna ležišča ter izboljššan pristop. Na Kredarici se bo z montažo prvih 20 sončnih celic začela velika akcija ekološke sanacije naših gorskih postojank. Po načrtu naj bi bile letošnje naložbe vredne sedem milijonov SLT, kar je 90 odstotkov več kot leta 1991.

Občni zbor je za zvestobo planinstvu in društvu z zlatim znakom in diplomu počastil 50-letnega jubilaranta **dr. Davorina Dolarja** in proglasil 25-letne jubilate. To so **Tomaž Brajer, Jurij Čerček, Milan Čučnik, dr. Jelka Dolar, Andrej Eleršek, Ana Gros-Čerček, Franc Jerina, Janez Kern, Boris Kuštrin, Stanislava Lesica-Koleša, Danijela Rupert, Rudolf Rupert, Tone Sazonov, Ksenija Schwarz, Aleš Štefančič, Ema Turna, Metka Vrevc, Žarko Zavrl** in **Engelbert Zore**.

Novo društvo pod Bočem

Ob vstopu v stoto leto organiziranega slovenskega planinstva so se tudi v slikoviti Kostrivnici (občina Šmarje pri Jelšah) po večletnih pripravah odločili, da ustanovijo planinsko društvo z imenom Boč. Občnega zbora v nedeljo, 8. marca 1992 popoldne v gasilsko-prosvetnem domu se je udeležilo približno 100 ljudi. Pobudnike je že dalj časa vodila misel, da tesneje povežejo ljubitelje gora pod Bočem. Letos so ugotovili, da je dovolj zanimanja in da je društvo smotno ustanoviti ter da bo živelo. Društvo naj bi postalo tudi zbirališče mladih.

Na ustanovnem občnem zboru so resno proučili in potrdili društvena pravila, pa tudi častni kodeks slovenskih planincev. In poudarili, da se bodo po tem tudi ravnali. Za predsednika izvršnega odbora so izvolili **Jožeta Erjavca**, za tajnico **Jelko Jakop**, mlade planince pa bo še naprej vzgajala **Danica Turnšek**.

V imenu PZS in Savinjskega MDO PD je zbrane pozdravil **Andrej Kuzman** in jim iskreno čestital za to smelo potezo, prijetno presenečenje, da se je zbralo toliko ljudi. Zaželel jim je, da postopno organizirajo kakšen mladinski tabor v Logarski dolini in tudi pridobijo nove naročnike Planinskega vestnika. Tajnik PD Rogaška Slatina je poudaril, da bo letos že 25 let delovanja njihovega društva, iz katerega sta se rodila najprej »Sloga« Rogatec in sedaj še »Boč« Kostrivnica. Zaželel je dosti uspehov pri nadaljnjem samostojnem delu in povabil na proslavo 21. novembra letos. Tajnik PD Velenje pa je omenil še dopisovanje v Obvestila PZS in vključevanje v letni koledar planinskih akcij.

V nadaljevanju so sprejeli še program dela, ki vključuje urejevanje štirih poti na Boč, srečanje planincev na Boču v začetku koledarske pomladi, ko cvetijo velikonočnice, organizacijo treh izletov in pridobitev prostora v okviru stare šole.

Ustanovitev PD »Boč« Kostrivnica so v kulturnem programu lepo dopolnili pevci kvarteta Ingrad z izborom znanih planinskih pesmi, pa tudi dve učenki šole. Ob bogato obloženih mizah in spremljavi harmonike so se prijetni pogovori ob dobri volji vseh udeležencev zavlekli kar v noč. A ustanovitev novega planinskega društva je pomemben dogodek za kraj, občino, pa tudi PZS. Marsikje po Sloveniji bodo tudi prek Obvestil PZS ali Planinskega vestnika prvič slišali za Kostrivnico, v prihodnjih letih pa tudi izvedli kakšen izlet čez Boč.

Miroslav Zeljnjr

Drugi zimski pohod na Raduho

Priprave na drugi zimski pohod na Raduho so se pričele s sestankom pripravljalnega odbora 26. februarja v Mozirju.

Pohod je bil v soboto, 21. marca 1992, s startom med 7. in 8. uro v Lučah - tako kot lani. Pred spomenik so položili lep šopek. Pot do koč je bila skoro v celoti kopna, do vrha pa lažja kot lani. Pri koči je vsak dobil čaj, enolončnico, izkaznico in spominski žig, kar so zagotovili pokrovitelji: **Gorenje Servis**, **Gorenje MGA** in **Športna zveza Mozirje**. Ob poti so domači poskrbeli za pijačo in nazaj grede celo

za oglas o prodaji domače volne. Na začetku poti je bil napis - prošnjaja, naj odpadkov ne bi metali po tleh. Resnici na ljubo: res jih je bilo zelo malo.

Med letošnjimi udeleženci je bil tudi **Lovro Arnič**, pa **Margaret Daviš** (tudi lani), vpisanih je bilo 210 pohodnikov. Za 500. pohodnika je bila nagrada, toda žal ga še ni bilo. Razdelili so tri darila Gorenja MGA. Mlad harmonikar je poskrbel za dobro voljo pred koč.

Za red pri parkiranju so poskrbeli gasilci, informacije je bilo mogoče že prej dobiti v penzionu Raduha in v poslovalnici Izletnika v Mozirju. Na vrhu je bilo nekaj članov GRS z obeh strani. Pa se le premika!

Nekaj udeležencev se je vračalo čez planino Arto (1564 m). Dostop od koč je bil težaven, dalje mimo Snežne jame na cesto in desno mimo označene ustrelitve medveda 24. 10. 1983. do konca je bilo brez snega. Spodnji del je slabo markiran. S konca se (ali pa tudi ne) najdejo markacije na stezo mimo brezna po Slemenih navzdol. Spušča se v ključih na nekoč zelo dobro označeno stezo od Rogovilca mimo Račnika (taka tabla je na Arti, na Kalu: Robanov kot 2ⁿ, PD Solčava); razpotje je slabo označeno (»Loka« se za silo prebere na skali, »Arta« pa bolj ugane). Proti Loki pa se gre po novi vlaki nad bajto na Malinovcu (prej je šla steza mimo, obe bajti sta podrti), a lepih Nacijev markacij ni več. Sicer je od bajte po novi planinski karti označena pot v Luče, toda, žal, ni res. Od

Radijske zveze napaja sonce

Odsek za zveze pri Komisiji GRS Slovenije je v praksi dokazal, da je korak pred Avstriji in gre vstric s švicarskimi reševalci. Kočo planinskega društva Križe na 1471 metrov visoki Kriški gori so opremili s kompletom - sistemom radijskih zvez motorola, ki dobiva energijo iz sončnih celic s strehe obnovljene koč.

Igor Zajelšnik iz Elektrotehne Elzas in **inž. Franci Oštir** iz istega podjetja sta namestila posebno anteno, sončne celice, radijsko postajo motorola in regulacijski del, ki odvisno energijo shranjuje v tako imenovani »suhi«, brezislinski akumulator.

Nad sistemom je izredno navdušen tudi načelnik odseka za zveze GRS **Janez Kavvar**, ki si je skupaj s sodelavci ob razumevanju Elektrotehne Elzas in SET prizadeval za udejanjenje zamisli v praksi. Gorski reševalci bodo zdaj lahko s prenosnih radijskih naprav sami vklapljali postajo v koči, oskrbnik pa bo, če ga ne bo ravno ob postaji, po utripanju ene od luči vedel, da so ga klicali.

Ob vsakem vremenu in trenutku bo imel tudi sam zvezo z dolino ali z meteorologi na Kredarici.

Ves komplet, vreden 4000 DEM, je darilo ljubljanskega podjetja Gorski reševalni službi Slovenije. Na tablo v koči so napisali, da je darilo prispevek za požrtovalnost in humano delo GRS.

Novost so takoj preskusili: slišnost in delovanje sta brezhibna. Reševalci so navdušeni nad fotoelektričnim napajanjem, ves komplet je ekološko čist zaradi suhih akumulatorjev. Oskrbnik bo lahko vedno sporočal dolini pozive GRS za intervencije, kakšna je pot na goro in zasedenost v koči.

S tem kompletom so postavljeni temelji za širšo uporabo radijskih zvez v Sloveniji. Odvisno od denarja bodo lahko take postaje povezovali z modemi in računalniki, tako na Kredarici kot v dolini, in oddajali ali sprejemali številne informacije.

Elektrotehna je pripravljena opremiti s takimi kompleti in postajami motorola tudi druge veliko obiskane koč.

MIRKO KUŠNIČ

Rogovilca sta prišla dva Kamničana in sta hotela po grebenu na vrh, pa snežne razmere tega vzpona niso dopuščale.

Pohod je posvečen spominu slovenskega skaldatelja izpod Raduhe **Blaža Arnič** (1901—1970) in predstavlja planinsko turistično ponudbo tega kraja.

Pot izgnancev

Ena od tragedij hrvaške vojne za svobodo je izselitev krajanov Lovinca, Sv. Roka, Ličkega Cerja in Ričic v Liki, ki so morali bežati pred sovražnimi vojaki s svojih domačij prek Velebita, da bi si rešili gola življenja. Njihove vasi so potem izropali in zažgali, pokopališča in cerkve pa zravnali z zemljo. V spomin na to bi morali planinci ob preštevilnih planinskih transverzalah in planinskih poteh po končani vojni na Hrvaškem označiti transverzaln pot iz Like prek Velebita do Starigrada ob morju in jo imenovati »Po poteh lovinaških pregnancev«. Tako bi se vsako leto oktobra srečali planinci iz Like in celotne Hrvaške ter prehodili to pot, ki poteka po zanimivih in prav malo znanih predelih jugovzhodnega in južnega Velebita, kjer je zdaj

Petnajsto leto delovanja PD SCT

Planinci PD SCT vstopamo v petnajsto leto delovanja. Na redni letni skupščini meseca februarja smo pregledali delo lanskega leta. Iz poročila društvenega predsednika je razvidno, da nam je junijska vojna za Slovenijo v večjem obsegu spremenila delovni program. Tako smo se namesto v gore nad Grundelwaldom podali na Grossglockner. V domačih gorah pa smo bili kar uspešni. Kljub vojni smo izvedli rekreativne vzpone na Slivnico, Veliko Planino, Snežnik (s 77 udeleženci), Triglav, Viševnik, na Gorjance, kjer smo poslušali bobnenje topov s hrvaške strani, za konec pa še na Tišje. Planinci so opravili zimski vzpon na Jalovec, Skuto, plezali v Zeleniških Špicah, se povzpeli na Grossglockner in na Bavški Grintovec čez sedlo Kanja. Posebnost lanskega leta je bil plezalni nadaljevalni tečaj na Turncu, ki ga je vodil **Aleš Cvahte**. Po uspešnem zaključku v plezalnem vrtcu so se planinci preizkusili še v pravih plezalnih smereh domačih gora.

Posebnost lanskega leta je tudi ta, da vse več planincev in alpinistov odhaja na samostojne ture in vzpone. Tako so se že izoblikovale posamezne naveze, ki so sposobne preplezati marsikatero težavno smer v kopni in ledeni steni. - Na koncu naše skupščine nam je alpinist ter naš dolgoletni spremljevalec in vodnik **Cene Grijc** predstavil svojo pot na najvišjo goro Alaske Denali. - Kljub skromni udeležbi je skupščina uspela.

V petnajstem letu društvenega delovanja so v društveni upravi pripravili v sklopu rekreativnega programa v letošnjem maju izlet na Golico po narcise, junija v podzemske lepote Taborske jame, julija na ogled hladne soteske Blejskega Vintgarja, avgusta na Triglav, septembra v neznanu, oktobra k maši na Sveto goro - Skalnico, novembra na Hom in decembra na Tišje. Planinci načrtujemo maja turo na Visoko vrtačo, junija na Jerebico, julija na Krofičko iz Logarske doline in avgusta v Dolomite, na Marmolado. Na Škedenjovec bomo odšli septembra, na Rjavino z okolico oktobra, novembra na Obir in decembra na Draške vrhove.

V jubilejnem, petnajstem letu društvenega delovanja pripravlja PD SCT odpravo v Himalajo, in sicer na osemtisočak Čo Oju po normalni smeri.

Egidij Lampič (Glas kolektiva)

Zimski vzpon na Porezen

V organizaciji PD Cerkno iz istoimenskega kraja je bil 21. in 22. marca letos že 17. zimski vzpon na Porezen (1632 m). Prvi dan je ena od dveh skupin planincev iz Zagreba iz Petrovega brda pod zelo težavnimi pogoji zaradi snega in ledu prišla na Porezen, druga skupina pa je iz Sorice šla do Litostrojske kočice na Soriški planini in se povzpela na vrh Lajnarja. Obe skupini sta imeli nato skupno kosilo v Sorici, kjer so hrvaški planinci v lepem in sončnem dnevu uživali v lepotah okoliških gora, posebno še ob pogledu na Triglav in Julijske Alpe.

Na uspešnem pohodu na Porezen je bilo nekaj planincev, ki so bili to pot na pohodu prvič in so dobili pohodni dnevnik, tisti, ki so bili že večkrat, so dobili bronaste, srebrne in zlate značke, za deseti vzpon pa so razdelili nekaj plaket - in eno od njih je dobil tudi pisec teh vrstic. Posebej je treba poudariti, da so bili med udeleženci mlajši od 10 let in starejši od 70 let, kar zgovorno priča o privlačnosti tega pohoda.

Gostitelji in organizatorji so pohodnikom ponudili čaj, kavo, toplo hrano, značke, spominke in še kaj drugega, kar pomeni, da je bila tudi s te strani organizacija zgledna. jospis sakoman

8. srečanje na Stojdragi

Čeprav vremenske razmere niso bile ugodne, saj je ves teden deževalo in snežilo, se je letošnjega srečanja na Stojdragi v nedeljo, 29. marca, udeležilo okoli sto planincev, ki so prišli iz Zagreba, Samobora, Krškega in Sevnice. Najštevilnejši so bili člani planinskega društva Željezničar iz Zagreba, zelo pa smo pogrešali naše planinske prijatelje iz Travnika (Bosna in Hercegovina).

Od našega lanskoletnega srečanja, ko se je na Stojdragi ob sončnem dnevu zbralo približno 250 planincev, pa do danes se je marsikaj

spremenilo. Doživeli smo tudi vojno, na Hrvaškem še vedno ni miru. Obe republiki sta postali samostojni in suvereni državi. Živimo na meji, želimo pa, da bi meja ne ovirala našega dolgoletnega sodelovanja in prijateljevanja s hrvaškimi planinskimi društvi. Upamo, da bo kmalu tudi pri nas urejen režim, kakršen je v veljavi v planinskih predelih na meji med Italijo in Avstrijo. Zato smo se odločili, da pošljemo predsednikoma skupščin obeh republik, Hrvaške in Slovenije, pismo z naslednjo vsebino: Spoštovani gospod **France Bučar**, predsednik Skupščine Republike Slovenije, spoštovani gospod **Žarko Domjan**, predsednik Sabora Republike Hrvatske!

Planinci iz Slovenije in Hrvaške se na pobudo Planinskega društva iz Brežic že tradicionalno srečujemo na Stojdragi na Gorjancih. Letos je to srečanje dejansko stisk rok prijateljev dveh dežel na meji, ki sta nastali kot posledica odločitve državljanov Slovenije in Hrvaške, da bomo živeli v samostojnih državah.

Srečanje prijateljev iz raznih planinskih društev tu na Stojdragi dokazuje, da nas meja sicer upravno ločuje, vendar je ne bomo priznali kot ločnico narodov. V svojem bistvu bomo ostali zvesti naravi, kjer ni državnih meja.

V naravi vladata mir in ravnotežje. Za planince, ki smo del te narave, je mir in dobrososedsko razumevanje osnovni pogoj življenja. Ne moti nas barva ljudi, veroizpoved, narodnost in ne priznavamo nobenih ločitvenih kriterijev. Vsi smo prebivalci istega planeta, zato bomo storili vse za ohranitev miru in sodelovanja.

Spoštovana predsednika!

Prosimo Vaju, da naš poziv k miru in sodelovanju sprejmeta in ga razumeta kot prispevek h krepitvi dobrososedskih odnosov med državljani Slovenije in Hrvaške. Prenesita ga vsem ljudem dobre volje, da nas bo čimveč in bomo

tako zagotovili, da bo svet živel v miru in sodelovanju.

Lep planinski pozdrav iz Stojdrage.

V imenu Planinske zveze Zagreba je pismo podpisal **Zdravko Ceraj**, v imenu Planinskega društva Brežice pa **Marija Veble**.

Vencelj in Česen - člana PD Kranj

Planinsko društvo Kranj je 24. marca pripravilo srečanje s kranjskima vrhunskima alpinistoma **Andrejem Štremfljem**, dobitnikom lanskoletnega mednarodnega priznanja »zlata cepin«, in **Tomom Česnom**, alpinistom leta 1990. Vodstvo planinskega društva jima je izročilo »skromni modri kuverti«, kot je dejal predsednik PD Kranj **Franci Ekar**, predsednik osebno pa knjižni deli. Poleg članov društvenega upravnega odbora so bili na srečanju slovenski minister za šolstvo in šport **dr. Peter Vencelj** in nekateri člani vodstva kranjske občinske skupščine, med njimi predsednik občinskega izvršnega sveta **Peter Orehar**. Na tem srečanju so predstavili novo izvoljene načelnike v PD Kranj: načelnika GRS **Mitjo Brajnika**, odseka za vodništvo **Staneta Sokliča** in alpinističnega odseka **Janeza Trilerja**.

V pogovoru je bilo med drugim rečeno, da bi morala država Slovenija narediti vse za odpravo viz za Švico in Francijo, alpski državi (kot je Slovenija), kamor pogosto hodijo slovenski gorniki. To bo gotovo ena od bližnjih nalog slovenskega ministrstva za zunanje zadeve, medtem ko so prisotnemu ministru dr. Venclju kranjski planinci potožili o novem davku - dohodnini, zakonu o društvih, ki naj bi ga sprejeli, da bi planinske organizacije vedele, kako naj se obnašajo (tudi na gospodarskem področju), o skromnem financiranju planinske dejavnosti in o izobraževalnem sistemu, v katerem planin-

stvo ni dovolj zastopano. Vso pozornost bo treba zdaj v gorah posvetiti temu, so rekli na tem srečanju, da bi čimprej naftne agregate nadomestili s sončnimi celicami in drugimi alternativnimi viri energije.

Na tem srečanju se je zgodilo nekaj vsekakor zanimivega: po petih letih »abstinence« je minister za šolstvo in šport dr. Vencelj spet postal član planinske organizacije, in sicer PD Kranj; vpisali so ga v knjigo članstva pod številko 537. Ta dan se je vpisal v PD Kranj tudi alpinist Tomo Česen, ki so ga vpisali pod številko 536.

F. E.

Zimski vzpon na Snežnik

V organizaciji PD Snežnik iz Ilirske Bistrice ter v sodelovanju in ob pomoči krajevnih skupnosti je bil letošnjega 14. in 15. marca 18. zimski pohod na Snežnik (1796 m) s Sviščakov (1242m). Naša skupina iz Zagreba je potovala prek Karlovca in Jelšanov na Sviščake, pozdrav gostiteljev pa je dal nam, Zagrebčanom, še močnejšo spodbudo za sodelovanje. Kako lepo je bilo slišati: Pozdravljemo naše drage Zagrebčane in jim želimo srečno pot na vrh Snežnika! - Na poti smo imeli veliko koristnih in prijetnih srečanj, tako s planinci iz Ilirske Bistrice, Celja, Ljubljane in Kopra.

Organizacijo vzpona in sprejem planincev so domačini kljub slabemu vremenu, ko je bil na vrhu izredno močan veter, v nižjih predelih pa megla in vseskozi led na poteh, opravili izvrstno. Nobenega dvoma ni, da bomo še dolgo skupaj hodili po dragih nam gorah, zdaj pa se bomo še precej časa spominjali svojih dolgoletnih prijateljev planincev PD Snežnik.

Josip Sakoman

Sodelovanje planincev dveh držav

Čeprav na Hrvaškem še vedno divja umazana vojna, opravljajo hrvaški planinci skupaj s slovenskimi svojo dejavnost. Tako je bilo zadnji čas več pohodov, na katerih so skupaj sodelovali planinci obeh držav, naklonjenost slovenskih planincev do hrvaških, ki še vedno ne morejo živeti v miru, pa je zdaj še bolj vidna, kot je bila pred leti.

V začetku letošnjega leta so se hrvaški planinci udeležili pohoda na Kum (1219 m), ki ga je organiziralo istoimensko planinsko društvo iz Trbovelj, februarja je bil pohod na Zasavsko Sveto goro (847m), marca pa pohod na Snežnik (1796 m), ki so se jih ob slovenskih planincih udeležili tudi hrvaški, slednjega tudi planinci iz Delnic, Reke, Zagreba in Pulja. - Ob tem je treba omeniti sodelovanje planincev Slovenije in Hrvaške s planinci iz Italije in Avstrije. Tako bo kmalu izšel skupni dnevnik planinske poti po Čičariji od Trsta do Reke.

Josip Sakoman

Ormožani so navdušeni gorniki

Ormoški planinci so v soboto, 7. marca, napolnili dvorano Gasilskega doma na Hardeku, ki je grajena v planinskem slogu in se v njej planinec počuti kot v koči, saj je tudi dostop do dvorane speljan »po planinsko«. Množico je privabil znanec ormoških planincev, himalajec **Viki Grošelj**, ki je popestril ta naš občni zbor s predavanjem »9 x 8000«.

Po programu, ki smo ga sprejeli na lanskem občnem zboru, so potekale tudi naše lanske akcije. V marcu, na cvetno nedeljo, se nas je 55 odpravilo na Boč, da pozdravimo velikonočnice, ki so lani cvetele v vsem svojem razkošju. Že dolga leta jih ni bilo toliko. Zadnjo soboto v aprilu smo se odpravili na Donačko goro, a nas je pričakala v snegu. Do doma je še kar šlo, dalje proti vrhu pa so se pričele težave. Novo zapadli sneg (ponekod so bili zameti tudi do meter globoki) bi nam skoraj preprečil osvojitve vrha. Vztrajali smo in bili nagrajeni s čudovitim razgledom na bližnje vrhove in oddaljene Alpe vse tja do Košute.

Bližal se je 11. maj, ko je bila osrednja prireditve za naše društvo. Tega dne smo pri domačiji Meškovič v Lahoncih odprli Ormoško planinsko pot. Otvoritev se je udeležilo okrog 150 planincev, ki so se potem podali po poti na dve uri oddaljeni Jeruzalem. Ormoški planinci, ki so aktivno sodelovali, so vložili veliko truda, da je zamisel o ormoški poti postala resničnost.

Cvetoče preproge narcis pod Golico so maja zvbile skupino naših planincev, da so jih šli gledat. Bilo je enkratno, še posebno za tiste, ki so to prvič videli. Nepozaben je bil pogled s Črnega vrha na zasnežene Julijce s Triglavom, ki je sijal v vsej svoji lepoti.

Junija je skupina 46 pionirjev pod vodstvom vodnikov in mentorjev obiskala Uršljo goro, s kolesi na Gomilo pa se je podalo 32 kolesarjev in zaključilo izlet s piknikom pri ribniku v Savcih. Kar šestdeset se nas je junija napotilo v Logarsko dolino, da obiščemo Klemenčevo jamo, Krofičko in najbolj izkušeni Ojstrico. 18 jih je ostalo pri čudoviti koči, 36 se nas je napotilo na Krofičko, naveza šestih pa se je spopadla z Ojstrico. Snega je bilo veliko in le dvema je uspelo osvojiti vrh Krofičke. Ves čas pa smo spremljali skupino, ki se je »mučila« po Kopinškovi. Uspelo jim je in so čez Škarje še pravočasno pridrveli v kočo, preden se je pričela prava nevihta.

Planinski tabor smo lani imeli v Lepeni, daleč od vojne, ki smo jo v Ormožu kar krepko občutili. Nižja skupina pa je v začetku avgusta taborila ob Beli v Robanovem kotu. Avgusta je skupina mladih združnikov obiskala Kamniške Alpe od Jezerskega do Kamniške Bistrice, druga skupina pa od Robanovega kota do Rinke. Obe skupini sta imeli čudovito vreme.

Ormoški planinci v steni Vevnice

Julijske Alpe s Triglavom in Sedmera jezera sta obiskali dve skupini, ena tudi številna (18).

V mesecu septembru je skupina izkušenih planincev obiskala prvi dan Vevnico po znani poti iz doline Belopeških jezer po Via della vita. Spočit so se šli v Vrata, odšli drugi dan po poti čez Plemenice na Triglav in še isti dan v dolino in domov v Ormož. Za planince amaterje kar veliko dejanje! - Na tej poti smo v steni Vevnice srečali skupino Bavarcev. Poklepetali smo, smilili smo se jim zaradi vojne s Srbi. Povabili so nas, da pridemo v kočo Zacchi, obljubili smo jim in vsi razgreti tudi prišli, kajti vreme je bilo prečudovito. Tu je bilo veselje in skupaj smo popili kakšen kozarec vina.

V decembru smo obiskali Uršljo goro. Zaradi vojne si nismo upali na Ivanščico in smo se 2. januarja odpravili na Boč. Kar 44 nas je uživalo v prekrasnem vremenu in čudovitem razgledu.

Letos so pionirji pod vodstvom Murija in Štefke zimovali na Partizanskem vrhu nad Trbovljami. Zimovanja se je udeležilo 24 pionirjev.

V letu, ki je za nami, nam je mnoge načrte prekrizala vojna; upamo, da bo leto, ki je pred nami, bolj mirno. Ormožani organiziramo letos Dan planincev za podravske planince 13. septembra na Jeruzalemu. Planinska tabora bosta za višjo stopnjo na Zelenici, za nižjo pa na Veliki planini.

Skupine bodo obiskale Julijce, Kamniško Savinjske Alpe, Zahodne Julijce, Grossglockner,

Peco, Ravno goro, Raduho, Ivanščico, Boč, Donačko goro...

Krmilo društva je predal dosedanji predsednik **Ciril Meško** podpredsedniku **Alojzu Jaušovcu**, za podpredsednika pa smo izvolili **Tomaža Bolcarja**. Za petletno delo se je dosedanjemu predsedniku zahvalil član UO **Jože Borak** z res prisrčnimi besedami.

Število članstva ohranjamo. Dvojno članarino smo uvedli samo zato, da se nam ne bi v teh hudih časih znižalo število članstva.

Dobili smo dva nova planinska vodnika, **Ljuba Fišer** in **Tomaž Bolcar** pa sta prejela odličji - bronasta častna znaka PZS za delo z najmlajšimi planinci našega društva. **Erna Meško** je dobila za 80 let plaketo PZS.

Veseli del je popestrila Zlatka s harmoniko, naša Štefka in Vita pa sta pripravili obložene kruhke. Tudi peciva ni manjkalo. c.r.M. Meško

Izlet na Boč

V planinskem krožku smo se dogovorili, da gremo v soboto na Boč. Toda ko sem se ta dan prebudila, sem bila zelo jezna, ker je bilo oblačno jutro. Kljub slabemu vremenu sem šla na zborna mesto, kjer je bilo zbranih že precej planincev in tudi tovarišica. Tako smo ob osmih krenili proti Boču - in po dolgi poti prispeli na cilj. V planinskem domu smo posedli in pomalicali. Nato so dečki igrali nogomet, večina se je lovila, nekaj pa nas je nato odšlo na stolp. Pot na stolp je bila zelo težka in strma, toda od tod je bil čudovit razgled. Nato so nas krstili, napisali smo razglednice, se zopet lovili in se potem po drugi poti napotili v Kostrivnico. Med potjo smo si ogledali velikonočnico. Le nekaj jih je bilo razcvetenih. Te cvetice so zaščitene in jih ne smemo trgati.

V Kostrivnico smo prišli ob štirih. Bilo je zelo

P^o.

Tamara Strniša, 2. razred
PS Kostrivnica

Salon »Od 1000 do 8000 metrov«

V Trstu bo od 24. oktobra do 1. novembra letos prvi salon »Od 1000 do 8000 metrov«, posvečen goram, podzemskim jamam, športom v zvezi s tem in turizmu v takih okoljih.

Salon bo imel štiri dejavnosti: razstavno, kulturno, poučno in kongresno.

Na razstavnem delu naj bi razstavljali proizvajalci opreme za omenjene dejavnosti, specializirane trgovine, založniki in kartografske hiše, ki bodo čisto komercialno ponujali svoje izdelke. Pričakujejo tudi sodelovanje planinskih in jamarskih združenj, predvsem iz Trsta, pa tudi iz Furlanije, celotne Italije, Avstrije, Hrvaške in Slovenije, skratka, iz dežel delovne skupnosti Alpe-Jadran. Posebno je treba omeniti tiste institucije, katerih osnovna naloga je promocija

turističnih možnosti, posebno še v gorskih predelih.

V kulturnem delu je predvidena razstava o **Emiliju Comiciju**, razstava o speleologiji in ustrezni opremi, zgodovinska razstava o materialih za alpinizem in gorništvu nasploh, razstava založniške dejavnosti, del planinskega muzeja iz Torina, fotografska razstava o tržaškem alpinističnem delovanju, razstava fosilov itd.

Poučni del bo zajemal demonstracije na stolpu

Še so mecen!

V korist Planinskega vestnika so odstopili avtorski honorar:

Karel Bajd, Kranj, 500 tolarjev;
Matjaž Čuk, Kranj, 700 tolarjev;
Franc Novak, Ljubljana, 600 tolarjev;
Planinci OŠ XIV. divizije Senovo, 150 tolarjev;
Franc Hribernik, Ruše, 600 tolarjev;
Mateja Hrvatin in **Martina Štemberger**, Il. Bistrica, 500 tolarjev;
Franci Erzin, Šenčur, 150 tolarjev;
Jože Dobnik, Ljubljana, 400 tolarjev;
Ivo Bergant, Tržič, 200 tolarjev;
Erna Meško, Ivanjokovci, 400 tolarjev;
Karlo Kocjančič, Koper, 100 tolarjev;
Janez Kavar, Križe, 200 tolarjev;
Dušan Novak, Ljubljana, 650 tolarjev;
Franc Ježovnik, Žalec, 900 tolarjev;
Božo Jordan, Šempeter, 1000 tolarjev;
Albin Vengust, Ljubljana, 400 tolarjev;
Miha Potočnik, Ljubljana, 500 tolarjev;
Rafko Terpin, Idrinja, 2400 tolarjev;
Marinka Petančič-Jecelj, 250 tolarjev.

V gotovini namesto cvetja umrlim članom je prispeval za Planinski vestnik **PD Kranj** 5000 tolarjev.

V gotovini je prispeval za Planinski vestnik **Jože Stanonik**, Škofja Loka, 15 541 tolarjev.

V korist Komisije za pota (markaciste) je prispeval avtorski honorar **Valter Hedenig**, 10 USD.

V korist Gorske reševalne službe so odstopili avtorski honorar:

France Škrbec, Ljubljana, 300 tolarjev;
Miha Velkavrh, Ljubljana, 1000 tolarjev;
Leon Vrhovšek, Orehova vas, 400 tolarjev;
Davo Karničar, Jezersko, 1600 tolarjev.

Od avtorskega honorarja je prispeval za Alešev sklad

Tomaž Banovec, Ljubljana, 1200 tolarjev.

Tem in vsem drugim, ki so prispevali za različne dejavnosti v planinski organizaciji, pa ne želijo biti imenovani, se v imenu prejemnikov lepo zahvaljujeta uredništvo in uprava Planinskega vestnika.

in steni za prosto plezanje, in sicer za alpiniste in jamarje, predvidena pa so tudi tekmovanja v športnem plezanju. Predvideni so nadalje koncerti pevcev in glasbenikov z melodijami iz gora, gledališke predstave itd.

Zelo zanimiv in nekaj posebnega naj bi bil kongresni del. Predvideni so kongres o izletništvu v nacionalnih in mednarodnih razsežnostih, okrogla miza o napredku tehnike, kar zadeva trpežnost materialov, iz katerih izdelujejo pribor in opremo, posvetovanje o gozdnih požarih in varstvu pred njimi, posvetovanje o problematiki orientacije in orientacijskih športov, seja na ravni delovne skupnosti Alpe-Jadran ter posameznih planinskih in jamarskih združenj.

Dopolnilne informacije o tem tržaškem sejmu daje njegov dolgoletni sodelavec **Viktor Stipčič**, 51513 Omišalj, Stran-Kijec b. b., Hrvaška, telefon 051/442-217.

Treking okoli Anapurn

Športno društvo Krpilje na Fakulteti za šport v Ljubljani prireja septembra in v začetku oktobra kar za pet tednov treking okoli Anapurn ter poleg tega še potovanje po drugih predelih Nepala in po Tajski.

Udeleženci bodo potovali v Katmandu in v tem zanimivem mestu ostali vsaj tri dni, da si ogledajo največje znamenitosti, sedmi dan potovanja pa bodo iz Dumreja začeli treking, ki bo trajal 14 dni. Na njem bodo udeleženci hodili dnevno od pet do devet ur in se povzpeli najvišje do višine 5300 metrov. Po vrnitvi v Katmandu bodo še kakšen dan ostali v nepalski prestolnici, od tod pa za deset dni odpotovali na Tajsko, kjer bodo predvsem v Bangkoku in v enem od obmorskih letovišč. Štiriintrideseti dan potovanja bodo iz Bangkoka odpotovali proti domu in se 35. dan vrnili v domovino. - Vse informacije o tem potovanju in trekingu je mogoče dobiti pri **Tonetu Golnarju**, Gortanova 22, telefon 061/101-077 ali 444-134. Cena, kot pravijo organizatorji, ne bo preseгла 1600 ameriških dolarjev.

Mali oglas

Na Fakulteti za šport prodajamo večjo količino montažnih psov za turno smučanje. Cena je 500 SLT. Informacije dobite pri **Tonetu Golnarju** vsak dan med 8. in 9. uro na tel. št. 061/101077.

* * *

Poceni prodam skoraj nerabljene plastične planinske čevlje Koflach Viva Soft št. 9,5 (42,5-43) za 10000 SLT. Pokličite na tel. (065) 81-611 (int. 18 - Marko) od 8. do 15. ure.

RAZPISA

za sodelovanje pri založniškem programu Planinske zveze Slovenije v letu 1992 in 1993

PLANINSKE KARTE

Planinska zveza Slovenije namerava s svojim dolgoročnim založniškim programom na ustrezen - standardiziran način pokriti slovenski gorski in planinsko zanimiv svet s planinskimi kartami. Tako naj bi omogočili planinska popotovanja po vsej novi državi ne samo domačim ljubiteljem gora, marveč tudi tujim obiskovalcem, saj je karta najbolj informativen in po definiciji že takoj večjezičen in mednarodno razumljiv vodnik.

To bi naredili z zaokrožitvijo do sedaj kartografsko prikazanih območij in z modernizacijo dosedanjih serij planinskih kart v razmerjih 1 :25000 (PK25) in 1 :50 000 (PK50). Nekatere naše karte so že tradicija in že dolgo pokrivajo gorsko najzanimivejša in najpomembnejša območja v Sloveniji. Kot primer navajamo:

Planinska karta 1 :25 000: Krn s Kobaridom, Stol in Begunjščica, Trenta, Grintovci.

Planinska karta 1 :50 000: Julijske Alpe, vzhodni in zahodni del, Triglavski narodni park, Pohorje, vzhodni in zahodni del, in Ljubljana okolica.

Te navajamo, ker so široko v uporabi in jih tudi nameravamo poenotiti ter dopolniti.

Bistveno je, da sedaj v Sloveniji še nimamo uradnega in državnega koncepta o tem, katere karte in katere elemente v njih bo nova država potrebovala, večnamensko vzdrževala in dajala na voljo tudi drugim, kot je to običaj v vseh razvitih državah.

Zbiranje splošnih topografskih podatkov in znakov je torej velik problem, zato se v kolofonih ne pojavljajo avtorji kart, marveč predvsem uredniki, včasih viri, tehnični oblikovalci in kartografi.

Zato planinska organizacija potrebuje sodelavce, ki bi na izbranih območjih (markacijska območja ali drugače opredeljeni deli gorskega prostora) prevzeli skrb za zasledovanje vsega novega (poti, križišča, novi objekti, drugi pojavi) in bili sposobni urediti neke vrste planinski kartografski original za vzdrževanja in nastavitvev planinskih kart oziroma planinske tematike, to je vsebine, ki bi bila potrebna za čisto planinsko in gorsko turistično ponudbo v kartah. Ta vsebina bi bila ustrezno vsebinsko povezana s planinskimi vodniki, priručniki in drugimi evidencami.

Zato vabimo vse, ki jih tako delo zanima in bi postali sodelavci takega kartografsko evidenčnega dela naše založbe, da se javijo vsaj na informativen razgovor.

Pričakujemo in vabimo posameznike - gorske zanesenjake:

- ki so veliko na nekem konkretnem gorskem teritoriju in ga poznajo kot »svoj žep«;
- ki to delajo predvsem za svoje veselje in jim je možni dodatni zaslužek bolj moralno priznanje kot dobiček;
- ki obvladajo osnove topografije (glej topografski priručnik);
- ki imajo in obvladajo kompas ali busolo, višinomer, pedometer, karto v celoti ter čitanje in tolmačenje kart, mogoče nekaj fotografske tehnike in druge veščine;
- ki so pripravljeni, da se njihovo ime kot soodgovornih za vsebine tudi pojavi v karti;
- ki bi tudi na drugih območjih izven svojega matičnega hodili s »topografsko« odprtimi očmi;
- ki so se pripravljati dodatno usposabljanje.

Največkrat so planinski topografski problemi naslednji:

- spremljanje stanja potov in steza, prehodov in zaraščenosti ter drugih stanj;
- spremljanje in vsaj približno kartiranje točkovnih elementov, kot so križišča, udori in podori, znamenja na terenu in orientacijske točke;
- vsakih pet let naj bi dobili potrdilo o prehodnosti prav konkretne poti;
- vrisovanja poti v kartografske delovne osnove, ki bi jih organizirala PZS (verjetno merilo 1 :5000 in 1:10000).

Vse, ki bi jih to zanimalo, vabimo, da nam to sporočijo takole:

1. Ime, priimek, naslov, poklic, strokovna znanja v PZS (če so), naslov.
2. Oprema, s katero razpolaga.
3. Katera območja bi lahko prevzel sam, pri katerih bi pomagal drugim.

Primer:

Polhograjski Dolomiti od Gradaščice do Sore in Save in do ceste Polhov gradec-Črni vrh-Poljanska dolina, na vzhodu Ljubljana.

4. Ali ima izkušnje in katere?
5. Ali bi se udeležil tečaja ali podobnega srečanja?
6. Ali ima kake predloge in pogoje?

Veseli bomo, če bodo prijave **oddane do 15. maja 1992**. Za tolmačenja in drugo bomo na voljo na PZS.

Vsa PD in druge organizacije prosimo, da s tem razpisom seznanite predvsem člane GRS, planinske vodnike, inštruktorje, tabornike, odbornike, markaciste in druge, ki jih zadeva zanima, ki so veliko na terenu in ki tudi menjajo svoje gorske in druge cilje.

Seveda pri tem ne gre samo za markirane poti in drugače pomembne prometnice v sredogorju. Poti, steze in pešpoti so del narodove kulturne dediščine, posebno v visokogorju, njihovo razpadanje in zapuščanje je tudi problem, ki se ga naj bi lotili tudi planinci.

Zato vsega ne bomo »dali v karte«; veliko bomo shranili kot podatek za bodočnost, za posebne uporabe, za GRS in za spomin - in če bomo to vseeno kdaj še potrebovali.

PLANINSKI VODNIKI

Planinska zveza Slovenije namerava v svojem založniškem programu na ustrezen, že standardiziran način opisati ves slovenski gorski, sredogorski in tudi hriboviti svet. S tem naj bi približali planinska peš popotovanja po vsej novi državi.

To bi naredili z dokončanjem in modernizacijo dosedanje serije planinskih vodnikov-priročnikov, ki so - nekateri - že tradicija in že pokrivajo najzanimivejša gorska območja v Sloveniji.

Kot primer že urejenih narejenih in večkrat dopoljenih in prodanih vodnikov navajamo Vodnik po Julijskih Alpah ter Vodnik po Kamniških ali Savinjskih Alpah (oba razprodana in trenutno v obnovi).

Ti vodniki so lahko primer za tiste, ki se bodo odločili sodelovati v delu založbe pri novih projektih, ki jih razpisujemo kot nova avtorska dela:

- **Vodnik po primorskih gorah in Istri**
- **Vodnik po dolenjskih hribih in Obkolpju**
- **Vodnik po notranjskih gorah**
- **Vodnik po ljubljanski gorski okolici.**

V novih razmerah z novimi mejami in novimi odprtimi gorskimi prostori torej potrebujemo nove avtorje za omenjene vodnike.

Poleg tega potrebujemo več urednikov in delovnih skupin za obnovo in dopolnitev nekaterih vodnikov, ki so že izšli ali so pred obnovo:

- Vodnik po Zasavskem pogorju - obnova in modernizacija.
- Vodnik po severovzhodni Sloveniji, razdelitev na dva ali več delov in obnova vsebine.

Možne so tudi kombinacije in združeni nastopi več avtorjev oziroma urednikov.

Vse, ki jih to delo zanima, prosimo, da se neobvezno pisno javijo na Planinsko zvezo Slovenije, Založniški odbor, 61 000 Ljubljana, Dvoržakova 9, **do 20. maja 1992**.

Zaželeno je, da se kandidati izjavijo o sledečem:

1. Splošno: ime, priimek, naslov in izobrazba
2. Dosedanje reference (dela, izkušnje) na tem področju
3. Tehnični pogoji, s katerimi razpolaga (računalnik in možnosti oblikovanja besedil na tak način)
4. Druge možnosti in pogoji
5. Območje, ki bi ga obdelali.

Vse, ki se bodo javili, bomo povabili in potem opremili s posebnim gradivom, ki bo opisalo tehnične, vsebinske in materialne pogoje za sodelovanje pri teh projektih.

Potem bi sklicali posebne konkretne razgovore. Bistveno je, da bodo morali avtorji upoštevati standarde PZS pri vodnikih, vsebine kart in leksikografsko gradivo, ki je na voljo, statistične podatke, katastre poti in druge uradne vire.

Nagrajevanje bo po sporazumu, objavljenem v Delu, in bo določeno z ustrežno pogodbo.

OB 100-LETNICI SLOVENSKEGA PLANINSKEGA DRUŠTVA

NOVO

NA VRHOVIH SVETA

OD PRVIH PRISTOPOV
DO NAJVIŠJIH STEN

M založba
mladinska
knjiga

Slovenska 29
61000 LJUBLJANA

Vzponi naših alpinistov na najvišje
gorske vrhove širom po svetu.

176 strani (20 × 29 cm); 205 ilustracij – zvečine čudovitih barvnih posnetkov gora, portretov, risb in skic; trda vezava.

To izjemno skrbno pripravljeno in nadvse slikovito monografijo slovenskega alpinizma od začetka do danes lahko kupite ali naročite v vseh knjigarnah, pri naših založniških poverjenikih in neposredno na naslov:

NAROČILA sprejemamo 24 ur dnevno tudi po telefonu (061) 102 407

Poslovni sistem
Mercator, d. d.

**Mercator-
Mednarodna trgovina, d. d.**

61113 Ljubljana, Dunajska 107

SAN MARCO

Specialni planinski plezalni čevlji

UVEX

Specialna gorska zaščitna očala

Prodaja po konkurenčnih cenah pri Planinski zvezi Slovenije,
Ljubljana, Dvorčakova 9, tel. 061/312553.

Oprema bo podrobneje predstavljena v prodajnem katalogu PZS.